

AGDER
fylkeskommune

Budsjett **2021**

Klimabudsjett og økonomiplan 2021-2024

FYLKESTINGSSAK 93/2020**AGDER FYLKESKOMMUNES ØKONOMIPLAN 2021-2024, KLIMABUDSJETT OG BUDSJETT 2021****Vedtak:**

1. Fylkestinget vedtar økonomiplan 2021–2024 med følgende endringer i forhold til fylkesrådmannens forslag (beløp i hele tusen kroner):

	2021	2022	2023	2024
STYRKING AV BUDSJETTRAMMER				
Samferdsel:				
Økt veivedlikehold	7 500	7 500		
Asfaltering	5 000	5 000		
DDA - bredbånd	5 000	3 000		
Utdanning og kompetanse				
Tilbudstrukturen, opprettholde grupper/klasser	5 000	12 000	12 000	12 000
Kultur, frivillighet og folkehelse				
Indeksregulering kulturhistoriske museer 2,7 %	470	470	470	470
NAV-ombud	400	800	800	800
Blåkors snakkompsyken.no	500	500	500	500
Næring, klima og miljø:				
Fuglestasjon Lista	200	200	200	200
Prosjektstøtte Hopeful Kristiansand				
750 000 kroner til Hopeful Kr.sand				
Renter og avdrag nye lån	200	1 670	6 720	10 300
SUM:	24 270	31 140	20 690	24 270
Inndekking				
Bruk av disposisjonsfond	24 270	31 140	20 690	24 270
INVESTERINGER:				
TS-tiltak	7 500			
Ingen reduksjon, Korona tiltakspakke fase 2	4 000			
Handlingsprogram Fylkesvei		90 000	50 000	50 000
FV 415 Åmli	15 000	10 000		
Skolebruksplanen	2 500	25 000	25 000	10 000
SUM nye investeringer	29 000	125 000	75 000	60 000
Finansiering investeringer				
Merverdiavgiftskompensasjon	4 475	20 000	12 500	9 500
Økt låneopptak	24 525	105 000	62 500	50 500
Sum finansiering nye investeringer	29 000	125 000	75 000	60 000

2. Fylkestinget vedtar klimabudsjettet slik det fremkommer av vedlagte dokument. Tiltak som ikke er tallfestet med en kostnadsvurdering og utslippsreduksjon fremlegges før fylkestinget gjør endelig vedtak.

3. Fylkestinget vedtar budsjett 2021 med bevilgningene til de ulike virksomheter/ansvarsområdene med tilhørende aktivitetsforutsetninger slik det fremgår av vedlagte dokument og endringene i tabellen ovenfor.
4. Rammen for opptak av lån til nye investeringer settes til 581 295 000 kroner, jf. kommunelovens § 14-15 første ledd. Fylkesrådmannen gis fullmakt til å avtale rentebetingelser, avdragstid og øvrige betingelser for nye lån ihht. Reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Agder fylkeskommune, samt undertegne lånedokumentene. Avdragstiden tilpasses bestemmelsene i kommunelovens § 14-18 og avdragsbeløp fastsettes i budsjettet.
5. Renteinntektene tilhørende fonds tilbakeføres ikke fonds i 2021.
6. Ved utskrivning av fylkesskatten for 2021 legges den maksimale skatteøren som vedtas av Stortinget i statsbudsjettet til grunn.
7. Fylkestinget slutter seg til fylkesrådmannens forslag til finansielle måltall.
8. Premieavviket amortiseres over ett år. Fylkesrådmannen får fullmakt til å foreta regnskapsføringen. Det gis en orientering om premieavviket i årsrapporten for 2021.

Verbalforslag:

Utdanning og kompetanse:

- Posisjonen ønsker å opprettholde en desentralisert skolestruktur og dermed ønsker vi å opprettholde muligheten for å gjøre dagens utdanningsprogram søkbare. Vi er imidlertid av den oppfatning at dersom det ikke er nok søkere til tilbudene, med 60 % oppfylning av klassene, så er det ikke hensiktsmessig at alle opprettholdes.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen vurdere og kostnadsberegne en idrettslinje med spesialisering innen kajakkpadling ved studiested Flekkefjord. Fylkesrådmannen bes involvere forbundet og Olympiatoppen i denne vurderingen. Sak fremlegges hovedutvalg for utdanning og kompetanse i løpet av 2021.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen i skolebruksplanen fase 2 utarbeide ulike alternativer og finansieringsmuligheter for å kunne etablere byggfag ved Vennesla videregående skole. Arbeidet med mulighetsstudien ved Flekkefjord videregående skole, studiested Kvinesdal skal prioriteres.
- Bistå skolene i få gjennomført sertifiseringen som dysleksivennlige skoler.
- Fylkestinget ber om at det gjennomføres en gjennomgang av virkemiddelapparatet for tiltakene rettet mot dropout-problematikk i Agder.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen om at hovedutvalg for utdanning og kompetanse får en sak på å etablere Unginvest i Arendal etter modell fra Viken og Rogaland. Dette er for å gi et tilbud til unge mellom 16 og 24 som ikke gjennomfører ordinær opplæring.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen etablere arenaer for tettere kontakt mellom rådgivere i de videregående skolene og næringslivet, sikre at alle våre rådgivere har tilstrekkelig og oppdatert kompetanse og satse på karriereveiledning allerede fra Vg1.

Samferdsel:

- Fylkestinget er opptatt av at AKT videreutvikles som et godt og fremtidsrettet kollektivselskap med forutsigbar økonomi, og som vil være i stand til å imøtekomme ønsket passasjervekst. Bestillingstjenesten AKT – svipp vil kunne bidra til å oppnå økt passasjertilgang til kollektivtransporten. Kollektivtransportens utfordringer økonomisk og driftsmessig bør få en vesentlig utredning i behandlingen av Agder fylkeskommunes mobilitetsplan.
- Fylkestinget ber om en sak der veien til nullutslippsbusser frem mot 2030 belyses, og kostnadsberegnes. Saken gir en oversikt over hvilke busskontrakter som skal ut på konkurranse i inneværende periode (2019-2030)
- Fylkestinget ber om at følgende behandles politisk i samferdselsutvalget:
 - Fordelingen av handlingsprogrammets programområder kollektivtiltak, rekkverk og TS – tiltak
 - Aktiviteten for asfalt og dekkelegging.
- Fylkestinget øker investeringsnivået på og langs fylkesvei slik at nye prosjekter som vedtas i handlingsprogrammet kan igangsettes fra 2022. Det er viktig at administrasjonskostnadene tilpasses investeringsnivået.
- Fv 415 er en viktig næringsveg i Agder. En utbedret fv 415 vil bidra til forutsigbar, effektiv og sikker transport til og fra bedriftene som er eller planlegges etablert. Fylkestinget setter av 15 mill kroner i 2021 og 10 mill kroner i 2022 til prosjektet og forventer at det blir gitt statlige tilskudd til å fullfinansiere prosjektet slik at anleggsarbeidene kan komme i gang.
- Fylkestinget ber rådmannen om å etablere et mulighetsstudie eller lignende som kan fremvise potensielle og fremtidige utbyggingsmuligheter ved og langs jernbanestasjonene i Agder, og dermed bidra til at næringsetableringer og befolkningen i distriktene kan øke. Bane nor eiendom er en sentral medspiller i et slikt mulighetsstudie ettersom de sitter på arealer tilknyttet jernbanestasjonene.
- Fylkestinget ber om at det igangsettes et mulighetsstudie «Fergefritt Agder» og at kostnader dekkes innenfor vedtatt budsjetttramme.
- AKT bes om å forsere utviklingen i retning av å bli et mobilitetsselskap og prioritere ny forretningsutvikling. Dette må ses i sammenheng med behandling av Agder fylkeskommunes mobilitetsplan.

Kultur, frivillighet og folkehelse:

- Fylkesrådmannen bes om å legge fram en sak som ser på muligheten for å vektlegge bedrifters arbeid med likestilling, mangfold og inkludering i anbudsprosesser.
- Barn og unge er vår viktigste, men også vår mest sårbare ressurs. Svært mange av dem bruker mye tid i foreninger og lag for barn og unge, der frivillige legger ned et betydelig engasjement for at barna skal få gode oppvekstsvilkår og muligheter til varierte og verdifulle aktivitetstilbud. Fylkestinget ber om at hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse sammen med administrasjonen ser på hvilke behov en ser lag og foreninger har i arbeidet med opplæring av sine ledere. Formålet er å sikre trygge lag og foreninger i Agder.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen kartlegge og fremlegge en oversikt over antallet elever som har fritak fra gym undervisning, og vurdere om det er tiltak som kan gjøres for å forebygge og redusere antallet fritak.

- Fylkestinget ber fylkesrådmannen innhente og synliggjøre hvorfor Agder er blant de fylkene med lavest arbeidsdeltagelse i landet. Rådmannen bes vurderer hvilke tiltak fra andre steder som har vist seg å fungere for å inkludere flere i arbeidslivet. Sak og fremdriftsplan fremlegges hovedutvalget.
- Fylkestinget ønsker at støtten til Kilden kulturhusdrift og Arendal kulturhus skal harmoniseres, og ber administrasjonen legge fram forslag til avtale om driftsstøtte til Arendal kulturhus og muligheter for å reforhandle avtalen med Kristiansand kommune. Hovedutvalget får i oppgave å utforme en forutsigbar innretning på støtten til alle fylkets kulturhus.
- Intensivere arbeidet for å nå det vedtatte målet om at 5 prosent av alle nyansatte skal være mennesker med nedsatt arbeidsevne eller hull i CV-en. Vurdere hvordan fylkeskommunen kan være en ressurs for å bidra til at også kommunene får en mer inkluderende ansettelsespolitikk.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen, sammen med hovedutvalg for Kultur, frivillighet og folkehelse, ta en gjennomgang av mulighetene knyttet til en reduksjon av driftskostnadene på kulturområdet med inntil 5%.

Næring, klima og miljø:

- Vi vil ta et krafttak for å skape nye arbeidsplasser med en offensiv satsing på næringsutvikling, og sikre bedre rammebetingelser for at næringslivsaktører skal lykkes. Posisjonen ønsker derfor å signalisere en vilje til et økonomisk løft for å bidra i denne sammenheng. Etter en gjennomgang av virkemiddelapparatet ønsker vi at fylkestinget får en sak til behandling hvor vi kan få mulighet til å prioritere økonomiske virkemidler for å utvikle næringslivet på Agder. Fylkestinget ber om sak hvor det utredes å opprette et regionalt såkornfond sammen med private investerings miljøer.
- 2 mill. kroner av midlene avsatt for mobilisering og kompetansetiltak for gründere prioriteres til sosiale entreprenører, deriblant 750 000 kroner til Hopeful Kristiansand.
- Fylkestinget er positive til Senter for Innovasjon i Mandal får innvilget et tilskudd til etablering, og ber om at en eventuell søknad behandles i hovedutvalg for næring, klima og miljø.

Innholdsfortegnelse

1	Fylkesrådmannens forord	9
2	Sammendrag	10
3	Agder fylkeskommune	14
3.1	Organisasjonskart.....	14
3.2	Organisasjon - ledelse og medarbeiderskap	14
3.3	Plan- og styringssystem	16
4	Regionplan Agder 2030.....	18
4.1	Satsningsområdene	19
4.1.1	<i>Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter</i>	<i>19</i>
4.1.2	<i>Verdiskaping og bærekraft.....</i>	<i>20</i>
4.1.3	<i>Utdanning og kompetanse</i>	<i>22</i>
4.1.4	<i>Transport og kommunikasjon.....</i>	<i>25</i>
4.1.5	<i>Kultur</i>	<i>27</i>
5	Hovedoversikter	29
6	Investeringer 2021 – 2024.....	31
6.1	Ekspansivt investeringsprogram.....	31
6.2	Utbygging eiendom	32
6.3	Utbygging veg	33
7	Finansielle nøkkeltall	39
7.1	Økonomisk strategi.....	39
7.2	Nøkkeltall 2021-2024	39
8	Klimabudsjett.....	44
8.1	Innledning	44
8.2	Klimamål for Agder og fylkeskommunen	44
8.3	Status klimagassutslipp Agder og fylkeskommunen	46
8.4	Hovedprinsipper for klimabudsjett 2021	47
8.5	Klimatiltak 2021-2024	49
8.6	Fremtidige klimasatsninger.....	51
8.7	Beskrivelse av klimatiltak.....	52
8.8	Begreper.....	56
9	Årsbudsjett 2021	58
9.1	Hovedpunkter – forslag til Statsbudsjett 2021	58
9.2	Felles inntekter og utgifter	59
9.3	Hovedoversikter	60

10	Fordelt årsbudsjett 2021	63
10.1	Fylkesrådmannen	63
10.2	Analyse og plan	63
10.3	Folkehelse	65
10.4	Innovasjon og organisasjonsutvikling	67
10.5	Næring, kultur og kulturminnevern	70
10.6	Regionplan 2030	89
10.7	Økonomi og styring.....	99
10.8	Samferdsel og eiendom.....	103
10.9	Utdanning	113

1 Fylkesrådmannens forord

Vi må jobbe smartere fordi vi må gjøre mer med mindre ressurser.

Vi kom oss fint til startstreken som Agder fylkeskommune og vi startet med entusiasme. Vi fant våre nye kollegaer, vi visste hva vi skulle gjøre og hvem vi skulle samarbeide med. Torsdag 12. mars forandret alt. Digital undervisning og hjemmekontor ble den nye virkeligheten. Til tross for dette ble arbeidsoppgaver løst, undervisning gjennomført, politiske saker ble produsert og politiske vedtak ble gjort. Tusen takk for utrolig bra jobb i det krevende første driftsåret.

Nå vender vi blikket mot det spennende andre året. Alt er fremdeles ikke helt på plass. Vi har høstet viktige erfaringer og lært mye som vi tar med oss i arbeidet med å forbedre og videreutvikle tjenestene våre. Kulturen i Agder fylkeskommune skal utvikles videre i ønsket retning.

Agder står overfor de samme utfordringene som før koronaen satt sitt preg på oss. Agder skal fremdeles bli en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår. Det er det økonomiplanen og årsbudsjettet handler om. Agder fylkeskommunes viktigste ressurs er våre 3 000 ansatte, og at vi arbeider godt sammen for å bedre bærekraften på Agder. Vi må skape flere arbeidsplasser på Agder, vi må kvalifisere flere egder for arbeid og flere egder må i arbeid. Først da blir vi økonomisk og sosialt bærekraftig. I 2021 har vi et gjennomgående mål om at alle må bidra for å skaffe flere læreplasser.

For 2021 legger vi også frem vårt første klimabudsjett. 2030 rykker stadig nærmere, og Agder må få konkrete utslippsreduksjoner i 2021 for å kunne nå målet om å bli et lavutslippssamfunn.

Det har vært krevende å få saldert årsbudsjettet og økonomiplanen. Det er vedtatt store investeringer på fylkesveg og skoler, som tar en stadig større del av driftsbudsjettet grunnet økte renter og avdrag. Forslag til statsbudsjett ga mindre økonomisk handlingsrom. Vi er godt i gang med prosjekt innsparing der målet er varig innsparing. Det skal vi klare ved å arbeide smartere og mer standardisert. Prosjekt innsparing handler derfor om hvordan vi kan levere gode tjenester til flere, på en mer effektiv måte. Tilbudsstrukturen i videregående opplæring og handlingsprogrammet for investeringer på fylkesveg er sentrale deler av prosjekt innsparing.

Den nye normalen er at vi må gjøre mer med mindre ressurser. Da må vi arbeide smartere enn før, både internt og eksternt, sammen med dem som deler vår ambisjon om å bli et lavutslippssamfunn med gode levekår. Det gjør vi for at våre drøye 307 000 egder skal leve gode liv på Agder.

2 Sammendrag

Fylkesrådmannens forslag til budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024 er basert på budsjett for 2020, politiske vedtak gjennom 2020 og regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 fremlagt 7. oktober 2020. Videre er hovedmålene i Regionplan Agder 2030 om å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030, et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår, lagt til grunn. Dette innebærer å:

- bruke hele Agder, og sørge for at utviklingen kommer alle deler av Agder til gode,
- samarbeide om å nå FNs bærekraftsmål på regionalt og lokalt nivå,
- jobbe kunnskapsbasert og målrettet for å forbedre levekårene gjennom en langsiktig og helhetlig levekårssatsing,
- redusere klimagassutslipp på Agder med minst 45 prosent innen 2030, utnytte mulighetene som digitalisering gir.

Fylkesrådmannen har i budsjettforslaget vektlagt økonomiske rammer som kan understøtte oppfølgingen av målene i Regionplan Agder 2030.

Samtidig med økonomiplan og budsjett legges også Agder fylkeskommunes første klimabudsjett frem. Klimabudsjettet er en direkte operasjonalisering av Regionplan Agder 2030.

Prosjekt innsparing – Sikre en bærekraftig økonomi og nødvendig økonomisk handlingsrom

Hvorfor

Agder fylkeskommune har over 4,4 mrd. kroner i driftsbudsjett og over 1 mrd. kroner i investeringsbudsjett til å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Vår viktigste ressurs er at våre 3 000 ansatte samarbeider for å gjøre Agder mer bærekraftig.

Økonomiplanen 2020-2023 viste at det må gjøres strenge prioriteringer i årene fremover. Lånegjelden er sterkt økende og Agder fylkeskommune får mindre økonomisk handlingsrom gjennom endret inntektssystem for fylkeskommunene. Videre er det gjort betydelige investeringer de siste ti årene, både i skolebygg og fylkesveg i de to tidligere fylkeskommunene. Dette gir store økonomiske forpliktelser i form av renter og avdrag de neste 20-30 årene.

Som en del av salderingen av økonomiplanen for 2020-2023 ble det foreslått å etablere Prosjekt innsparing, der målet var å redusere utgiftene med 50 mill. kroner per år fra og med 2021. I sak 29/2019 vedtok fylkestinget at «prosjekt innsparing» økes til 60 mill. kroner i 2021 og 70 mill. kroner i 2022 og 2023.

Prosjektet skal sikre oss nødvendig økonomisk handlingsrom gjennom innsparings-tiltak som medfører varig reduksjon av driftsbudsjettet. Det handler også om hvordan vi kan levere gode tjenester til flere, på en mer effektiv måte.

Etableringen av Agder fylkeskommune gir synergier og tilrettelegger for flere

muligheter til å arbeide smartere og standardisere tjenesteleveransene våre. Resultatene av dette vil bli tydeligere senere i økonomiplanperioden.

Tilnærming

Ambisjonen om at Agder skal bli et lavutslippssamfunn med gode levekår ligger som en rammebetingelse for innsparingsprosjektet. Våre varige innsparinger skal sikre fortsatt gode tjenester til våre drøye 307 000 innbyggere, vi skal sikre nødvendig økonomisk handlingsrom og bygge opp om målene i Regionplan Agder 2030.

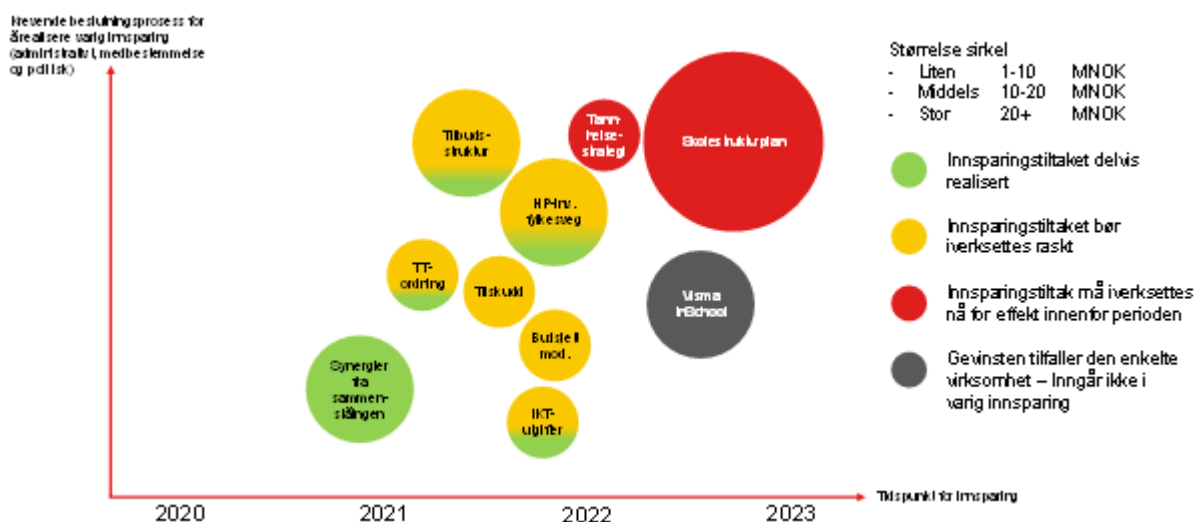
For å ivareta denne rammebetingelsen har vi valgt ikke å gjennomføre et flatt prosentkutt (ostehøveltilnærmingen), da dette verken sikrer fortsatt gode tjenester eller prioriteringer som ivaretar målene i Regionplan Agder 2030.

Totalt varig innsparing for 2021 summeres til over 53 mill. kroner, mot planlagt 60 mill. kroner. Flere av de iverksatte tiltakene vil kunne gi besparelser i økonomiplanperioden. Jo lengre ut i økonomiplanperioden vi kommer vil prosjekt innsparing erstattes av gevinstrealiseringen av igangsatte prosjekter og bli en naturlig del av arbeidsformen vår.

For å sikre dette har vi valgt to tilnærminger til varige innsparingstiltak;

1. Hente ut synergier fra sammenslåingen, herunder avvikling av dupliserende IKT-systemer og IKT-utstyr, tjenestekjøp, vakante stillinger og reisekostnader. Mye av dette er allerede på plass, eller vil komme på plass i løpet av 2021. Totalt vil dette beløpe seg til ca. 26 mill. kroner.
1. Etablere prosesser for å se på synergier og effektiviseringsmuligheter innenfor våre store tjenesteområder. Mulighetsrommet her beløper seg til over 100 mill. kroner

Figuren nedenfor illustrerer identifiserte muligheter for varige innsparinger. Y-aksen indikerer hvor krevende beslutningsprosessen for å realisere varig innsparing antas å være, både administrativt, medbestemmelse og politisk. X-aksen indikerer når en kan forvente å realisere besparelsen.

Fargen i illustrasjonen indikerer hvor i realiseringsfasen de ulike innsparingstiltakene

anses å være. Det grønne området er ivaretatt i årsbudsjettet for 2021 og videreført i økonomiplanperioden, mens de gule og røde må ivaretas gjennom politiske og administrative prosesser i løpet av 2021. Størrelsen indikerer innsparingspotensialet.

Nedenfor følger en kort beskrivelse av utvalgte tiltak:

- **TT-ordningen:** Det er to ulike ordninger i de tidligere fylkeskommunene. Formålet er å etablere en lik ordning for Agder. Arbeidet med samordning er forsinket. En innsparing i samlet ressursbruk til TT-ordningen vil kreve god samordning og prioritering av utvalgte brukergrupper. Det jobbes også med samordning mot annen offentlig bestillingstransport. Saken vil bli fremmet for fylkestinget. Målet er at ny ordning er etablert senest fra 2022.
- **Tilskudd:** Formålet er å utvikle en effektiv, brukervennlig og transparent søknadsprosess som gjør at de prosjektene som mottar tilskudd fra Agder fylkeskommune bidrar til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Samordning av tilskudd er en del av prosjektet. Fylkeskommunens oppgave er å gi strategisk retning, mobilisere og koordinere ulike virkemidler for å understøtte vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner og lokalsamfunn. Et viktig virkemiddel er å gi økonomiske tilskudd til regionale satsinger, utviklingsprosjekter og strategiske samarbeidspartnere.
- **Ny budsjettmodell for videregående skoler:** Prosjektet skal dekke behovet for at Agder fylkeskommune får etablert en objektiv og rettferdig budsjettfordelingsmodell, som sikrer likebehandling mellom våre videregående skoler. Modellen skal sikre at skolene kan ivareta sitt oppdrag/sin aktivitet, oppleves rettferdig, være enkel og oversiktlig, være stabil over tid, være etterprøvable og være forutsigbar. Arbeidet med modellen indikerer at det vil være områder der en kan harmonisere og redusere ressurstildeling.
- **Handlingsprogram investeringer på fylkesveg:** Arbeidet med handlingsprogram investeringer på fylkesveg vil fortsette i 2021 og må tilpasses lavere investeringsrammer. Lavere investeringer gir innsparing i renter og avdrag. Handlingsprogrammet vil bli behandlet i fylkestinget i juni.
- **Tilbudsstrukturen:** Arbeidet med tilbudsstrukturen innebærer at vi må se på hvordan vi kan gi et tilbud til elevene til en lavere kostnad enn i dag. Hovedstrategien vil være å sikre bærekraftige skoler samtidig som vi tar bort tilbud og klasser med lav oppfylling. En halv klasse koster nesten det samme som en hel klasse, men tilbudet gis til færre elever. Skal vi få til en bedre utnyttelse av ressursene og levere et godt tilbud til våre elever bør vi ikke planlegge med, eller sette i gang halve klasser.
- **Tannhelsestrategi:** Arbeidet med ny tannhelsestrategi er godt i gang. Hensikten er å komme frem til en strategi med en bærekraftig klinikkstruktur som leverer gode og riktige tjenester av høy kvalitet til brukerne. Attraktive klinikker som rekrutterer de beste fagfolkene krever en viss størrelse. Dagens søkere er på jakt etter store fagmiljø og gode kollegiale forhold, noe som også vil gi bedre stabilitet i bemanningen. Dette bereder også grunnen for innsparinger, selv om det først og fremst er faglige hensyn og kvaliteten på tjenesten brukeren skal motta som er driveren. Etablering av robuste og

attraktive tannklinikker er bærekraftig, besparende og bra for brukere og ansatte. Strategien planlegges lagt frem til politisk beslutning første halvår 2021.

- Skolebruksplan: Gjennom behandlingen av skolebruksplan fase 1 ble det gitt mange føringer for hvordan en ønsker å videreutvikle skoletilbudet i hele Agder. Med nedjusterte befolkningsprognoser og store variasjoner i den demografiske utviklingen i Agder, vil dette få konsekvenser for hvordan Agder fylkeskommune utvikler skoletilbudet. I den forbindelse er det nødvendig å bruke vår eksisterende bygningsmasse. Tilbudsstrukturen må også hensyn ta dette. Lovpålagte oppgraderinger og vedlikeholdstiltak må håndteres.

Økonomisk handlingsrom er nødvendig for å nå målet om 90 prosent gjennomføring i våre videregående skoler. Derfor skal gevinstene fra Visma InSchool realiseres i den enkelte virksomhet.

Veien videre

Arbeidet med prosjekt innsparing er langsiktig og krever involvering og forankring i hele organisasjonen. Gjennom 2021 vil de ulike innsparingstiltakene treffe hele vår styringsstruktur, både politisk og administrativt. Skal vi lykkes med nødvendige innsparinger er det viktig med god involvering av våre ansatte og godt samspill mellom politikk og administrasjon. Samtidig vil det være behov for å hente ytterligere innsparinger og effektiviseringer for å skape nødvendig handlingsrom for å kunne iverksette tiltak for å nå målene i Regionplan Agder 2030.

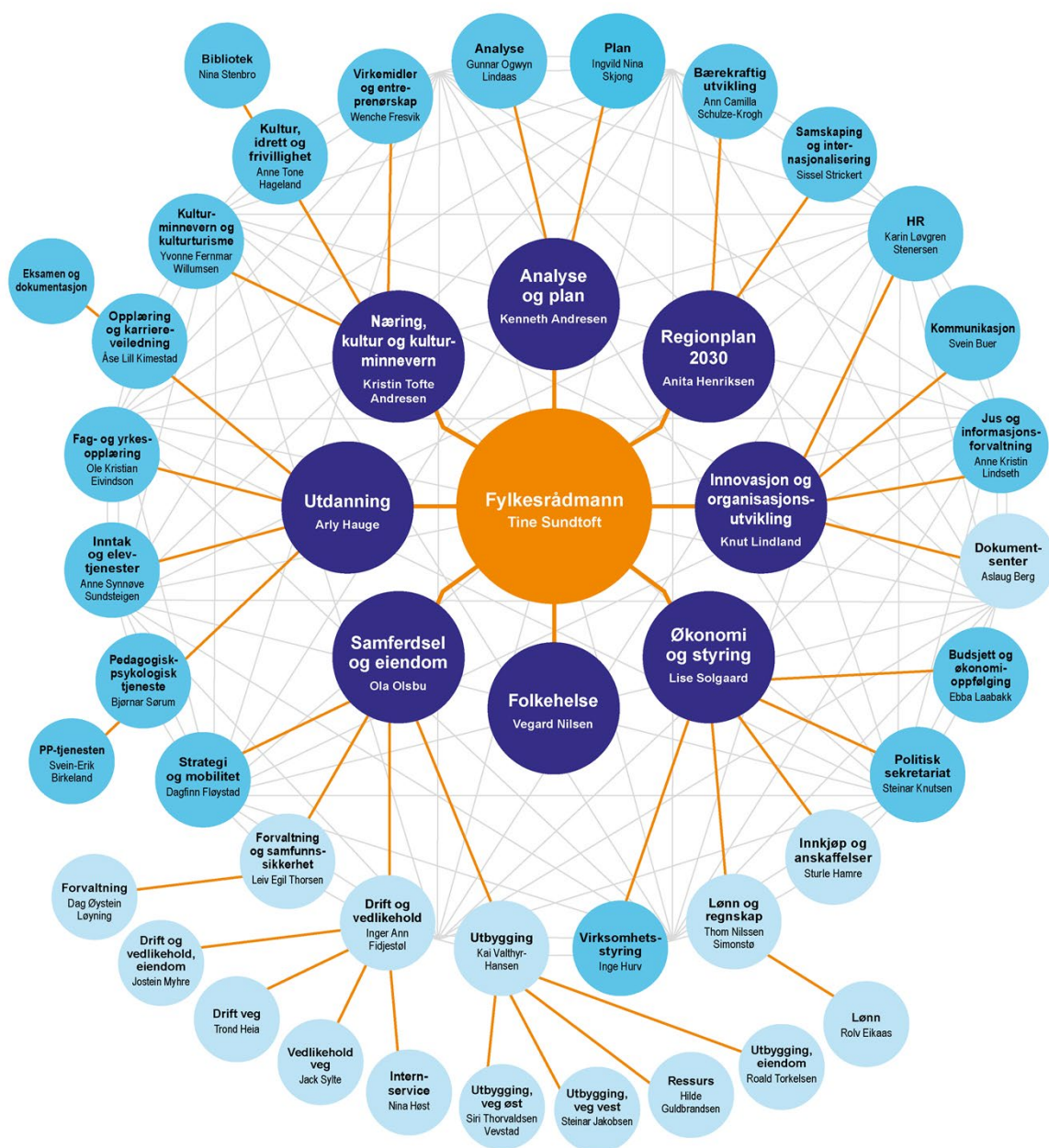
Fylkesrådmannen vil gjennom 2021 sikre gode beslutningsprosesser på identifiserte innsparingstiltak, samt identifisere ytterligere tiltak.

For å sikre det økonomiske handlingsrommet for å realisere målene våre legges det inn et ytterligere varig innsparingskrav på totalt 20 mill. kroner fra 2022.

I tillegg til prosjekt innsparing har det vært nødvendig å gjøre reduksjoner i årsbudsjettet for å få et budsjett i balanse. Årsaken til dette er bindinger fra tidligere år og politiske vedtak gjennom 2020 som medfører økonomiske forpliktelser. Reduksjonene er gjort spesielt innenfor drift og vedlikehold av fylkesveg og kollektivtransport, men det er også gjort mindre reduksjoner for andre områder.

3 Agder fylkeskommune

3.1 Organisasjonskart

3.2 Organisasjon - ledelse og medarbeiderskap

Samfunnsoppdraget og organisasjonspolitik

Organisasjonspolitik kan defineres som handlinger, holdninger og verdier som medarbeidere og ledere står for og praktiserer i vårt forhold til hverandre. I Agder fylkeskommune ligger de førende prinsippene, i tillegg til tillitsbasert medarbeiderskap og mestringsorientert lederskap, til grunn for måten vi løser samfunnsoppdraget vårt på. Vi skal utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Vi skal arbeide for at likestilling og mangfoldsarbeid er en integrert del av fylkeskommunens måte å tenke og jobbe på. Fylkeskommunen skal være i stand til å løse sine oppgaver både som myndighetsutøver, demokratisk arena, tjenesteprodusent og samfunnsutvikler.

I dette arbeidet har ledere og medarbeidere et felles ansvar for å praktisere organisasjonspolitikken og skape en organisasjonskultur preget av tillit, åpenhet og medbestemmelse.

Førende prinsipper

Våre ni førende prinsipper definerer hvordan vi må være for å løse samfunnsoppdraget.

Prinsippene skal reflekteres i fylkeskommunens holdninger og handlinger, samt måten vi organiserer arbeidet på i fylkeskommunen:

- åpenhet og tillit
- samhandling på tvers, internt og eksternt
- kvalitet i leveransene og brukeren i sentrum
- en robust og fleksibel fylkeskommune
- en synlig fylkeskommune
- tydelig strategisk retning, og god gjennomføring
- innovasjon og kontinuerlig forbedring
- bruke fylkeskommunens samlede kompetanse
- en attraktiv og framoverlent fylkeskommune

Tillitsbasert medarbeiderskap

Medarbeiderskap handler om hvordan vi forholder oss til den jobben vi skal gjøre og til hverandre som kolleger, ledere og medarbeidere i organisasjonen.

I Agder fylkeskommune leder og samhandler vi basert på åpenhet og tillit, både internt og eksternt. Tillit innebærer at vi som et grunnleggende utgangspunkt stoler på hverandre og på våre samarbeidspartnere og deres kompetanse.

Tillit kommer ikke av seg selv, men krever noe av hver enkelt av oss. Vår organisasjon preges av tillit gjennom:

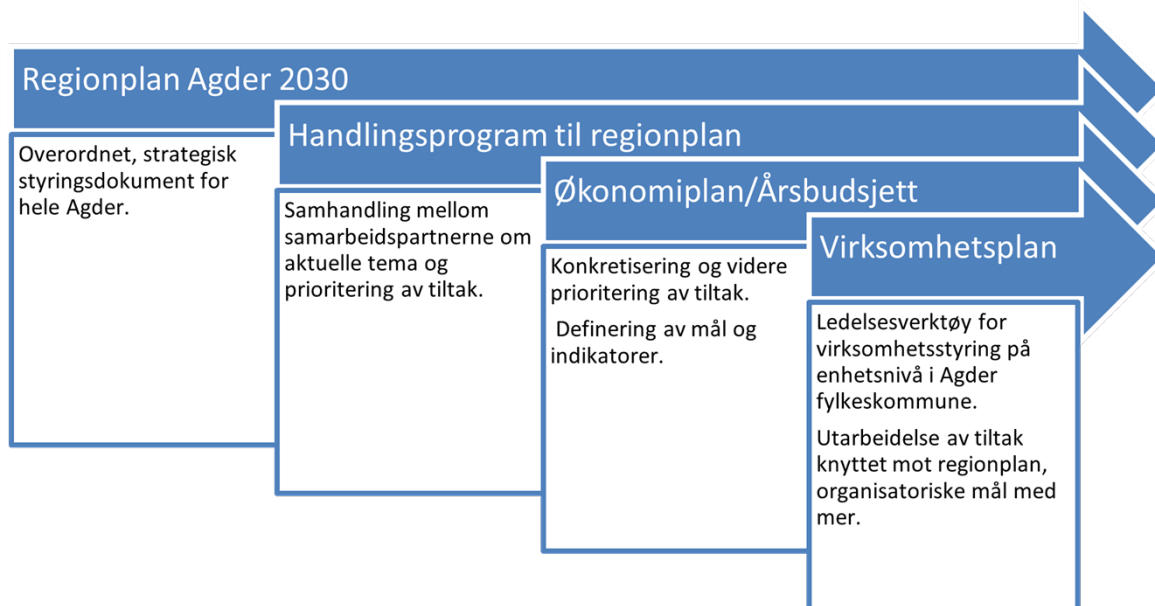
- Deling: Vi deler og etterspør kompetanse og informasjon, og drøfter ting i fellesskap, slik at vi lærer og forbedrer beslutningsgrunnlaget vårt og unngår konkurranse- og forhandlingskultur.
- Trygghet: Vi har rom for å prøve og feile, og er åpne for nye løsninger, slik at vi lærer og får til kontinuerlig forbedring og innovasjon.
- Selvstendighet: Innenfor gitte rammer har vi stor frihet til å løse oppgavene våre.
- Lojalitet: Lojaliteten er alltid seende, kritisk og verdiforankret og innebærer en sterk grad av to (likeverdige) parter som kommuniserer aktivt sammen. Vi bidrar konstruktivt i beslutningsprosesser, og er lojale til politiske vedtak og administrative beslutninger.
- Tilbakemeldinger: Vi er gode til å gi hverandre konkrete og nyttige tilbakemeldinger og anerkjennelse, slik at vi sammen kan bli enda bedre.

3.3 Plan- og styringssystem

Fylkeskommunens plan- og styringssystem skal sikre reell sammenheng mellom politikken langsiktige målsetninger (strategisk planlegging), prioritering av tiltak gjennom økonomiplan (taktisk planlegging) og løpende virksomhetsplanlegging (operativ planlegging).

Plan- og styringssystemet skal baseres på lover og forskrifter og retningslinjer fra sentrale myndigheter. Det er vedtatt at Agder fylkeskommune skal legge Regionplan Agder 2030 til grunn for alt strategisk planarbeid, og ligger som fundament for den regionale planstrategien som ble politisk behandlet høsten 2020. Denne strategien vedtas en gang i valgperioden, og redegjør for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer. Agders hovedutfordring i planperioden vil være å få opp levekårene og få ned utslippene.

Sammenhengene mellom den strategiske, taktiske og operative planleggingen kan fremstilles som i figuren under:

Regionplan Agder 2030 følges opp gjennom et handlingsprogram som utformes i nært samarbeid med kommuner og andre samarbeidspartnere på Agder. Handlingsprogrammet vil bli fremlagt for politisk behandling våren 2021. Gjennom handlingsprogrammet skal samarbeidspartene avklare hvilke tiltak som skal prioriteres, hvem som har ansvar for gjennomføring, og hvor mye ressurser som skal legges inn.

Økonomiplanen er fylkeskommunens eget verktøy for å følge opp Regionplan Agder 2030 og andre føringer. Økonomiplanen følger inndelingen fra regionplanen med fem hovedsatsingsområder og mål mot 2030. I økonomiplanen knyttes konkrete tiltak til målene, og det presenteres indikatorer som viser i hvilken grad målene er nådd. I økonomiplandokumentet inngår også fylkeskommunens klimabudsjett og årsbudsjettet for kommende budsjettår. Økonomiplanen utarbeides på overordnet nivå og direktørnivå i fylkeskommunen, med bred involvering av organisasjonen for øvrig.

Med utgangspunkt i vedtatt økonomiplan, handlingsprogram, regionplan og andre føringer utarbeider de organisatoriske enhetene/avdelingene i fylkeskommunen hver sitt årsbudsjett med tilhørende virksomhetsplan. Virksomhetsplanen skal utgjøre et ledelsesverktøy, der planlegging og oppfølging knyttet til virksomhetsstyring samles på en plass. Virksomhetsplanen vil ivareta planlegging, oppfølging og rapportering av tiltak/aktiviteter **for egen virksomhet** med bakgrunn i:

- regionplan, økonomiplan og årsbudsjett
- klimabudsjett
- organisatoriske målsettinger knyttet til eksempelvis økonomistyring, tjenesteleveranser, oppfølging sykemeldte, digitalisering mv.
- internkontroll og eierstyring
- oppfølging politiske vedtak
- mv.

Året 2020 har vært en "byggeplass" for å få et felles rammeverk for hvordan Agder fylkeskommune skal lykkes med å sikre at overordnede strategiske målsettinger, blir implementert på en god måte på virksomhetsnivå. Det er avgjørende å sikre eierskap til måten det arbeides strukturert og planmessig for å bygge systemet over tid. Vi har kommet godt i gang, men det er mye arbeid som gjenstår. Agder fylkeskommune har valgt en tett kobling til det økonomiske planhjulet, som sikrer nødvendig fokus, løpende rullering og rapportering til politisk nivå på faste tidspunkt gjennom året.

4 Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Sammen har sentrale samfunnsaktører satt seg felles mål for utviklingen av landsdelen: å utvikle regionen til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Planen er grunnlaget for politikktutforming i Agder. Den er retningsgivende for prioritering, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører.

Fylkeskommunen har gjennom sin samfunnsutviklerrolle et særlig ansvar for å tilrettelegge for et godt regionalt samarbeid og for at vi i fellesskap når målene som er satt for Agder. Fylkeskommunen skal:

- 1) gi strategisk retning til samfunnsutviklingen
- 2) mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
- 3) samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk.

Regionplan Agder 2030 peker ut fem hovedsatsingsområder frem mot 2030:

- attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- verdiskaping og bærekraft
- utdanning og kompetanse
- transport og kommunikasjon
- kultur

I tillegg inneholder planen tre gjennomgående perspektiver:

- næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
- levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- klima og miljø

Fylkeskommunen vil i økonomiplanen gjøre en prioritering av tiltak som følger opp definerte målsetting under de fem hovedsatsingsområdene. Denne høsten har vi prioritert å ferdigstille tiltakene under fylkeskommunens største tjenesteområde - Utdanning. De øvrige satsningsområdene vil jobbe frem tiltak der det er mulig innen neste rullering av økonomiplanen.

Det har vært nedsatt en egen prosjektgruppe for å definere gode og entydige indikatorer som kan måle samfunnsutvikling på de definerte målsettingen.

Regionplan Agder 2030 skal også følges opp av et handlingsprogram. Utformingen av handlingsprogrammet skal skje i nært samarbeid med kommuner og andre samhandlingsaktører før det legges frem for fylkestinget våren 2021.

4.1 Satsningsområdene

4.1.1 Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en attraktiv region å bo, jobbe i og besøke. Byene, tettstedene og bygdesentrene er trygge og attraktive steder med identitet og innovasjonskraft. Stedene er kompakte, tilrettelagt for alle uansett funksjonsevne, og ivaretar behovene som både minoritetsgrupper og en stadig økende andel eldre har. Bolig-, handels-, kultur- og tjenestetilbudet er variert og tilpasset innbyggernes behov.

Nærhet og gode møteplasser bidrar til samarbeid, nytenking og verdiskaping. Virksomheter med mange ansatte og besøkende ligger sentralt i byene og tettstedene. Byene og tettstedene er utviklet innenfor definerte tettstedsgrenser. Fortetting og gjenbruk av eksisterende utbyggingsområder ivaretar både miljømessige, sosiale og kulturhistoriske verdier. Nye utbyggingsområder er tilpasset et endret klima.

Samarbeid om levekår og stedsutvikling har bidratt til bedre helse og mindre sosiale forskjeller. Flere bor i gangavstand til dagliglivets gjøremål. De fleste velger derfor å forflytte seg uten bruk av privatbil, og langt færre er utsatt for støy- og luftforurensning. Det er god tilgang på boliger i ulike prisklasser, med gode innvendige og utvendige fellesarealer som er tilrettelagt for å kunne bo i eget hjem hele livet. Alle innbyggere har likeverdige muligheter til å delta i samfunnet.

Kristiansand og Arendal fungerer som hovedsentre for vekst på hele Agder. De mindre byene og tettstedene fungerer som vekstsentre for sin region. De spiller på sine lokale fortrinn og utvikles som stadig mer attraktive steder med gode møteplasser for innbyggerne og besøkende.

Utvikling av lokalsamfunnene skjer gjennom god planlegging og i henhold til lokaldemokratiske prinsipper. Det er tatt i bruk nye digitale verktøy for innbyggermedvirkning som involverer, engasjerer og utnytter kompetansen i befolkningen. God arkitektur gir stedene kvaliteter og tilbud som inviterer til møter mellom mennesker på tvers av generasjoner, kulturer, sosial bakgrunn, funksjonsevne og kjønn. Innbyggerne opplever trygghet, sterk tilhørighet og eierskap til lokalmiljøet. Dugnadsviljen, engasjementet og frivillig innsats står sterkt.

Offentlige bygg planlegges for sambruk og samling av flere funksjoner, og er lokalisert slik at regionens tettsteder styrkes og transportbehovet reduseres. Det legges vekt på universell utforming og inkluderende løsninger.

Regionens natur- og landbruksområder er ivaretatt for fremtidige generasjoner og er en del av regionens ressursgrunnlag og identitet. Naturmangfoldet og leveområdene til sårbare arter er ivaretatt, kulturlandskapet holdes i hevd, og landbruket produserer mer enn tidligere. Strandsonen langs sjø og vassdrag er skjermet mot utbygging og vannforekomstene i regionen har god vannkvalitet.

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Det er attraktive og varierte bo- og arbeidsmarkeder i hele Agder		Ensidig næringsstruktur (Herfindal-index)
		Befolkningsvekst
		Antall sysselsatte etter arbeidssted
Byer, tettsteder og bygdesentre er utviklet kompakt og med kvalitet. Stedene har gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser.		Arealbruk i tettsteder
		Andel som opplever at butikker, spisesteder og andre servicetilbud er lett tilgjengelige i nærmiljøet
		Andel som opplever god tilgjengelighet til parker og andre grøntarealer i nærmiljøet
Kommunesentrene har et variert arbeidsliv, tjeneste- og opplevelsestilbud		Andel bosatt i sentrumssoner
		Andel bosatte i tettsteder med trygg tilgang til rekreasjonsareal
		Andel ansatte i sentrumssoner
Flere har tilgang på bolig og bomiljø tilpasset sin livssituasjon		Andel personer som bor trangt
		Andel husholdninger med gjeld større enn 3 ganger samlet inntekt
		Andel som leier bolig

4.1.2 Verdiskaping og bærekraft

Fremtidsbilde Agder

I 2030 har Agder lyktes med å bruke det grønne skiftet til innovasjon og verdiskaping i privat og offentlig sektor. Utvikling og bruk av ny teknologi har bidratt til å løse store miljø- og klimautfordringer. Agder har styrket sin posisjon som reiselivs- og opplevelsesdestinasjon. Et godt samarbeid mellom næringsliv, akademia og det offentlige har ført til at nye og attraktive arbeidsplasser er etablert over hele regionen.

Agder har utnyttet mulighetene innen digitalisering, automatisering og kunstig intelligens. Sirkulær økonomi der ressurser og produkter gjenbrukes, er et hovedprinsipp for næringsutvikling og vekst. Det har vokst frem en mer variert næringsstruktur som har bidratt til at flere er i arbeid og til bedre levekår.

Fokus på sosial bærekraft har ført til at de menneskelige ressursene i landsdelen tas i bruk fullt ut. Arbeidslivet verdsetter kompetanse og utdanning uavhengig av funksjonsvariasjoner og minoritetstilhørighet, og hovedregelen er hele stillinger, uavhengig av kjønn og yrkesgruppe.

Høy kompetanse gjør at naturressurser brukes på en bærekraftig måte til å skape nye og framtidsrettede produkter, løsninger og tjenester. Agders store tilgang på regulert og fornybar kraft har forsterket posisjonen som en ledende energiregion og en kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.

En bevisst satsing på lokale kompetansemiljøer knyttet til skog- og trenæringen har skapt sysselsetting der ressursene er. Landsdelen leder an i satsing på klima- og miljøsmarte byggemetoder med stort fokus på fornybare råstoffer og bygging i tre.

Jordbruket på Agder har innen noen nisjer utviklet seg til å bli nasjonalt ledende, og satsing på lokal mat og lokale råvarer har bidratt til økt verdiskaping, også i de mindre sentrale delene av Agder.

Den eksportrettede prosess- og leverandørindustrien i Agder er verdensledende, både teknologisk og miljømessig. Regionens sterke kompetanse og teknologi fra olje, gass og maritim sektor er videreutviklet til nye vekstnæringer i havrommet. Den rike tilgangen på marine ressurser har skapt både arbeidsplasser og styrket de marine kunnskapsmiljøene. Verdien av fisk, oppdrett og videreforedling av marine arter har økt betydelig.

Agder leder an innenfor e-helse og velferdsteknologi, der det er utviklet og tatt i bruk innovative helsetjenester gjennom tett samhandling mellom offentlig og privat sektor, forskningsmiljøer, tjenestetilbydere og brukere. Offentlig sektor på Agder leverer også helhetlige tjenester på andre områder, og viser stor omstillingsevne med bakgrunn i digitalisering. Innovative offentlige anskaffelser og innkjøp bidrar til kompetanseutvikling og nye løsninger, produkter og tjenester.

Agder har en sterk entreprenørskapskultur med gode vilkår for vekstkraftige gründerbedrifter. Det er etablert flere arenaer for idé- og produktutvikling. Næringsliv og gründere finner lett frem i tilbudet av virkemidler for forskning, utvikling og innovasjon. Samhandlingen mellom næringslivet og internasjonale aktører har forsterket seg ytterligere. Samlet bidrar dette til å trekke investorer, nye bedrifter, kunnskaps- og teknologipartnere til regionen.

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.		Nyetableringer per 1000 innbyggere
		Andel foretak som har overlevd i fem år fra etableringsåret
Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet forøvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.		Sysselsettingsandel, aldergruppe 20-66 år
		Andel av virksomheter med FoU (prosent)
		Verdiskaping jordbruk, jakt, viltstell og skogbruk (mill. kr)
Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor.		Ensidig næringsstruktur (Herfindal-index)
		Andel sysselsatte innen næringene informasjon og kommunikasjon
		Andel sysselsatte innen næringene teknisk og forretningsmessig tjenesteyting
Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.		Direkte klimagassutslipp i Agder i tonn CO2 ekvivalenter.
		Fysisk nedbygd areal, km ²
		Omdisponering av dyrket mark (dekar)

4.1.3 Utdanning og kompetanse

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en region som er preget av god helse og høy deltakelse i arbeidslivet. Flere kvinner jobber heltid og flere kvinner har lederstillinger.

Flere innvandrere og mennesker med nedsatt funksjonsevne er i jobb. Innvandrernes kompetanse og erfaring er tatt i bruk og bidrar til nytenkning og innovasjon både i privat og offentlig sektor.

Det er svært få arbeidsledige og unge uføre, og flere som fullfører utdanning og går rett ut i heltidsjobb. Sosiale forskjeller i gjennomføring av høyere utdanning er sterkt redusert.

Barn, elever og studenter opplever god sammenheng i hele utdanningsløpet med utdanningsmiljø som fremmer læring, helse og trivsel. Det er høy barnehagedeltakelse i alle grupper av befolkningen.

Trygghet, trivsel og verdsetting av mangfold gir grunnlag for at alle barn og unge får oppfylt sitt potensiale til læring. De som har behov for særskilt oppfølging eller tilrettelegging blir tidlig identifisert og får kvalifisert hjelp. Det er fokus på å gi barn og unge lærelyst og kompetanse som fremmer demokrati, medborgerskap, internasjonal forståelse, god folkehelse, livsmestring og bærekraft. Ansatte i barnehage og skole har nødvendig og oppdatert kompetanse.

Det er en god balanse mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse på arbeidsmarkedet. Livslang læring vektlegges for å opprettholde et kompetansenivå som gjenspeiler behovene i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Det er et sterkt forsknings- og utviklingssamarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner, offentlig sektor, studieforbundene og andre regionale aktører.

Distriktsvennlige og desentraliserte tilbud om høyere utdanning har skapt gode forutsetninger for regional kompetanseutvikling også for de som ikke bor nær de store studiestedene.

Hovedmål for fagområdet

Vårt viktigste bidrag er at alle elever, lærlinger og lære kandidater daglig skal oppleve en opplæring som gir dem mulighet til å realisere sine evner. De skal utfordres, inspireres og motiveres til å sette mål for egen læring og utvikling. Alle skal oppleve å bli løftet faglig og menneskelig, og bli møtt med høye forventninger.

Agder fylkeskommune har tre strategiske hovedmål for videregående opplæring:

1.Læringsmiljø

Alle elever og lærlinger er del av et inkluderende og mangfoldig fellesskap, opplever mestring og får faglige utfordringer. Læringsmiljøet preges av skaperglede og kritisk tenkning.

2.Læringsutbytte

Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring har fag- og

samarbeidskompetanse, som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv. Innovasjon og bærekraft er sentrale elementer i opplæringen.

3. Gjennomføring

Alle elever og lærlinger som er i stand til det gjennomfører opplæringen. Skolene og lærebedriftene bruker varierte opplærings- og vurderingsformer, som møter forutsetningene til den enkelte elev.

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.	Tett oppfølging av alle elever og lærlinger. Avviker noen fra forventet progresjon skal det settes inn tiltak	
	I samarbeid med opplæringskontorene utarbeide og implementere tiltak og kvalitetsrutiner som sikrer utsatte og marginaliserte grupper et tilbud rettet inn mot arbeidslivet	
	Gjennomføringskurs for elever og lærlinger som ikke har bestått	
	Satse videre på kombinasjonsklasser for minoritetsspråklig ungdom i alle regioner, og øke kvaliteten i opplæringen.	
	Økt innsats for å kvalifisere voksne for videre studier og arbeidsliv med særlig vekt på å styrke kvaliteten på opplæringen for voksne minoritetsspråklige.	
	Videreføre samarbeid om opplæringen med kommuner og NAV.	
		Sysselsettingsandel, aldergruppe 20-66 år
		Sysselsettingsandel innvandrere gruppe 2, aldersgruppe 20-66 år
		Andel med overgang til arbeid og utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram.
Det har skjedd betydelige forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.	Psykisk helse blir en del av faginnholdet på videregående skole. Aktiviteter som VIP og VIP makkerskap innføres på alle skoler	
	Elever og lærlinger som trenger særskilt tilrettelegging blir oppdaget tidlig, og får et tilbud som er tilpasset den enkelte. Opplæringen skal ha en pedagogisk og spesialpedagogisk tilrettelegging som sikrer at alle opplever sosial, kulturell og faglig inkludering.	
	Styrke skolehelsetjenesten og prøve ut nye digitale løsninger.	

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
	Skolefrokost og kroppsøving er en del av skolens arbeid for bedre folkehelse.	
		Andel sysselsatte kvinner som jobber deltid, aldersgruppe 20-66 år.
		Andel unge mottakere av uføreytelser (3 års glidende gjennomsnitt), aldersgruppe 18-29 år
		Andel med psykiske plager
		Andel med god helse
Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.	Arbeide for at opplæring i skole og bedrift har oppdatert kompetanse på nye læreplaner og retningslinjer i fagfornyelsen.	
	Plan for elevenes skolemiljø evalueres, fornyes og tas i bruk.	
	Skolefrokost og kroppsøving er en del av skolens arbeid for bedre folkehelse.	
	Systematisk oppfølging av tilbakemeldinger i elev- og lærlingundersøkelsen og Ungdata.	
		Andel som opplever mobbing
		Faglig motivasjon på skolen, snittskår, skala 1-5
		Mestring på skolen, snittskår, skala 1-5
		Trivsel på skolen, snittskår, skala 1-5
Agder er internasjonalt anerkjent som kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.	Legge til rette for endring av utdanningsløp som møter regionens kompetansebehov.	
	Styrke internasjonalisering i opplæringen	
		Andel av energiforbruk som kommer fra fornybare kilder (elektrisitet og bio)
En høyere andel elever og studenter gjennomfører videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning.	Sikre tett oppfølging av elever og lærlinger gjennom hele opplæringsløpet	
	Tilby gjennomføringskurs for alle med ikke bestått fag	
	I samarbeid med NAV og kommunene tilby persontilpassede tiltak for ungdom i opplæring og i oppfølgingstjenesten	
	Intensivere arbeidet for flere lærebedrifter og at alle søkere får læreplass.	

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
	Digitale utstyr og ferdigheter gjør det mulig å utvide den enkelte skoles programtilbud.	
	Utvikle ny modell for VG3 fagopplæring som støtter opp om økt formidling til bedrift.	
	Legge til rette for fleksible og desentraliserte fagskoletilbud som møter arbeidslivets behov.	
	Legge til rette for økt kvalitet på opplæring og ledelse og få på plass et rammeverk for god opplæring.	
		Fullføringsgrad videregående skole (5/6 år)
		Andel som gjennomfører læretiden på normert tid
		Andel med universitets- og høyskoleutdanning
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Aktivt bruk av YFF i formidlingsarbeidet	
	Krav om antall lærlinger i samarbeidsavtalene med kommunene	
	Høy status og kvalitet på yrkesfagene.	
	Tilbudsstrukturen inkluderes og er et viktig virkemiddel i regionens kompetansepoltiske arbeid.	
	Arbeide med entreprenørskap.	
		Andel virksomheter som opplever rekrutteringsproblemer
		Mangel på arbeidskraft (antall)
Agder har en sterk internasjonal orientering i undervisningen på alle nivå.	Arbeide for at internasjonalisering blir en del av skolens innhold	
		Tildeling Erasmus+ til grunnopplæring per innbygger i fylket
		Antall utenlandske studenter på UiA

4.1.4 Transport og kommunikasjon

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en foregangsregion for reduksjon av klimagassutslipp og forurensning gjennom en elektrifisering av hele transportsektoren. Nødvendig infrastruktur for et fullelektrisk samfunn er bygd ut, mens informasjons- og

kommunikasjonsteknologi har gjort det enkelt å velge den mest klimavennlige løsningen for innbyggerne og besøkende.

Nye fleksible mobilitetsløsninger har bidratt til å dempe veksten i personbiltrafikken i både byer og distrikter. I byregionene er personbiltrafikken redusert, noe som har gitt et renere bymiljø, mindre støy og bedre vilkår for næringstrafikken. Kollektivtilbudet er utvidet, er tilpasset felles bo- og arbeidsmarkeder, og har nullutslippsløsninger som tilfredsstillende kravene til fremkommelighet og sømløs mobilitet.

Kollektivtilbudet og gang- og sykkelveier er universell utformet. Det er enkelt å reise kollektivt, gå og sykle til daglige gjøremål. Økt fysisk hverdagsaktivitet har bidratt til bedre folkehelse. Agder har oppnådd nasjonale målsettinger om å redusere antall drepte og hardt skadde i trafikken.

Agder har et effektivt hovedveinett med tilførselsveier som knytter regionen sammen. Investeringer i og vedlikehold av fylkesveiene har økt. Infrastruktur for godstransport er effektiv og miljøvennlig med gode koblinger mellom vei, bane, sjø og luft. Et styrket havnesamarbeid, kapasitetsøkninger på sporet og nasjonale støtteordninger for godsoverføring har ført til bedre vilkår for godstransport på sjø og jernbane. Realiseringen av Sørvestbanen er godt i gang.

Transporttilbudet til og fra utlandet er godt tilpasset behovet. Systematisk utbygging av digital infrastruktur har vært en drivkraft for utviklingen av landsdelen.

Klimatilpasning er innarbeidet i all planlegging. Skadeomfanget på kommunikasjonsinfrastruktur som følge av ekstremvær er betydelig redusert. Samfunnssikkerhet og beredskap er samordnet mellom kommune, fylke og stat, noe som har bidratt til et robust kraft- og telekommunikasjonsnett.

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Transportbehovet på Agder er redusert.		Andelen reiser foretatt til fots, med sykkel og kollektiv på reiser under 10 kilometer
Der er etablert miljøvennlige, effektive, sikre og universelt utformede mobilitetsløsninger.		Elektrifiseringsgrad veitrafikk
		Klimagassutslipp veitrafikk
		Antall drepte eller hardt skadete i trafikken
Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.		Antall ladepunkter for el-bil
		Andel med tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber)
		Antall km årlig utbygd gang og sykkelvei
		Antall km gang og sykkelvei
Andelen reiser som foretas til fots, med sykkel og med kollektiv er økt.		Andel reiser foretatt til fots
		Andel reiser foretatt med sykkel
		Andel reiser foretatt med kollektiv
		Antall km vei med kritisk forfall

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Infrastruktur for transport og kommunikasjon er tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner.		Antall km vei som ligger i flomsone/flomutsatt og rasutsatt sone
Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning.		Andel med tilbud om nyeste bredbåndsteknologi (fiber)
		Kapasitet fiberkabler inn og ut av regionen
Planlegging av arealbruk og transportsystem skal fremme en bærekraftig samfunnsutvikling.		Andelen reiser som er foretatt med personbil
		Arealbruk i tettsteder
		Andel som opplever at gang og sykkelstier er godt utbygd i sitt nærområde
Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger.		Antall ladepunkter for el-bil

4.1.5 Kultur

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder internasjonalt kjent som en nyskapende og mangfoldig kulturregion med en kunnskapsbasert kulturpolitikk. Frivillig og offentlig sektor, academia og næringsliv samarbeider målrettet for å styrke forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og eksperimenterer med nye samarbeidsformer i regionen, nasjonalt og internasjonalt. Samarbeidet har utløst kulturens potensial for å skape regional stolthet, sosial inkludering og økonomisk utvikling. Dette reflekteres i tilbudet innen kunst, idrett og kulturarv, hvor alle kommuner har godt utbygd infrastruktur for dette, og alle innbyggere har like muligheter for å delta og utvikle egne kreative evner og talenter.

Kulturinstitusjoner, idrettsarenaer, museer, og en unik kulturarv gjør Agder til et attraktivt reisemål som trekker et voksende antall besøkende fra inn- og utlandet. Det er et omfattende klyngesamarbeid mellom kultursektor og reiseliv som er ledende innenfor teknologisk utvikling.

Fleksible tilbud av produksjons- og øvingslokaler og opplæring i entreprenørskap, gjør regionen særlig attraktiv for kunstnere, kulturarbeidere og kreative næringer. Vitale miljøer ved og rundt universitetet, kulturinstitusjonene og kompetansesentrene gjør det attraktivt for nyutdannede innen praktiske og estetiske fag å bli boende på Agder. Den høye kunstnertettheten gir god tilgang til kunstnerisk og kreativ kompetanse som stimulerer fritidskulturilivet, skoleverket og næringslivet.

Kommunene har styrket den kulturelle infrastrukturen. Kultur- og idrettsanlegg er sentrale arenaer for sosialt fellesskap, breddeaktivitet og talentutvikling. Innsatsen har gitt innbyggerne bedre livskvalitet og bedre helse, og har bidratt til en god inkludering av innvandrerbefolkningen.

Kulturlivet er beriket med impulser fra utlandet. Flere kunstnere, forfattere og musikere fra Agder stiller ut, opptrer eller blir publisert i utlandet, og flere kulturinstitusjoner, festivaler og idrettsarrangementer har et internasjonalt tilsnitt.

God forvaltning av verdifull kystkultur og kulturarv i indre bygder styrker den regionale identiteten og stoltheten. Utviklingen i de historiske bysentrene skjer med utgangspunkt i kulturhistoriske verdier. Ny bruk og gjenbruk av verneverdige bygg bidrar til god klima- og miljøforvaltning. Museene forvalter antikvariske bygg og formidler regionens historie. I tillegg har bevisstheten av samtidsarkitektur som kulturverdi økt. Med faglig støtte fra regionens bygningsvernentre fungerer håndverkermiljøene som gode ambassadører for kulturminnevernet.

Mål mot 2030	Tiltak	Indikator
Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.		Årlig beløp tildelt fra Riksantikvarens verdiskapingsprogram.
Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo.		Antall kunstnere pr. 1000 innbygger, fylker.
		Antall sysselsatte i kulturyrker per 1000 innbyggere
Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.		Totalt antall besøkende til kulturmiljøene
		Verdiskaping innen overnatting, servering og aktiviteter i kulturmiljøet
Samarbeidet mellom kultursektoren og reiselivet om kulturisme har oppnådd nasjonal status.		Næringsklyngen for reiseliv, kultur og opplevelser (USUS) er blitt med i det nasjonale klyngeprogrammet eller har oppnådd tilsvarende nasjonale posisjon.
Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.		Andel ungdommer som er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening.
		Andel som oppgir at de har god eller svært god tilgang til kultur- og idrettstilbud i nærmiljøet.
Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.		Andel som oppgir at de har god eller svært god tilgang til kultur- og idrettstilbud i nærmiljøet.
		Andel som opplever at tilbudet til ungdom når det gjelder lokaler for å treffe andre unge, idrettsanlegg og kulturtilbudet er bra
Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv.		Verdi av frivillig innsats i idrettslagene (mill. kr.)
		Antall frivillige pr. 1000 innbygger (kultur)

5 Hovedoversikter

Bevilgningsoversikt drift 2021-2024

	2020	2021	2022	2023	2 024
Rammetilskudd	-2 437 600	-2 377 800	-2 372 335	-2 366 870	-2 366 870
Inntekts- og formuesskatt	-1 751 800	-1 844 000	-1 844 000	-1 844 000	-1 844 000
Andre generelle driftsinntekter	-275 513	-244 614	-256 114	-263 114	-275 114
Sum inntekter	-4 464 913	-4 466 414	-4 472 449	-4 473 984	-4 485 984
Sum bevilgninger drift, netto*	4 210 858	4 216 947	4 222 514	4 200 264	4 198 764
Avskrivinger	288 500	288 500	288 500	288 500	288 500
Sum netto driftsutgifter	4 499 358	4 505 474	4 511 014	4 488 768	4 487 264
Brutto driftsresultat	34 445	39 060	38 565	14 780	-31 018
Renteinntekter	-31 018	-19 318	-20 718	-26 318	-31 018
Utbytter	-5 200	-6 200	-6 200	-6 199	-6 198
Renteutgifter	94 281	60 800	58 950	65 000	70 500
Avdrag på lån	156 546	175 428	193 302	204 685	20 290 209 300
Netto finansutgifter	214 609	210 710	225 334	237 168	242 584
Motpost avskrivinger	-288 500	-288 500	-288 500	-288 500	-288 500
Netto driftsresultat	-39 446	-38 730	-24 601	-36 552	-44 686
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0	0	0	0
Overføring til investering	89 600	93 600	93 600	93 600	93 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-300	-667	-667	-667	-667
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-49 854	-54 203	-68 332	-56 381	-48 297
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0
Sum disponeringer	39 446	38 730	24 601	36 552	44 636
Fremført til inndekning i senere år	0	0	0	0	0
Merknad:					
* I sum bevilgninger drift netto inngår "prosjekt Innsparing" med 20 mill. kroner i reduserte kostnader i 2022, 2023 og 2024					

Bevilgningsoverskrift investering 2021-2024

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Investeringer i varige driftsmidler	723 400	881 870	589 251	275 695	214 100
Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5 200	2 800	2 800	2 800	2 800
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	19 964	21 055	21 057	17 809	14 560
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	748 564	905 725	613 108	296 304	231 460
Kompensasjon for merverdiavgift	-121 200	-148 275	-104 371	-46 625	-32 945
Tilskudd fra andre	-55 000	-63 500	-59 600	-13 000	0
Salg av varige driftsmidler	-8 450	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-19 964	-21 055	-21 057	-17 809	-14 560
Bruk av lån	-454 350	-581 295	-336 480	-127 270	-92 355
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-658 964	-814 125	-521 508	-204 704	-136 860
Videreutlån	0	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0	0	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0	0	0	0
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-89 600	-91 600	-91 600	-91 600	-91 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-89 600	-91 600	-91 600	-91 600	-91 600
Fremført til inndeckning i senere år udekket beløp	0	0	0	0	0

6 Investeringer 2021 – 2024

6.1 Ekspansivt investeringsprogram

Agder fylkeskommune har tre store skoleprosjekter pågående. Samlet legger disse beslag på 830 mill. kroner i planperioden. Det er derfor avgjørende at vi opprettholder en høy driftsfinansiering av tiltakene, slik at vi sikrer en bærekraftig økonomi. Etter hvert som skolene ferdigstilles vil aktivitet i byggene gi økte driftskostnader. Det er derfor avgjørende å nedskalere satsningen på infrastrukturtiltak frem til skoleprosjektene er ferdigstilt i 2024.

Det vil bli fremlagt en politisk sak til fylkestinget i desember 2020 som følge av at kostnadene i 2020 blir noe lavere enn budsjettet for 2020. I prosjektrammen for 2021 i tabellene nedenfor er korreksjonene fra 2020 hensyntatt. Flytting av midler mellom budsjettår påvirker ikke total prosjektramme. I forbindelse med godkjenning av årsregnskapet for 2020 vil mer-/mindreforbruk i forhold til korrigert budsjett på prosjektporteføljen justeres i 2021-rammen.

Korona - tiltakspakke

I forbindelse med korona-pandemien vedtok fylkestinget i april 2020, sak 11/2020, en tiltakspakke på 15 mill. kroner til ENØK-tiltak innenfor eiendom og 120 mill. kroner til tiltak på fylkesveg. Det er lite kostnadspådrag på de vedtatte tiltakene i inneværende år, da det meste vil komme i 2021. De enkelte prosjektene i tiltakspakken er medtatt i tabellen.

Investeringer 2021-2024

Tabellen er oppdatert iht. FT-sak 93/2020

Tiltak	Ar	2021	2022	2023	2024	Sum
<i>Alle tall i 1000 kroner inkl. mva.</i>						
<i>Renteforutsetning</i>		1,4 %	1,3 %	1,5 %	1,6 %	
Utbygging eiendom						
Eilert Sundt videregående skole - Farsund		138 000	26 800	400		165 200
Tvedestrand videregående skole		18 300				18 300
Søgne videregående skole - Tangvall		146 000	179 000	80 000	6 600	411 600
Ny fagskole og tan klinikk i Grimstad		180 000	74 051			254 051
Skolebruksplan Agder		5 500	25 000	25 000	10 000	65 500
Solcelleprosjekt - bygg (Korona - tiltakspakke)		10 000				10 000
Sum utbygging eiendom		497 800	304 851	105 400	16 600	924 650
Egenkapitalinnskudd KLP		2 800	2 800	2 800	2 800	11 200
Utbygging veg						
Damanlegg		5 000	15 000			20 000
Samferdselspakke 1 for Kristiansandsregionen (forlengelse)					27 500	27 500

Tiltak	År	2021	2022	2023	2024	Sum
Fv 421 Fiane-Nygaard - Avtale om omklassifisering		28 000				28 000
Byvekstavtale i Kristiansandsregionen			5 000	5 000	20 000	30 000
Korona-tiltaksplan for fylkesvei		80 300	35 000			115 300
Handlingsprogram for fylkesvei		229 000	200 000	150 000	150 000	696 500
Sum utbygging veg		342 300	255 000	155 000	197 500	949 800
Bompengeprosjekter						
Fv 45 Kryss Sinnes /GS-veg til Tjørhomfjellet		20 000				20 000
Listerpakken		11 770	29 400	15 295		56 465
Aust-Agder bompengepakke		10 000				10 000
Sum bompengeprosjekter		41 770	29 400	15 295		86 465
Sum investeringer						
		884 670	592 051	278 495	216 900	1 972 115
Finansiering						
Bompenger, tilskudd mv.		63 500	59 600	13 000		136 100
Momskompensasjon		148 275	104 370	46 625	32 945	332 215
Overføringer fra driftsregnskapet		78 200	78 000	77 800	77 600	311 600
Netto leieinntekt - Bussanlegg		10 600	10 800	11 000	11 200	43 600
Egenkapitalinnskudd Driftsfinansiering		2 800	2 800	2 800	2 800	11 200
Salgsinntekt						0
Lån		581 295	336 481	127 270	92 355	1 137 400
Sum finansiering		884 670	592 051	278 495	216 900	1 972 115

6.2 Utbygging eiendom

Nedenfor følger en kort beskrivelse av investeringsprosjektene knyttet til eiendom. Agder fylkeskommune har opprettet egen infoside med mer utfyllende informasjon og bilder om prosjektene. Gå inn på <https://agderfk.no/vare-tjenester/utbygging/eiendom-og-skolebygg/>

Eilert Sundt videregående skole - Farsund

Prosjektet omfatter to nye skolebygg som en forlengelse av skolen, samt ombygging og oppgradering i eksisterende lokaler. Når skolen står ferdigstilt vil studiested Lista/Vanse legges ned. Prosjektet er i gjennomføringsfasen. Totalramme for prosjektet er 384 mill. kroner. Opprinnelig ferdigstillestidspunkt var sommeren 2021, men leveranse av bærekonstruksjon ble våren 2020 forsinket som en konsekvens av koronapandemien. Planlagt ferdigstillelse er september 2021, og innflyttingsdato for skolen er høstferien 2021.

Ny videregående skole i Tvedestrand

Sommeren 2020 åpnet ny videregående skole i Tvedestrand. Prosjektet er et

samarbeidsprosjekt med Tvedestrand kommune som etablerer ny idrettshall, utendørs idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. Prosjektet er inne i sin avsluttende fase. Totalramme for prosjektet er 580 mill. kroner.

Søgne videregående skole - Tangvall

Tangvall skolesenter er et samarbeidsprosjekt med Kristiansand kommune. Agder fylkeskommune bygger videregående skole, og Kristiansand kommune bygger ungdomsskole og kulturskole. Sammen bygges fellesarealer, parkeringskjeller og idrettsanlegg. Agder fylkeskommune gikk inn som eier med 30 prosent av idrettsanlegget sommeren 2020, og økte dermed totalrammen for prosjektet til 517,6 mill. kroner. Prosjektet er i gjennomføringsfasen. Planlagt ferdigstilling er den videregående skolen er skolestart høsten 2023.

Ny fagskole og tannklinikk i Grimstad

Fylkeskommunen inngikk avtale med entreprenør i august 2020. Totalramme for prosjektet er på 328 mill. kroner. Prosjektet er i rute i forhold til fremdriftsplan der forventet byggestart er første uken i november 2020. Skolen er dimensjonert for 550 studenter og 50 ansatte. Når den står ferdig til skolestart 2022, vil den romme begge de to fagskolelokasjonene vi har i Agder i dag. I tillegg bygges det ny tannklinikk på samme tomt. Tannklinikken vil ha 13 behandlingsrom og i overkant av 20 ansatte. Dette er første gang en fylkeskommunal tannklinikk blir bygget og eid av fylkeskommunen.

Skolebruksplan for Agder

De siste årene har flere store skoleprosjekter blitt ferdigstilt. Med tre store prosjekter i gjennomføringsfasen som har totalramme på 1 230 mill. kroner, har det ikke vært rom for å budsjettere inn nye store prosjekter i økonomiplanperioden. Planleggingsarbeidet vil derimot fortsette. Det er overført 3 mill. kroner fra 2020 budsjettet til videre planlegging av skolebruksplanen fase 2 i 2021.

Etterskrift: Fylkestinget har styrket avsetningen til skolebruksplanen med ytterligere 62,5 mill. kroner i økonomiplanperioden – FT-sak 93/2020 - se tabellen i kap. 6.1.

Solceller på fylkeskommunale bygg (Korona – tiltakspakke)

Et av prosjektene i tiltakspakke for korona-pandemien var å etablere solceller på sju videregående skoler. Totalramme for prosjektet er 15 mill. kroner, og 10 mill. kroner er planlagt brukt i 2021. Planlagt ferdigstilling er sommer 2021. Prosjektet er i gjennomføringsfase, og utsatt fremdrift fra 2020 til 2021 er gjort for å ta hensyn til entreprenørmarkedet.

6.3 Utbygging veg

Nedenfor følger en kort beskrivelse av investeringsprosjektene knyttet til ulike veg- og infrastrukturtiltak. Agder fylkeskommune har på sin hjemmeside mer utfyllende informasjon om prosjektene. Gå inn på: <https://agderfk.no/vare-tjenester/samferdsel/fylkesveg/vegprosjekter/> for mer detaljer.

Damanlegg

I Baneheia i Kristiansand er det Agder fylkeskommune som er grunneier. Eksterne

rådgivere har vurdert at tre av våre seks damanlegg som ligger i dette området må rehabiliteres. Det forventes endelig godkjenning fra Norges vassdrags- og energidirektorat hvorvidt de kan gi sin tilslutning til fremlagte planer. Det er nødvendig å iverksette tiltak, med tanke på at oversvømmelse ved spesielt to av damanleggene kan berøre sykehuset på Eg. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner i 2021 til planlegging og oppstart av tiltaket. Det er foreløpig avsatt et anslag på kostnadsramme for å fullføre rehabiliteringen i 2022. Før sommeren 2021 vil det komme en politisk sak som klargjør mer av omfang, fremdrift og kostnadsramme for å slutføre tiltaket.

Fv 421 Fiane-Nygård, bygging av GS-veg og avtale om omklassifisering av gamle E18

Det ble i mai 2019 inngått en egen avtale med Nye Veier AS om oppgradering av tidligere E18 og etablering av gang- og sykkelveg på strekningen Fiane - Nygård. Avtalen innebærer at Nye Veier AS utbetaler et tilskudd på 49,9 mill. kroner til dekning av kostnadene.

Samferdselspakke 1 forlengelsesavtalen i Kristiansandsregionen.

Bompengepakken ble i 2017 vedtatt forlenget til juni 2020, og pågår nå innkreving av bompenger i påvente av behandlingen av bompengeproposisjonen for E39 Gartnerløkka - Kolsdalen. Det er avsatt 27,5 mill. kroner til gjennomføring av prosjekter som siste del av fylkeskommunen sin egenandel i den vedtatte bompengepakken. Fylkestinget har tidligere signalisert at disse midlene er avsatt til utbedring av fv 456/457 Vågsbygdveien/Holskogveien (Kjoskrysset). Dette tiltaket er avhengig av ekstern finansiering for å kunne gjennomføres.

Byvekstavtale i Kristiansandsregionen

Nasjonal Transportplan (NTP) legger opp til at de ni største byregionene i Norge skal inngå byvekstavtaler. Byvekstavtale i Kristiansandsregionen vil være en helhetlig plan for transport i byområdene, og omfatter veg, kollektiv, sykkel og gange. Det er avsatt midler i slutten av planperioden for en eventuell ny byvekstavtale for Kristiansandsregionen. Det er foreløpig uklart når byvekstavtalen med Kristiansandsregionen kan inngås, men det legges til grunn at forhandlingene kan starte opp raskt.

Korona – tiltakspakke for fylkesveg

Fylkestinget har vedtatt en tiltakspakke på 124 mill. kroner i investeringsmidler for å dempe effekten av koronapandemien. Mange av de vedtatte tiltakene krever planlegging og forarbeid før de kan gjennomføres. Fylkesrådmannen antar at belastning i 2020 vil utgjøre om lag 9 mill. kroner. For 2021 forventes det omsatt for 80,3 mill. kroner, og dermed gjenstår om lag 35 mill. kroner til slutføring av tiltak i 2022.

Handlingsprogram for fylkesveg

Arbeidet med et felles Handlingsprogram for fylkesveg for Agder fylkeskommune ble forskjøvet som følge av koronapandemien. Det arbeides med et handlingsprogram som skal gjelde fra 2022, med sikte på behandling i fylkestinget juni 2021. Reduserte økonomiske rammer til veginvestering, som følge av store investeringer i skolebygg, innebærer svært krevende prioriteringer og utsettelse av flere prosjekter som tidligere var prioritert i planperioden. I tabellen under vises tiltakene som det foreslås avsatt midler til i 2021. Korona-tiltakspakken på 124 mill. kroner følges opp særskilt, og er

derfor oppført i egen kolonne.

Alle tall i mill. kroner, inkl. mva.

*) Tiltaket er korrigert iht. FT-sak 93/2020

Nr	Tiltak	2021	Korona 2021	Beskrivelse/status:
Programområder				
1	Diverse planlegging	6,0		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
2	Diverse grunnverv	1,5		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
3	Rekkverk og TS-tiltak *)	22,5		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket. Dette inkluderer blant annet rekkverk, forkjørsregulering, og en rekke mindre TS-tiltak så som fartshumper, forsterket belysning, sinusfresing og liknende.
4	Kollektivtiltak	10,0		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
5	Sykkelbytiltak	7,0		Sykkelbymidlene dekker en rekke mindre tiltak i de fire sykkelbyene, samt ferdigstillelse av to GS-prosjekter i Farsund (fv 43 Zion – Bilandsfeltet og fv 43 fortau Vestbygd) og fv 42 GS Strømsbusletta i Arendal (egen budsjettlinje). Den videre satsingen på sykkelbyene må avklares i 2021.
5a	Fv 42 GS Strømsbusletta	6,8		Etablering av gang- og sykkelveg som skal knytte sammen sykkelvegssystem ved ny rundkjøring til Gåsåsen med øst-vest forbindelsen i Arendal kommune. Totalramme for prosjektet er 12 mill. kroner, der 4 mill. kroner er bevilget fra tiltakspakke for koronapandemien, mens øvrige midler finansieres over Handlingsprogram for fylkesveg.
6	Fast dekke på grusveger	2,0		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket. Det planlegges ferdigstillelse av påbegynte tiltak på fv 752 Iveland - Naglestad i Hægebostad og Lyngdal kommuner i 2021.
7	Skredsikring	2,0		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket. I forslag til Statsbudsjett for 2021 har fylkeskommunen fått 6,5 mill. kroner statlige rassikringsmidler i rammetilskuddet til fv 450 Lauvåsen - Voilen.
7a	Fv 450 Lauvåsen - Voilen	5,0		Samarbeidsprosjekt med Vestfold og Telemark fylkeskommune, der størstedelen av tiltaket ligger. Massebalanse tilsier at hele tiltaket bør bygges samtidig, på tvers av fylkesgrensen. Agders ansvar er prosjektering av hele prosjektet i tillegg til ansvar for byggeledelse i Agder. Finansiering av tiltaket i Vestfold og Telemark fylkeskommune er ikke endelig avklart, men forventes fra 2021. Prosjektet kan kun bygges på sommerstid og arbeidet vil pågå over to sommersesonger. Prosjektet ligger i Valle kommune. Agder fylkeskommunes prosjekt har en ramme på 19 mill. kroner, mens totalprosjektet har en ramme på 100 mill. kroner.
8	Fornyning av vegfundament og utstyr	4,0		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter, for å ivareta vegkapitalen. Dette er viktige tiltak som regnskapsmessig ikke kan løses over drift- og vedlikeholdsbudsjettet, så som elektriske styringsskap, forsterkning av bruer, murer, konstruksjoner og energieffektiviseringstiltak.
9	Miljø- og støytiltak	2,5		Tiltaket omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket.
10	Oppgradering av tunneler	43,6		Utbedring av fv 457 Flekkerøytunnelen etter EU sitt tunneldirektiv må ferdigstilles innen sommeren 2021. Prosjektet ble delvis finansiert over handlingsprogrammet i 2020, samt med korona-tiltaksmidler, men må fullfinansieres over handlingsprogram for fylkesveg i 2021. Totalkostnad er

Nr	Tiltak	2021	Korona 2021	Beskrivelse/status:
				beregnet til 65 mill. kroner. Prosjektet ligger i Kristiansand kommune.
Øvrige vegprosjekter				
11	Fv 3608 fortau Kilura		2,5	Regulering, planlegging og bygging av anlegg for gående og syklende. I 2021 vil aktiviteten være fokusert på å utarbeide ny reguleringsplan for tiltaket. Prosjektet er finansieret med 4 mill. kroner fra tiltakspakke for koronapandemien, og det var forutsatt tilsvarende bevilgning fra ATP. Prosjektet er foreløpig ikke fullfinansiert, og totalt budsjettbehov vil bli avklart gjennom regulerings- og planleggingsprosessen. Resterende midler som trengs for å realisere prosjektet må finansieres over Handlingsprogram for fylkesveg. Prosjektet ligger i Kristiansand kommune
12	Fv 410 Ny veg til Arendal havn	2,0	12,0	Samarbeidsprosjekt med Arendal kommune der kostnaden skal fordeles likt mellom partene. Kommunens bidrag finansieres gjennom fylkeskommunens finansieringsordning. Ut over midlene fra tiltakspakke for koronapandemien må fylkeskommunens andel fullfinansieres over Handlingsprogram for fylkesveg. Totalkostnad er foreløpig anslått til 140 mill. kroner.
13	Fv 414 GS Fjellheim - Vegårshei kirke	8,0		Samarbeidsprosjekt med Vegårshei kommune i bygging av gang- og sykkelveg, samt kommunalt VA-anlegg. Prosjektet fjerner også ei bru og legger bekken som går gjennom denne i rør. Totalkostnad for fylkesvegprosjektet er beregnet til 12 mill. kroner.
14	Fv 406 Senumstad bru	15,0		Bygging av ny bru som følge av behov for større bæreevne for transport av utstyr til vindmøllepark. Utbygger av vindmølleparken (RWE) finansierer 50 % av kostnad til ny bru. Foreløpig er totalkostnaden vurdert til 55 mill. kroner. Prosjektet ligger i Birkenes kommune.
15	Fv 450 Kryss Sinnes, samt GS-veg til Tjørhomfjellet			Bygging av ny rundkjøring, tilstøtende vegforbindelser og GS-veg frem til skianlegget på Tjørhomfjellet i Sirdal kommune. Rundkjøring finansieres med bompenger. Siste del av GS-vegen mot Tjørhomfjellet finansieres med bompenger, samt 4 mill. kroner i tilskudd fra Sirdal kommune og 1,5 mill. kroner fra handlingsprogram for fylkesveg i 2020. Totalramme for hele prosjektet er 62,5 mill. kroner, der 6,5 er fylkeskommunale midler, i tillegg til mva. kompensasjon på 8,6 mill. kroner.
16	Fv 456 GS Hølleveien delprosjekt 4 og 5		10,0	Bygging av delprosjekt 4 og 5 rundt Nygård skole finansieres av midler fra tiltakspakke for koronapandemien. Anslått totalkostnad er 22 mill. kroner. Prosjektet ligger i Kristiansand kommune.
17	Fv 3994 GS Bankebrua			Gang- og sykkelbrua i Lindesnes kommune er ferdigstilt, og sluttoppgjøret er i en avsluttende fase.
18	Fv 420 Ågre bru - Tjore, GS-veg	(8,0) BOM		Finansieres av resterende bompenger fra E18 Aust-Agder. Tildelt ramme er 12 mill. kroner. Planlegging starter opp i 2021, med antatt ferdigstilling i 2022. Prosjektet ligger i Grimstad kommune.
19	Fv 472 Agnefestveien	(2,0) BOM		Finansieres med resterende bompenger fra Listerpakken. Tildelt ramme er 13 mill. kroner. Det jobbes med å avklare omfang av prosjektet og fremdrift. Lyngdal kommune er part i prosjektet og er forpliktet til å gå inn med tilsvarende beløp.
20	Fv 43 Viksvannet	(2,0) BOM		Finansieres med resterende bompenger fra Listerpakken. Tildelt ramme er 34 mill. kroner, og prosjektering igangsettes i 2021.

Nr	Tiltak	2021	Korona 2021	Beskrivelse/status:
21	Fv 421 GS Fiane-Nygård	(28,0) Tilskudd		Rundkjøring og gang- og sykkelveg etableres som et omklassifiseringstiltak finansiert av Nye Veier AS. Planlagt ferdigstilt høsten 2021. Agder fylkeskommune må forskuttere midlene inntil anlegget er godkjent og ferdigstilt. Totalramme for prosjektet er 33 mill. kroner. Prosjektet ligger i Tvedestrand kommune.
22	Fv 3608/3610 GS Homborsundveien		4,0	Tilskudd 10 mill. kroner til etablering av anlegg for gående og syklende langs Homborsundveien som del av kommunal VA-utbygging. Prosess rundt dette må avklares med kommunen, som arbeider med reguleringsplanen for tiltaket. Tilskuddet vil neppe bli utbetalt før tidligst 2022. Prosjektet ligger i Grimstad kommune.
23	Fv 42 GS Skeie		2,5	Samarbeidsprosjekt med privat utbygger av boligfelt sør for Skeie i Hægebostad, om etablering av GS-veg frem til boligfeltet. Tiltaket finansieres av midler fra tiltakspakke for koronapandemien.
24	Fv 468 GS Tonstad-Seland bru	1,0		Sirdal kommune har finansiert bygging av GS-veg i området. Det gjenstår noen hundre meter GS-veg før prosjektet er koblet sammen med Tonstad sentrum. Tiltaket forutsetter medfinansiering med 3 mill. kroner fra Sirdal kommune.
25	Ferjeleier Hidra og Andabeløy	32,1		Hidra og Andabeløy-sambandet i Flekkefjord kommune skal bli elektrisk når ny ferjekontrakt starter. Prosjektet innebære nødvendig oppgradering av ferjekaiene, samt tilpasning for elektrisk ferjesamband. Anlegget må stå klart til oppstart av ny kontrakt 1. september 2021.
26	Fv 460 GS Rødberg-Snik			Gang- og sykkelveg ble ferdigstilt 2020, arbeid med sluttoppgjøret pågår. Prosjektet ligger i Lindesnes kommune.
27	Fv 415 Simonstad-Selåsvatn *)	15,0		Etablering av ny vegtrasé med bedre stigningsforhold for å ivareta trafikksikkerhet og fremkommelighet for transport til sagbruket og mulig fremtidig bioznanlegg på Simonstad i Åmli kommune. Det regulerte prosjektet har en anslått kostnad på 163 mill. kroner. og er avhengig av statlige midler for å kunne gjennomføres.
28	Fv 411 Laget-Bergendal	4,5		Bygging av 450 meter ny veg ved Svinbutjenn i Tvedestrand kommune. Prosjektet kunne ikke gjennomføres av Sam Eyde videregående skole og er derfor lagt ut i markedet. Dette innebærer at prosjektet blir noe dyrere enn opprinnelig planlagt. Anslått totalkostnad er nå 9 mill. kroner.
29	Fv 42 GS Eiken feriesenter - Tveitosen	10,1		Gang- og sykkelveg som binder sammen to eksisterende GS-anlegg, slik at man skal kunne ferdes trygt som myk trafikant gjennom hele Eiken i Hægebostad kommune. Ferdigstilles våren 2021. Totalramme for prosjektet er 30 mill. kroner.
30	Fv 203/230 GS-veg og utbedring mot Strømsviga			Gang- og sykkelvegen ble åpnet høsten 2020. Arbeid med sluttoppgjøret pågår.
31	Fv 42 GS Blakstadheia-Blakstad bru		15,3	Bygging av GS-veg med tilskudd på 8 mill. kroner fra privat utbygger. Resterende kostnad deles mellom fylkeskommunen og Froland kommune. Planlagt oppstart på bygging i 2021. Fylkeskommunens totalandel er 18 mill. kroner. som finansieres med midler fra tiltakspakke for koronapandemien.
32	Adkomst Mjåvann fra E39	33,0		Ny tilførselsveg til Mjåvann industriområde i Kristiansand kommune etableres på anleggsveg til ny E39 mot Mandal. Rest 3,5 mill. kroner og ferdigstillelse i 2022. Vil komme en politisk sak om omklassifisering av denne veien ila. våren 2021. Tiltaket er et samarbeid med flere parter.

Nr	Tiltak	2021	Korona 2021	Beskrivelse/status:
33	Tiltakspakke korona fase 2, TS-tiltak		30,0	Diverse TS-tiltak i Åmli, Gjerstad, Vegårshei, Risør, Flekkefjord, Kristiansand, Farsund, Kvinesdal, Lyngdal, Lindesnes og Tvedestrand kommuner. Totalramme for fase 2 er 32,5 mill. kroner. Det meste av midlene planlegges brukt i 2021.
34	FT-sak 93/20 - Ufordelt *)		4,0	Ekstra avsetning - Korona fase 2
	Sum	273,6	80,3	Samlet 353,9 mill. kroner

Finansieringskildene til tiltak på fylkesveg kan oppsummeres slik:

Finansieringskilder	2021
Handlingsprogrammet	233,6
Korona-tiltakspakke	80,3
Bompenger	12,0
Tilskudd fra kommuner, private mv. (14. Fv 406 Senumstad bru er ikke medtatt)	28,0
Samlet finansiering 2021 (brutto inkl. mva)	353,9

Bompengeprosjekter

Fv 450 Kryss Sinnes, samt GS-veg til Tjørhomfjellet

Utbedring av veikrysset er pågående, og det er kommet til enighet med Rogaland fylkeskommune om modell for finansiering av GS-veg frem til Tjørhomfjellet hvor også Sirdal kommune deltar. Prosjektet ferdigstilles i 2021.

Listerpakken

Overskytende midler fra bompengeneinnkreving på 48 mill. kroner skal benyttes til tiltak som er omtalt i stortingsproposisjonen. Styringsgruppen har anbefalt utbedring av fv 43 langs Viksvann, i tillegg til at utbedring av Agnefesteveien, der Lyngdal kommune er forpliktet til å gå inn med midler tilsvarende bompengandelen.

Aust-Agder bompengepakke

Overskytende midler fra bompengeneinnkreving fra tidligere Aust-Agder er vedtatt benyttet til fv 420, tiltak for myke trafikanter mellom Ågre bru og Tjore i Grimstad kommune, samt noen resterende tiltak i Gjerstad kommune.

7 Finansielle nøkkeltall

7.1 Økonomisk strategi

Ny kommunelov stiller krav til at fylkestinget må definere finansielle måltall for å sikre bevissthet og åpenhet om fylkeskommunens økonomi. Hovedpoenget med bestemmelsen i kommuneloven er å sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, og ikke bare i økonomiplanperioden.

Følgende beslutningsmomenter legges til grunn for god handleevne utover planperioden:

- langsiktige prioriteringer og porteføljestyring
- drifts-/egenfinansiering av investeringer
- tilstrekkelig driftsmidler til planlagt vedlikehold, og avsetning til utvikling av eiendom som tilfredsstillende fremtidig bruk

Følgende nøkkeltall skal sikre en god økonomiforvaltning:

Netto driftsresultat

- brukes som et mål for økonomisk handlefrihet i kommunesektoren, og er et uttrykk for hvor mye som kan brukes til avsetninger og investeringer
- teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at netto driftsresultat ligger på minst 4 prosent, og vi anbefaler at vi tilpasser drift og investeringsnivå til at denne målsetningen kan nås så raskt som mulig

Disposisjonsfond

- er ubundne oppsparte midler og kan brukes til å dekke svingninger i inntekter og uforutsette kostnader
- det anbefales at fondet ligger på 5-8 prosent av driftsinntektene ved utgangen av planperioden

Gjeldsgrad og grense for låneopptak

- det anbefales et bærekraftig nivå på gjelden under 65 prosent av driftsinntektene
- lånegjeld bør ikke tillates å vokse raskere enn inntektene over tid
- to sentrale indikatorer som beskriver det økonomiske handlingsrommet til fylkeskommunens evne til å betjene gjelden, er driftsresultat og størrelsen på disposisjonsfond

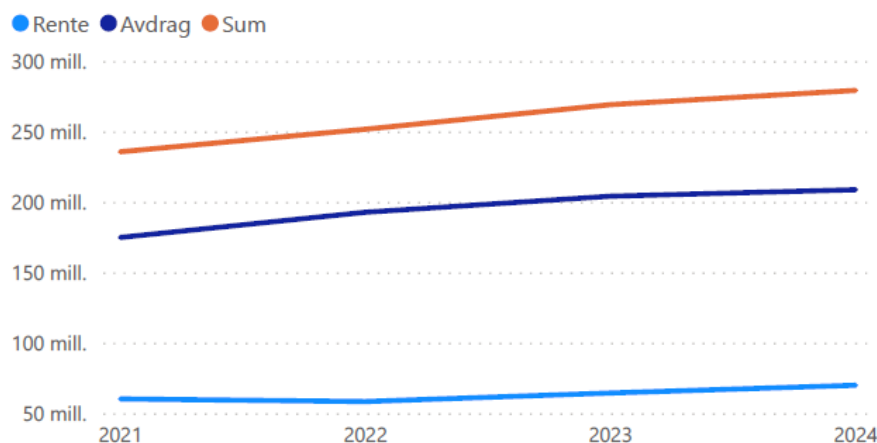
7.2 Nøkkeltall 2021-2024

Rentenivået har i 2020 vært historisk lavt. Norges Bank har signalisert at styringsrenten vil bli liggende på null prosent frem til midten av 2022, for deretter å stige gradvis. Fylkeskommunens lån er knyttet opp til NIBOR med tillegg for marginpåslag som bank- og finansinstitusjoner tar når nye lån inngås.

Det er forutsatt et rentenivå på 1,4 prosent i 2021 og i etterfølgende år forventes det relativt flat utvikling i rentekurven. Budsjettert rente ligger noe over nåværende

markedsrente. Dette skyldes at en del av lånegjelden er bundet til eldre fastrenteavtaler. Rente- og avdragsutgiftene som fremkommer av fylkesrådmannens forslag til økonomiplan 2021-2024, vil øke fra 236 mill. kroner i 2021 til 269,5 mill. kroner i 2024. I vedtatt økonomiplan vil rente og avdragsutgifter øke til 279,8 mill. kroner i 2024.

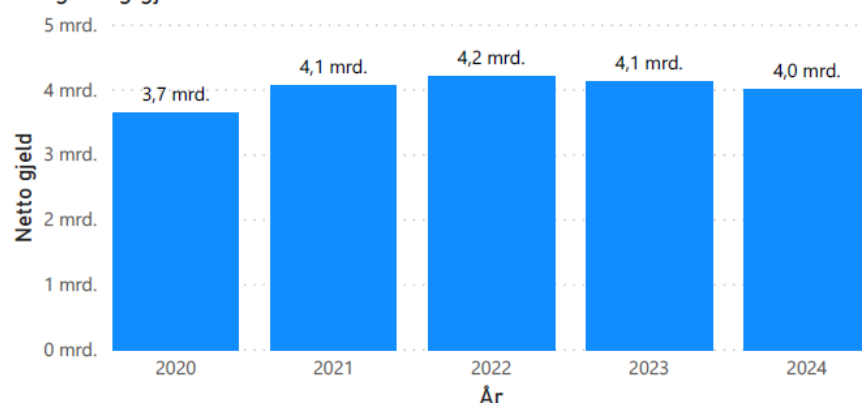
Renter og avdrag i mill. kroner

Dersom renten i 2021 øker med 1 prosent for lånene med flytende renter vil rentekostnaden øke med 24 mill. kroner i driftsbudsjettet.

Fylkeskommunen holder seg godt innenfor kommunelovens bestemmelser om maksimal avdragstid. Langsiktig gjeld uten videreutlån, utgjør i oppstarten av økonomiplanperioden 3 655 mill. kroner og forventes i fylkesrådmannens forslag å øke til 3 778,7 mill. kroner ved slutten av 2024. I vedtatt økonomiplan vil langsiktig gjeld uten videreutlån øke til 4 009,7 mill. kroner ved slutten av 2024.

Langsiktig gjeld i mrd. kroner

Det forventes av langsiktig gjeld med videreutlån i samme periode vil øke fra 4 280,5 mill. kroner til 4 175,9 mill. kroner.

Sammensetningen av gjeldsporteføljen vil bli tilpasset de rammene som er definert i reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Agder fylkeskommune. Reglementet legger til rette for å minimere finanskostnader ved å utnytte fylkeskommunens fortrinn uten å ta vesentlig finansiell risiko. For gjeldsforvaltningen innebærer dette at

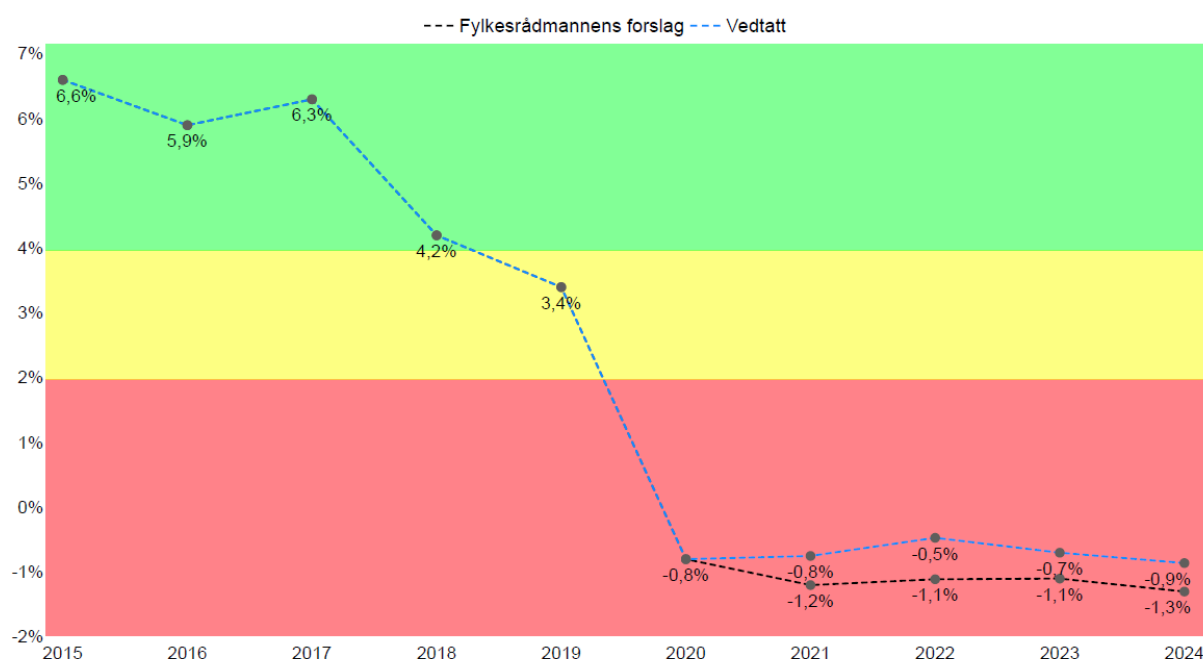
fylkeskommunens kredittverdighet benyttes til å oppnå bedre betingelser enn i bank, ved å bruke obligasjons og sertifikatmarkedet. Det er inngått avtale med Bergen Capital Management for rådgivning vedrørende finans- og gjeldsporteføljen.

For å følge opp den økonomiske strategien måler vi følgende nøkkeltall basert på budsjettene som foreligger i økonomiplanperioden:

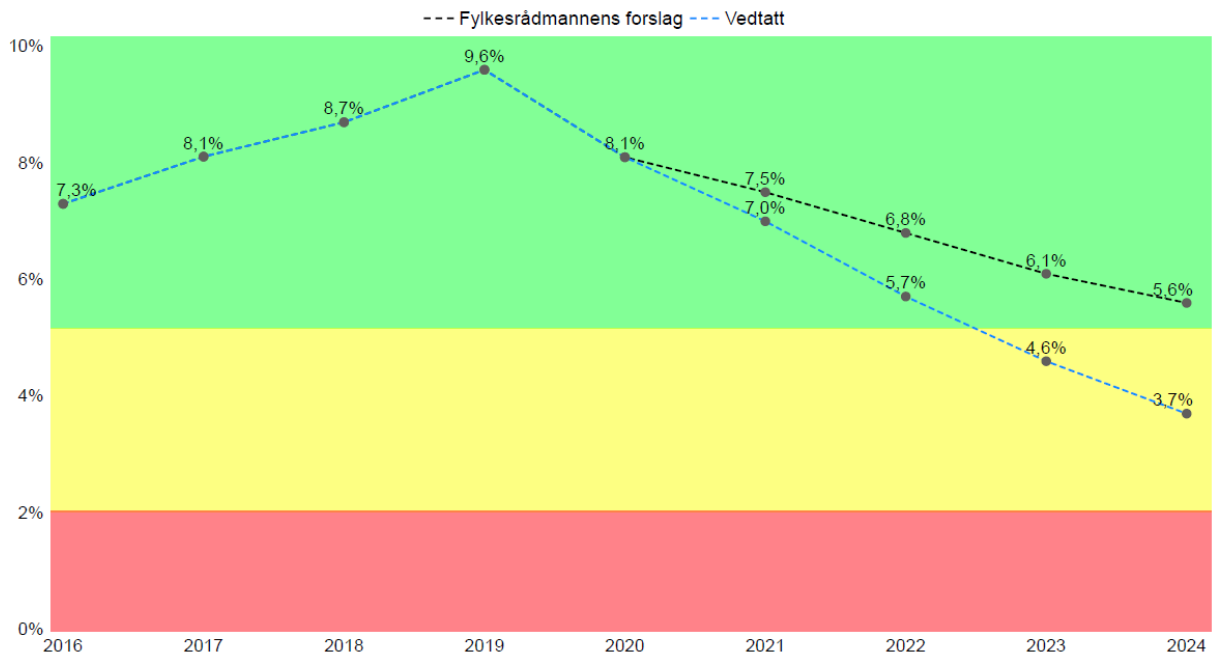
- netto driftsresultat
- disposisjonsfond
- gjeldsgrad

I grafene er bakgrunnen delt opp i trafikkløysfarger. Nøkkeltall som treffer i det grønne området indikerer god økonomisk handleevne. Nøkkeltall som treffer i det gule området indikerer svakere handleevne. Nøkkeltall i det røde området indikerer svekket økonomisk handleevne. Nøkkeltallene må sees i sammenheng for å få et komplett bilde av utviklingen. Nøkkeltall før 2020 er basert på regnskapstall, mens nøkkeltall etter 2020 er basert på budsjettall.

Netto driftsresultat er i økonomiplanperioden negativ. Det vil si at fremlagt budsjett har større kostnader enn inntekter, og disposisjonsfondet brukes for å dekke kostnader. I tillegg er det allerede budsjettet 20 mill. kroner i reduserte kostnader i 2022, 2023 og 2024 i prosjekt innsparing.

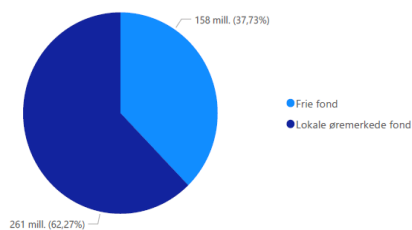

Disposisjonsfond er god i hele økonomiplanperioden. Disposisjonsfondet er satt sammen av flere øremerkede fond, mens det frie disposisjonsfondet fungerer som en bufferkonto for fylkeskommunen. Bufferkonto gir frihet til å dekke uforutsette kostnader, som f.eks. økning i renter og avdrag, konjunktorendringer, svikt i inntekter eller når uforutsette hendelser inntreffer, som konsekvenser av korona pandemien. Måltallet for 2020 er beregnet utfra det en vet ved utgangen av 2. tertial 2020.

Det frie disposisjonsfondet er per 2. tertial 2020 158 mill. kroner, og gjennom økonomiplanperioden er det planlagt å benytte 126,8 mill. kroner av dette. I vedtatt økonomiplan er dette endret til å benytte 227,2 mill. kroner av disposisjonsfond. Vi legger til grunn en strategi om at ledige midler til enhver tid skal avsettes til disposisjonsfond for å gi økt økonomisk handlingsrom og ha en bærekraftig økonomi over tid.

Fordeling av disposisjonsfond etter 2.tertial 2020

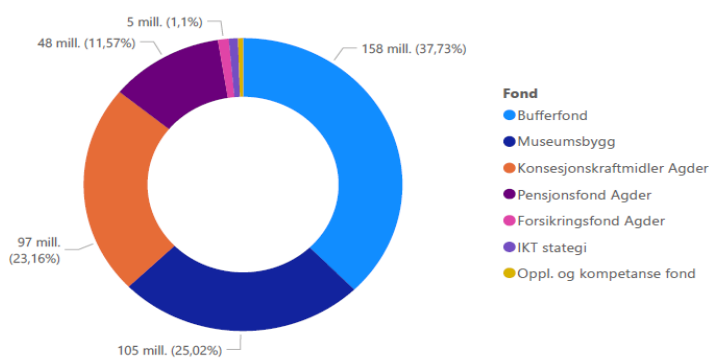

158
Frie fond

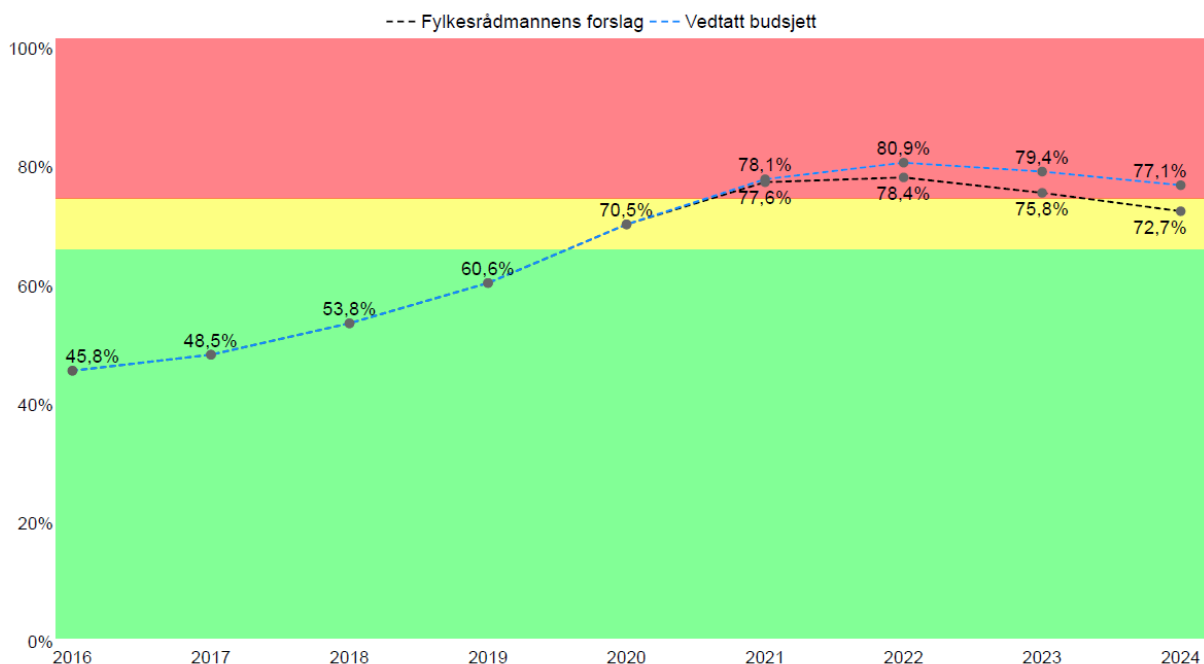
261
Lokale øremerkede fond

419
Disposisjonsfond

Disposisjonsfond Agder fylkeskommune

Gjeldsgraden er i økonomiplanperioden relativt høy. Fylkeskommunen har kun lov til å ta opp lån til investeringsprosjekter, ikke for å dekke drift. Gjeldsgraden øker fordi det er høy investeringsaktivitet de første årene i planperioden. Gjeldsgraden reduseres mot slutten av økonomiplanperioden ved å redusere investeringsporteføljen, samtidig som en høy driftsfinansiering opprettholdes. Høy gjeldsgrad kan forsvares dersom det gjennomføres investeringsprosjekter som reduserer driftskostnadene. Dersom gjeldsgraden økes for å gjennomføre prosjekter som også øker driftskostnadene, i tillegg til renter og avdrag, vil dette redusere handlingsrommet i fylkeskommunens drift.

8 Klimabudsjett

8.1 Innledning

Fylkesrådmannen fremlegger for 2021 fylkeskommunens første klimabudsjett. Et klimabudsjett synliggjør hvor mye klimagassutslippene må ned, samt innsatsen som kreves for at klimamålene i Regionplan Agder 2030 skal nås. Og er et viktig styringsverktøy i arbeidet med å oppnå utslippskutt. Klimabudsjettet kvantifiserer hvor mye klimagasser som kuttes gjennom de konkrete tiltakene, og kostnaden for å gjennomføre disse. Klimabudsjettet inneholder også tiltak som gir energibesparelser eller indirekte utslippskutt, i tillegg til tiltak som ikke har latt seg kvantifisere. Klimabudsjettet synliggjør og legger grunnlag for prioriteringer, styring og oppfølging av aktuelle tiltak. Eierskap og god oppfølging sikres gjennom forankring i organisasjonen og dedikerte ansvarlige for hvert tiltak. Jevnlig rapportering på status av klimatiltak skal sørge for god styring av arbeidet. Klimabudsjettet skal oppdateres årlig.

Klimabudsjettet er en direkte operasjonalisering av Regionplan Agder 2030. Sammen med miljøledelsesverktøyet Miljøfyrtårn og en offensiv anskaffelsesstrategi vil klimabudsjettet sørge for gjennomgående klima- og miljøledelse i hele organisasjonen.

Klimamålene for Agder krever store utslippskutt. Agder fylkeskommune skal ikke gjøre disse kuttene alene. Målene i Regionplan Agder kan kun nås gjennom et bredt spekter av tiltak. Og det krever innsats fra Agders innbyggere og næringsliv, et aktivt og godt samarbeid mellom kommunale og statlige myndigheter, og samarbeid på tvers av fylkeskommunens egne virksomheter.

Klimabudsjettet støtter hovedsakelig opp under FNs Bærekraftsmål 13. «Stoppe klimaendringene», men vil også bidra til å nå andre Bærekrafts mål som 7. «Ren energi for alle», 11. «Bærekraftige byer og samfunn», 12. «Ansvarlig forbruk og produksjon», og 3. «God helse». Sist nevnte som følge av bedre luftkvalitet, mindre trafikk og mindre støy. Videre vil flere av tiltakene støtte opp om Bærekraftsmål 9. «Innovasjon og infrastruktur» og ikke minst Bærekraftsmål 17. «Samarbeid for å nå målene».

Klimabudsjettet er avgrenset til tiltak Agder fylkeskommune har hovedansvar for, og er presentert i avsnitt 8.5 Klimatiltak 2021-2024. Begreper som er benyttet i klimabudsjettet er forklart i avsnitt 8.8. Begreper.

8.2 Klimamål for Agder og fylkeskommunen

Gjennom Regionplan Agder 2030 er følgende klimamål vedtatt for Agder:

- Agder skal redusere direkte klimagassutslipp med minst 45 prosent innen 2030.
- Agder skal bidra til å oppnå lavutslippssamfunnet innen 2050.

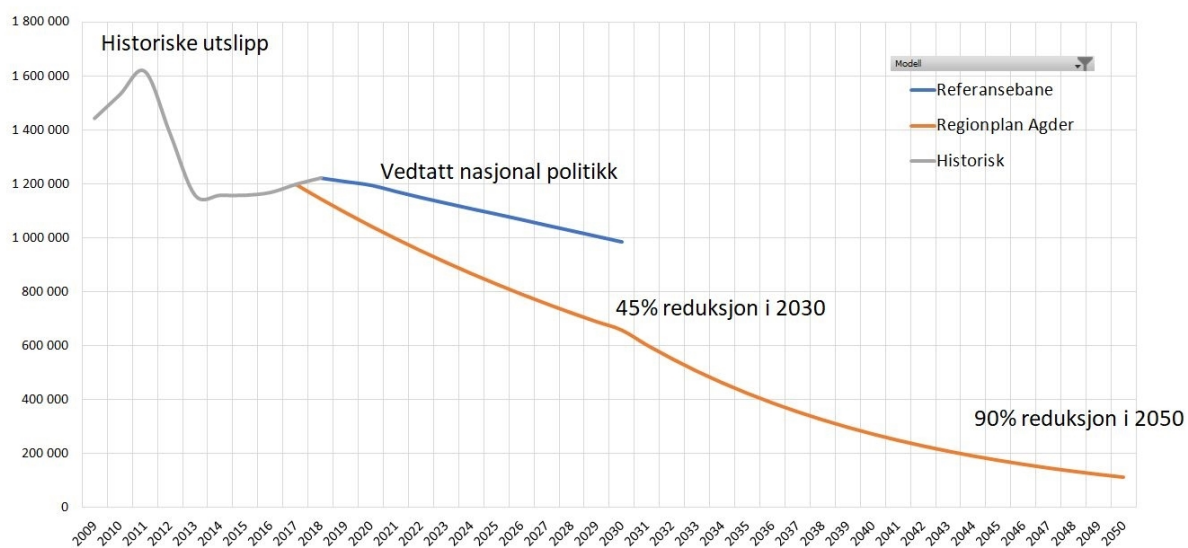
	2017	2030	2050
Tonn CO2 i Agder totalt	1 200 000	660 000	120 000
Tonn CO2 per innbygger	5,4	2	0,5
Reduksjon i forhold til referanseåret 2017 i %		45 %	90 %

Tabell 1 Utslipp på Agder totalt, per innbygger og prosentvis reduksjon.

Målet om 45 prosent utslippskutt innen 2030 har utgangspunkt i referanseåret 2017 (og omfatter ikke kvotepliktig sektor). Dette tilsvarer en reduksjon på ca. 540 000 tonn CO2-ekvivalenter (CO2e) for Agder innen 2030. I 2030 må derfor de direkte utslippene være på ca. 660 000 tonn, som vist i tabell 1. Fordelt på alle innbyggere i Agder tilsvarer det ca. 2 tonn CO2e per innbygger.

For å oppnå lavutslippssamfunnet må vi redusere klimagassene med 80-95 prosent i direkte utslipp. Dette tilsvarer ca. 0,5 tonn per innbygger i Agder, og totalt ca. 120 000 tonn CO2e (90 prosent) for Agder.

For å nærme oss overordnet målsettinger i Regionplanen er en rekke tiltak beskrevet i avsnitt 8.5. Klimatiltak 2021-2024 og viktige satsninger beskrevet i avsnitt 8.6. Fremtidige klimasatsninger.

Figur 1 Historisk utslipp (grå), referansebane (blå) og nødvendig utslippsbane (oransje) for å nå målet om 45 prosent reduksjon i 2030 og lavutslippssamfunn i 2050 med 90 prosent reduksjon.

Utslippene på Agder (ikke kvotepliktig sektor) var i referanseåret 2017 på 1,2 mill. tonn CO2e. Utslippene økte med 2 prosent i 2018 (basert på siste tilgjengelige statistikk). Den bratte nedgangen fra 2011 til 2013 skyldes at deler av industriutslippene ble flyttet fra ikke kvotepliktig sektor til kvotepliktig sektor.

Framskrivningen (referansebanen, blå linje) baserer seg på hvilke utslippsendringer som er forventet som en konsekvens av nasjonal politikk. Tallgrunnet er hentet fra Klimakur 2030 og baserer seg på beregninger som er gjort for nasjonale utslipp utarbeidet av Finansdepartementet i 2020. Framskrivningen er tilpasset Agders

utslippshistorikk og befolkningsframskriving. Slike framskrivingene er usikre, men gir likevel en pekepinn på forventet utvikling.

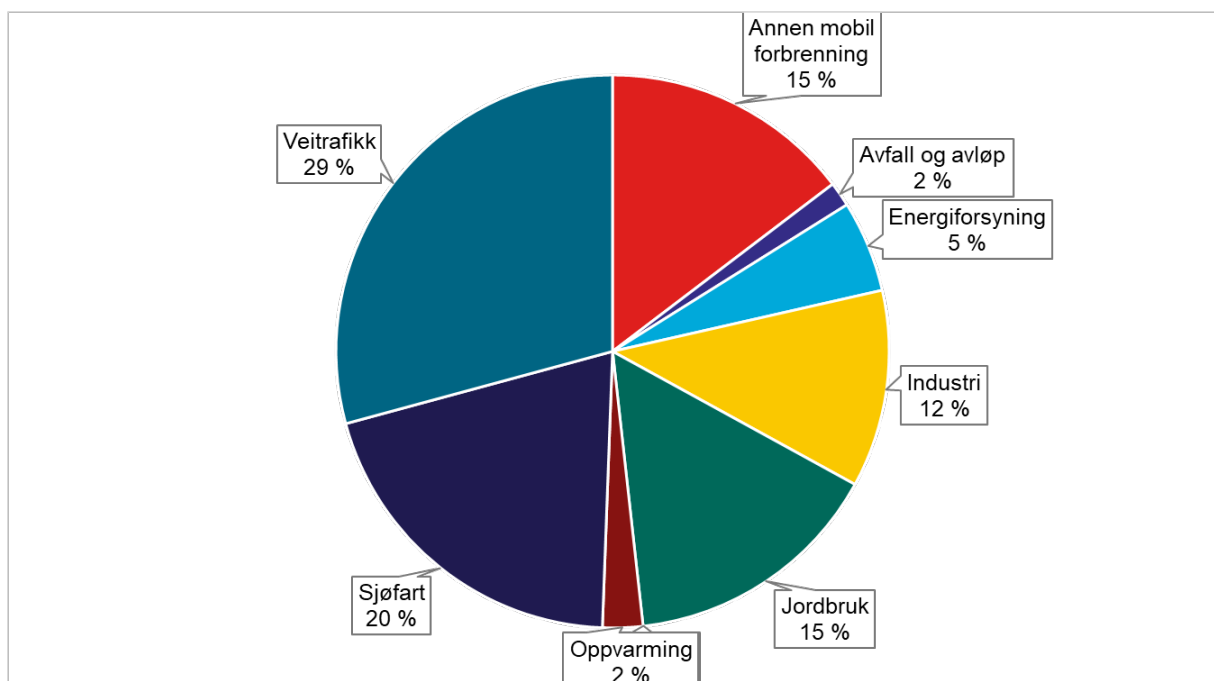
Figur 1 viser at det er nødvendig med en årlig reduksjon av klimagasser på ca. 4,5 prosent for å nå 45 prosent reduksjon innen 2030, og videre en årlig nedgang på 8,4 prosent mot 2050. Det vil si at årlig utslipp i 2024 reduseres med 360 000 tonn og at utslippene må kuttes med 90 000 tonn hvert år i perioden 2021-2024. Det forutsettes videre at nasjonale tiltak og generell teknologiutvikling vil bidra med ca. 1/3 av målsettingens utslippskutt. Dette ligger inne i framskrivingen (blå linje) som vedtatt nasjonal klima- og miljøpolitikk.

Klimamål for Agder fylkeskommune som virksomhet

Tidligere Aust- Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune var begge miljøfyrtårnsertifisert og satt seg årlige miljømål innenfor temaene; innkjøp, avfall, energi, transport og arbeidsmiljø. Aust- Agder fylkeskommune hadde i tillegg en målsetting om å være en klimanøytral fylkeskommune. I 2021 vil Agder fylkeskommune miljøfyrtårnsertifiseres på hovedkontormodellen til Miljøfyrtårn, og det er planlagt å utarbeide nye klima- og miljømålsettinger for Agder fylkeskommune.

8.3 Status klimagassutslipp Agder og fylkeskommunen

Figur 2 viser klimagassutslipp fra aktiviteter sortert på sektorer for 2018. Tallgrunnlaget er hentet fra Miljødirektoratet og dekker direkte utslipp på Agder, men ser bort fra kvotepliktig sektor og dermed storparten av industriutslippene.

Figur 2 Utslipp av klimagasser på Agder i 2018 fordelt på sektorer (ikke kvotepliktig). Tonn CO₂e og prosentandel av totale utslipp.

Miljødirektoratet publiserer klimaregnskap hvert år med to års forsinkelse. Derfor rapporteres det på klimastatistikken for 2018 i 2020. Miljødirektoratet har en ambisjon om å levere klimastatistikk årlig med kun ett års forsinkelse.

Som vist i figur 2 er det veitrafikk, sjøfart, annen mobil forbrenning, jordbruk og industri som er de største utslippskildene på Agder.

Det presiseres at statistikken kun gir en oversikt over de direkte utslippene innenfor Agders geografiske grenser. Dette innebærer at utslipp som skjer andre steder i verden som konsekvens av Agderssamfunnets forbruk ikke er inkludert.

Utslipp og opptak i utslippssektoren skog og arealbruk inngår ikke i Miljødirektoratets beregninger av fylkesfordelte klimagassutslipp, og er heller ikke med i klimabudsjettet.

Utslipp i Agder fylkeskommune som virksomhet

Selv om utslippene fra fylkeskommunens egne virksomheter utgjør en liten del av Agders totale direkte klimagassutslipp (ca. 1 prosent), er det her fylkeskommunen har størst påvirkningskraft, internt i egen drift og gjennom offentlige anskaffelser. Det påligger fylkeskommunen et særlig ansvar om å «feie for egen dør» for å kunne lede an i rollen som samfunnsutvikler i henhold til regionplanens mål. Det utarbeides årlig et klima- og miljøregnskap. Ny leverandør av klimaregnskap vil bli valgt i løpet av 2020/2021 som følge av sammenslåingen av fylkeskommunene. Tidligere klimaregnskap viser at utslippene knyttet til innkjøpte transporttjenester, utslipp fra bygging og vedlikehold av fylkesveger, og skolebygg utgjør de største klimautslippene i Agder fylkeskommune.

8.4 Hovedprinsipper for klimabudsjett 2021

Agder fylkeskommunes klimabudsjett er nybrottsarbeid. Ved innføring av klimabudsjett første år er det lagt vekt på å utvikle en mal for klimabudsjett, integrere klimabudsjett i styrende dokumenter og prosesser, samt utvikle verktøy og metodikk som støtter klimabudsjettprosessen. I tillegg har det blitt lagt vekt på å sikre forankring, eierskap og innspill til klimatiltak fra hele organisasjonen. Dette har bidratt til kunnskapsheving og bevisstgjøring på klimaområdet på tvers i organisasjonen, samt gitt en god oversikt over hvordan det arbeides med klima i Agder fylkeskommune.

Tiltakene i klimabudsjettet er fordelt inn i fire tabeller: «direkte utslipp», «energi» (indirekte utslipp), «indirekte utslipp», og «andre aktiviteter og verktøy som understøtter utslippsreduksjoner. Reduksjon av de direkte utslippene på Agder er vårt viktigste oppdrag for å nå Regionplanens målsetting og for å bidra til å oppfylle norske forpliktelser i Parisavtalen. Likevel er indirekte utslipp viktige, fordi Agder gjennom kjøp av varer og tjenester bidrar til store utslipp utenfor egen region. Klimabudsjettet presenterer derfor også tiltak som reduserer indirekte utslipp i egne tabeller.

Effektberegningene av tiltakene som presenteres i klimabudsjettet er basert på best tilgjengelig informasjon og metodikk. Det må imidlertid presiseres at det er usikkerhet knyttet til både størrelsen på utslippsreduksjoner og tidspunktet de vil realiseres. Det samme gjelder forutsetningene som har blitt lagt til grunn. Klimabudsjettet vil forbedres over tid, i takt med kunnskapsutvikling. Følgene er lagt til grunn for beregning av utslippskuttene av de ulike tiltakene:

Klimamål: I de tilfellene vi har en målsetting, har utslippskuttet blitt beregnet ut fra å nå dette målet. Dette gjelder for eksempel etablering av byvekstavtale for Kristiansandsregionen, der målet er nullvekst for personbiltrafikken. Effekt av tiltak er i tabell 1 fremstilt som årlig utslippsreduksjon sett i forhold til referanseår 2017. Trafikkmengden som er lagt til grunn for 2017 er hentet fra byutredningen for Kristiansandsregionen, men korrigert med ny befolkningsframskriving fra SSB. Akkumulert effekt over perioden 2017 til 2030 er estimert til 50 000 tonn CO₂e. Dobbelttelling er unngått ved å trekke fra reduksjon i utslipp som følge av vedtatt nasjonal politikk som er lagt inn i referansebanen.

Nedenfra og opp: Tiltak beregnes nedenfra og opp, det vil si at det tas utgangspunkt i hva gjennomføring av tiltaket tilsvarer. Beregningen krever gode data på hvilken endring i aktivitet eller utslippsfaktor tiltaket vil føre til. For eksempel når Hidra og Andabeløy-sambandet i Flekkefjord skal bli elektrisk i 2021. Basert på oversikt over årlig drivstofforbruk og type drivstoff beregnes utslippsreduksjonen som følge av å erstatte dagens ferjer med elferjer. Når det gjelder elektrifisering av bybusser, vil en kunne gjøre vesentlig bedre beregninger når en konkret plan for innfasing foreligger. Det er fordi en da kan legge faktisk ruteproduksjon direkte til grunn for beregningene.

Klimaregnskap: Særlig når det gjelder samferdselstiltak er tiltakseffekter korrigert i henhold til klimaregnskap fra Miljødirektoratet. Ved effektberegninger av blant annet personbiltrafikk og busstransport har dette vært nødvendig for å sikre relativt samsvar mellom tiltak og klimaregnskap. Konkret er utslaget av dette at de korrigerede tiltakseffektene i klimabudsjettet blir mer konservative (lavere) enn de direkte beregningene ellers ville blitt.

Forutsetninger: For flere tiltak har det vært nødvendig å gjøre en del forutsetninger for å kunne beregne effekten av tiltaket. Dette gjelder blant annet tiltaket «Nullvekstmålet for persontrafikk», der det forutsettes at virkemiddel/tiltaksprogrammene i byvekstavtalen for Kristiansandsregionen (Kristiansand, Søgne, Songdalen) blir iverksatt og er tilstrekkelige for å nå nullvekstmålet for persontrafikk. Det er også viktig å merke seg at en har lagt til grunn effekt fra og med 2017, på tross av at byvekstavtale ikke foreligger og at tiltak ligger noe fram i tid. Dette må korrigeres i fremtidig rullering og når byvekstavtale foreligger. I beregningen av tiltakseffekt knyttet til «Klimavennlige tjenestereiser» er det forutsatt 30 prosent reduksjon i reiser med bil og fly innen 2021 og 50 prosent innen 2050 i forhold til 2019. Dette bygger ikke på en vedtatt målsetting, men er en valgt forutsetning for å kunne beregne klimaeffekten.

Det har ikke vært mulig å anslå den utslippsreduserende effekten eller kostnad av flere av tiltakene som ligger i tabell 2. Det er ulike årsaker til at tiltakene ikke kan kvantifiseres. Tiltakene er f.eks. i en tidlig utforming- og gjennomføringsfase, tilstrekkelig kunnskapsgrunnlaget eksisterer ikke eller er mangelfullt. Noen «tiltak» er også mer verktøy for å nå målene som for eksempel nettverkssamarbeid. På sikt kan det bli mulig å beskrive tiltakene med en kvantifisert effekt, men dette vil blant annet kreve at tiltakene videreutvikles og at den utslippsreduserende effekten utredes nærmere.

8.5 Klimatiltak 2021-2024

Tabell 2 under presenterer 32 av totalt 60 klimatiltak som ble spilt inn av organisasjonen i budsjettprosessen. Tiltak som er foreslått fra skoler som gjelder avfall, elektrifisering av biler, tilrettelegging for bruk av sykkel i tjeneste til og fra jobb er slått sammen under tiltak nr. 8, 9, 10, 16 og 17. Tiltakene i klimabudsjettet har blitt beregnet med tanke på forventet utslippsreduksjon, kostnader og besparelse knyttet til gjennomføringen av tiltaket der det har vært mulig.

Nr.	Prioriterte klimatiltak	Kostnader i MNOK					Redusert utslipp i tonn CO ₂ e		
		2020	2021	2022	2023	2024	2021	2024	2030
Tabell direkte utslipp									
1	Etablere Byvekstavtale for Kristiansandsregionen. Nullvekstmål for personbiltransport			5	5	20	3 000	4 000	5 000
2	Fornye sykkelbyavtaler med Farsund, Mandal, Grimstad og Arendal	19	15				Ikke beregnet.		
3	Gradvis elektrifisering av bybusser på Agder. Potensiale for utslippskutt						200	3 000	6 500
4	Utslippskrav til drosjenæringen. Tilskudd til hurtigladere for eldrosjer i Arendal	0,71					180	900	2 450
5	Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass, Fagskolen i Agder						200	0	0
6	Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass. Tangvall videregående skole		1,59				285	0	0
7	Fossilfri fjernvarme					0,15	0	78	78
8	Kartlegging av egne kjøretøy/maskinpark og utskiftingsplan.						Beregnes 2021		
9	Klimavennlige tjenestereiser på veg	0,15	-1	-1	-1	-1	105	125	175
10	Klimavennlige arbeidsreiser (til og fra jobb)						Beregnes 2021		
11	Klimafordelaktige krav ved leveranse av asfalt. Øke asfaltdekkelevetiden						Beregnes 2021		
12	Klimafordelaktige krav til maskinparken som drifter fylkesveg		0,1				Beregnes 2021		
13	Ferjeleier Hidra og Andabeløy, elektrifisering		37	14,7	14,7	14,7	450	900	900
Sum kostnader (mill. kroner) og direkte utslippsreduksjon tonn CO₂e		19,86	52,7	18,7	18,7	33,9	4240	9003	15103
Tabell energitiltak (indirekte utslipp)									
14	Solenergi på fylkeskommunale bygg	15					48	72	80
15	Energioppfølging i bygg		0,1				21	82	193
Sum kostnader (mill. kroner) og indirekte utslippsreduksjon tonn CO₂e		15	0,1				69	154	273
Tabell indirekte utslipp									

Nr.	Prioriterte klimatiltak	Kostnader i MNOK					Redusert utslipp i tonn CO2e		
16	Færre tjenestereiser med fly		-1	-1	-1	-1	125	155	210
17	Avfallsreduert drift av fylkeskommunale bygg						10	37	80
18	Klimafordelaktig materialbruk, Fagskolen i Agder						1750		
19	Klimafordelaktig materialbruk, Tangvall skolesenter						600		
Sum kostnader (mill. kroner) og indirekte utslippsreduksjon tonn CO2e			-1	-1	-1	-1	2 360	192	290
Tabell andre aktiviteter og verktøy som understøtter utslippsreduksjoner									
20	Klima og energiprosjekter	2,4	2,4				Ikke beregnet.		
21	Areal- og transportsamarbeid i Kristiansand og Arendalsregionen	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	Ikke beregnet.		
22	Bidra til at husstander i Agder får bredbånd	5,7	10,35	10,35	5,35	5,35	Ikke beregnet.		
23	Rapportering på klimagassutslipp i prosjekter						Ikke beregnet.		
24	Føringer for bærekraft fylkeskommunale utbyggingsprosjekter						Ikke beregnet.		
25	Klimapartner	1	1	1	1	1	Ikke beregnet.		
26	Klimafordelaktig materialbruk for vegbygging i fylkeskommunens konkurransegrunnlag						Ikke beregnet.		
27	Pilotprosjekt på klimaregnskap -Fv. 415 Selåsvatn - Simonstad		0,2				Ikke beregnet.		
28	Pilotprosjekt på klimaregnskap - Hølleveien		0,2				Ikke beregnet.		
29	Miljøfyrtårn	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	Ikke beregnet.		
30	Fylkeshus med høy klimaprofil						Ikke beregnet.		
31	Klimakommunikasjon						Ikke beregnet.		
32	Elektrifisering innen samferdsel - utredning og tilrettelegging						Ikke beregnet.		
Sum kostnader (mill. kroner)		10,1	15,3	11,45	7,45	7,45			

Tabell 2 Klimatiltak klimabudsjett 2021

Alle tiltakene er nærmere beskrevet i avsnitt 8.7. Beskrivelse av klimatiltak.

Tiltak det ikke ble funnet rom for ytterligere bevilgninger i budsjettprosessen er presentert i tabell 3:

Klimatiltak	Kostnader i MNOK				Redusert utslipp i tonn CO ₂ e.		
	2021	2022	2023	2024	2021	2024	2030
Gjennomføre tiltak for økt sykling og gåing med utgangspunkt i mulighetsstudier. Fire kommuner per år.	4	4	4	4	Ikke beregnet.		
Energieffektivisering i egne bygg	15				Ikke beregnet.		
Energieffektivisering veg	3	3	3	3	Ikke beregnet.		

Tabell 3 Klimatiltak det ikke ble bevilget ytterligere midler

Det presiseres at tallene for kostnader vil framkomme under de økonomiske oversiktene for de respektive avdelingene. Totalt anslått årlig utslippsreduksjon som er synliggjort under direkte utslipp i 2021, 2024 og 2030 utgjør bare en liten del av nødvendig utslippsreduksjon på veien for å nå Agders klimamålsettinger. I tillegg ligger det flere gode klimatiltak og aktiviteter i klimabudsjettet, som det foreløpig ikke har vært mulig å tallfeste effekten av. For eksempel Klimapartnere og Electric Region Agder. Summen av de tallfestet tiltakene og aktivitetene utgjør et viktig bidrag for å redusere utslipp i Agder.

For å nå de vedtatte utslippsmålene i 2030 og 2050 må vi ytterligere forsterke virkemidler og tiltak fremover. Dette er beskrevet nærmere i avsnitt 8.6 Fremtidige satsninger.

8.6 Fremtidige klimasatsninger

I tillegg til tiltak som er lagt inn i klimabudsjett 2021, trekkes det også fram noen viktige framtidige satsninger på Agder for at vi skal nå målet om 45 prosent utslippsreduksjon. Dette er områder som vil kreve store investeringer, men som også vil bidra til store utslippskutt.

Utslippene i kategoriene «Veitrafikk, sjøfart og annen mobil forbrenning» kommer fra bruk av bensin og diesel i ulike kjøretøy, sjøtransport og maskiner. Disse kategoriene utgjør 64 prosent av de samlede direkte utslippene på Agder (se figur 2). Fylkeskommunen har derfor stilt seg bak visjonen om [Electric Region Agder](#) (ERA): «Verdens første helelektriske samfunn på 100 prosent ren energi innen 2030». En visjon som er resultatet av et samarbeid med mer enn 50 regionale aktører. Visjonen skal nås ved å erstatte forbrenningsmotorer med motorer som går på elektrisitet (eller hydrogen). Dette betyr elektrifisering innenfor alle områder som; personbiler, vare- og tungtransport, og sjøtransport. En slik helhetlig satsing innenfor elektrifisering (batteri og hydrogen) er nødvendig for å nå målsettingen som er vedtatt.

I et fremtidig klimavennlig og bærekraftig samfunn må det skje en omstilling i industrien. Når det gjelder klimagassutslipp knyttet til industri og energiforsyning, kan imidlertid elektrifisering i liten grad brukes for å redusere disse. I industrien er det store punktutslipp som hovedsakelig kommer fra kjemiske prosesser i

kraftforedlendeindustri eller fra brenning av avfall når det gjelder energiforsyning (Returkraft). For disse utslippene er karbonfangst med lagring (CCS) et aktuelt alternativ. Samtidig må en mer bærekraftig industri også se nærmere på bruk av energi og ressurser. En omstilling med fokus på sirkulærøkonomi innenfor industrien, og de globale verdikjedene som hører til her, er derfor nødvendig.

De viktigste satsningene mot 2030 og 2050 er;

- Samordnet areal- og transportplanlegging (ATP)
- Erstatte bilreiser med andre reisemåter (nullvekstmålet)
- Elektrifisering av transport og annen mobilforbrenning
- Elektrifisering av personbilmarkedet
- Nullutslippsvare- og godstransport
- Nullutslipp for sjøtransport
- Utslippsfrie bygg- og anleggsplasser
- Industriell omstilling
- Fullskala anlegg for karbonfangst- og lagring (Returkraft)
- Sirkulærøkonomi i regionen

Tiltakene i klimabudsjett 2021 støtter opp om flere av disse satsningsområdene. I tillegg har vi [Klimaveikart Agder](#) som viser hvordan små og store kommuner kan gjennomføre klimatiltak som bidrar til utslippskutt. Og [ERA modellen](#) som viser klimagassutslipp og elektrifiseringspotensialet i den enkelte kommune. Og viser hvor det er lurt å sette inn ressursene på veien mot lavutslippssamfunnet i tråd med Electric Region Agder sin visjon.

8.7 Beskrivelse av klimatiltak

Nr	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak
Direkte utslipp		
1	Etablere Byvekstavtale for Kristiansandsregionen. Nullvekstmål for personbiltrafikk	Nasjonal transportplan (NTP) legger opp til at de ni største byregionene i Norge skal inngå en byvekstavtale. Byvekstavtalen for Kristiansandsregionen er ikke inngått, og det er uklart når forhandlingene vil starte, men det legges til grunn at forhandlingene kan starte opp raskt. Byvekstavtalen vil være en helhetlig plan for transport i byområdene og omfatter vei , kollektiv, sykkel og gange. Intensjonen med en byvekstavtale er nullvekst for personbiltrafikken, det betyr at veksten i persontransport skal komme med sykkel, gåing og/eller kollektiv. Beregningene forutsetter at virkemiddel/tiltaksprogrammene gjennomføres i byvekstavtalen og er tilstrekkelige for å nå nullvekstmålet for persontrafikk. Akkumulert reduksjon 2017-2030 er estimert til 50 000 tonn CO ₂ e.
2	Fornye sykkelbyavtaler med Farsund, Mandal, Grimstad og Arendal	De etablerte avtalene går ut i 2020. Det er oppnådd mye i sykkelbyene, men det er fortsatt stort potensiale for økt gåing og sykling.
3	Gradvis elektrifisering av bybusser på Agder	I 2020 ble det satt inn tre el-busser til erstatning for dieselbusser på by linjer i Arendal. Årlig CO ₂ -reduksjon som følge av dette tiltaket (kjørelengde) er beregnet til 200 tonn CO ₂ e 6 av 153 bybusser i Kristiansand er elektriske per i dag. Reduksjonspotensialene i klimabudsjettet legger til grunn at en ved inngåelse av nye avtaler for ruteområder forutsetter at de linjene som kan bli elektrifisert blir elektrifisert. Av de syv kontraktsområdene i Agder utløper for eksempel avtalen for

Nr	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak
		Arendalsområdet i 2024, mens avtalen for Kristiansandsområdet utløper i 2027. Beregningen i klimabudsjettet tar grovt sett utgangspunkt i at elektrifisering kan gjelde omlag 75 % av ruteproduksjonen øst i Agder, og 80 % i Kristiansandsregionen. Med utgangspunkt i utslippsregnskap for 2017 og referansebane for utslipp fra veitransport, er samlet effekt beregnet til ca. 3000 tonn CO ₂ e i 2024, og ca.6500 tonn CO ₂ e i 2030. Gitt en gradvis innfasing av el-busser ettersom nye avtaler for kontraktsonrådene inngås, vil akkumulert utslippsreduksjon være på ca. 35 000 tonn CO ₂ e fra 2017 til 2030.
4	Stille miljøkrav til drosjenæringen. Tilskudd til hurtigladere for eldrosjer i Arendal	Vi skal utrede, legge til rette og stille utslippskrav til drosjenæringen. Det er en politisk sak som går på utslippskrav til drosjenæringen som er utsatt til vår 2021. Det er ikke avklart om det vil bli miljøkrav som vil omfatte hele fylket, eller kun gjelde for drosjer i utvalgte kommuner. Dersom man innfører miljøkrav er det krav om 4 års overgangstid før utslippskravet blir gjeldende. I 2021 skal vi bruke klimasatsmidler og egenandel for å legge til rette for eldrosjer i Arendal. I Kristiansand er allerede utviklingen mot el-drosjer god og infrastrukturen tilfredsstillende. Potensialet for å elektrifisere drosjene som får miljøkrav på Agder er beregnet til ca. 3500 tonn CO ₂ e. Vi forutsetter en innfasing på 5 % eldrosjer (180 tonn CO ₂) i 2021, 25 % (900 tonn CO ₂) innen 2024 og resterende 70 % mellom 2025 og 2030 (2450 tonn CO ₂).
5	Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass, Fagskolen i Agder	Det ble stilt krav om fossilfri byggeplass og premiering av mest mulig utslippsfri byggeplass i konkurransegrunnlaget. Gode løsninger og innsikt i temaet ble premiert i evalueringen. Valgt løsning innebærer bruk av tung hybrid gravemaskin, el-gravemaskin og hjullaster til gartnerarbeid (små), 2 el-tårnkraner, el-byggetørk, redusert energiforbruk, redusert massetransport, redusert tørkebehov, bruk av biodiesel på nødvendige forbrenningsmotorer og takbelegg som ikke trenger sveising med propan.
6	Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass, Tangvall videregående skole	Bygging av Tangvall videregående skole bygges som fossilfri byggeplass i samarbeid med Kristiansand kommune. De konkrete tiltakene består i bruk av biodiesel, bruk av elektriske maskiner der dette er tilgjengelig, redusert tørkebehov, fossilfrie tørkeløsninger. Tiltaket gjennomføres som en opsjon knyttet til kontrakten med BRG.
7	Fossilfri fjernvarme	Ved fornyelse av avtalene om leveranse av fjernvarme til fylkeskommunale bygg stilles det krav om fossilfri energiproduksjon. Det er allerede innført forbud mot bruk av fossile brenslere som hovedenergikilde (grunnlast). Det finnes alternativer til fossile brenslere, men disse kan være dyrere, og/eller medføre behov for investeringer i ombygging i fyrsentralen.
8	Kartlegging av egne kjøretøy og maskiner/maskinpark og utskiftingsplan	Agder fylkeskommune vil i løpet av 2021, få en oversikt over fylkeskommunens egen kjøretøy og maskinpark, og utarbeide en utskiftingsplan. Når denne oversikten foreligger kan utslippsreduksjon beregnes, basert på utskiftingsplan og rapportert årlig kjørelengde og drivstofforbruk.
9	Klimavennlige tjenestereiser på veg	Reise i tjeneste på vei utgjør en stor del av klimagassutslippene i veitrafikken i Agder og Agder fylkeskommune. Dermed må tiltak som endrer ansattes reisemønster slik at det blir mindre bruk av fossilbil til tjenestereiser, samt at de velger klimavennlige reiser (sykkel, gå, elbil, buss etc.) prioriteres. Som en konsekvens av korona har organisasjonen hatt en enorm læring og utvikling i bruken av digitale samhandlingsverktøy, som har bidratt til betraktelig reduksjon i utslipp. Denne trenden må vi sørge for at vedvarer. Utvalgte tiltak som det jobbes med for å bidra til å nå målene: retningslinjer for reiser, mobilt kontor og mobile ansatte (fleksible arbeidsformer), digitale møter adm. og politikere (forslag), tilgang til å booke elbiler og elsykler er tilgjengelig i dag for ansatte i fylkesadm.- tilgang til elsykler med støtte fra klimasats, har fått midler til 10-15 elsykler. Betingelser 150 000 kroner i egenandel. I 2019 utgjorde klimagassutslipp fra tjenestereiser med bil i Agder fylkeskommune på ca. 320 tonn CO ₂ e, og 2,4 millioner km (CEMACYS). Ved effekt beregning av tiltaket har vi lagt til grunn at økt preferanse for tog, buss og digital samhandling antas å bidra til 30 % redusert reisevirksomhet i 2021 og 50 % redusert reisevirksomhet i 2030 sammenliknet med 2019.

Nr	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak
10	Klimavennlige arbeidsreiser (til og fra jobb)	Reiser til og fra jobb utgjør en stor del av veitrafikken og dermed av klimagassutslippene i Agder og i Agder fylkeskommune. Etter koronasituasjonen, vil vi utføre en kartlegging av de ansattes reisevaner og hva som skal til for at de velger grønne alternativ (gå, sykkel, kollektivt etc.). Koordineres med reisevaneundersøkelse ATP Kristiansand utfører. Når denne kartleggingen er gjennomført gir det et grunnlag for å vite hvor vi må sette inn tiltakene for hvordan få arbeidstakere over til gå, sykkel, kollektivt etc. Pågående tiltak for å redusere reiser til og fra jobb og få de ansatte over på sykkel, gå etc. - Mobilkontor og mobile ansatte (fleksible arbeidsformer) - Sykle til jobb aksjonen årlig - Sykkelservice dekkes av fylkeskommunen - Gode sykkefasiliteter med tilhørende garderobe som en del av alle nybygg og rehabilitering. - Retningslinjer og begrensninger for parkeringsplasser ved fylkeskommunale bygg, vurderes inn i prosessen med eiendomsstrategien.
11	Klimafordelaktige krav ved leveranse av asfalt. Øke asfaltdekkelevetiden.	Produksjon og utlegging av asfalt er en av de største bidragsyterne til CO2-utslipp innenfor vedlikehold. Økt dekke-levetid kan oppnås med forsterkning av vegoppbygninga slik at asfalten har et fast underlag. I tillegg til material sammensetningen i produksjonen og kvalitet på utlegging.
12	Klimafordelaktige krav til maskinparken som drifter fylkesvegene.	Sette krav til utslipp til maskinparken som etterspørres i nye kontrakter. Redusere antall nødvendige gjennomfarer for å få tilstrekkelig kvalitet på vegbanen. Redusere energibehov for lagring av sand med mer.
13	Ferjeleier Hidra og Andabeløy, elektrifisering.	Hidra og Andabeløy-sambandet i Flekkefjord kommune skal bli elektrisk når ny ferjekontrakt starter. Prosjektet innebærer nødvendig oppgradering av ferjekaiene, samt tilpasning for elektrisk ferjesamband. Anlegget må stå klart til oppstart av ny kontrakt 1.september 2021.
Energi (indirekte)		
14	Solenergi på fylkeskommunale bygg	Det investeres i solcelleanlegg på fylkeskommunale bygg. 1. Som del av koronakrisepakke, vedtatt i fylkestinget i mai 2020 bygges det i 2020/21 solcelleanlegg på følgende videregående skoler: Risør, Sam Eyde, Dahlske, Vennesla, Tangen, Kvadraturen, Vågsbygd, Flekkefjord, - og Setesdal avd. Hornnes. (900 000 kwh). 2. Tvedestrand vgs. er satt i drift i 2020 med stort solcelleanlegg og batteripakke (500 000 kwh). 3. Det er inngått kontrakt på bygging av solcelleanlegg på Tangvall skolesenter (400 000 kwh) og tilsvarende for Fagskolen i Agder (200 000 kwh).
15	Energioppfølging i bygg	Tiltaket består i å optimalisere bruken av energi i fylkeskommunens bygningsmasse: - innføre nytt energioppfølgingssystem for hele bygningsmassen -sentralisere og profesjonalisere energiovervåking og fjerning av energilekkasjer -bygge opp kompetanse.
Indirekte utslipp		
16	Færre tjenestereiser med fly	Klimagassutslipp som følge av tjenestereiser med fly utgjorde i 2019 423 tonn CO2e og omfattet en reisedistanse på 4,1 millioner km i Agder fylkeskommune. Dette har endret seg betraktelig i 2020 som følge av koronakrisen. Og klimaregnskap for 2020 som vil være klart vår 2021 vil gi svaret på hvor stor reduksjon i flyreiser det har vært. AFK har forutsatt mål om å redusere sine utslipp fra flyreiser med 30 % i 2021 sett i forhold til 2019, og med 50 % i 2030 sammenliknet med 2019 ved beregning av potensial for utslippskutt i klimabudsjettet. Vi må beholde de gode nye arbeidsvanene med å erstatte reiser med digitale møter der det er mulig. Og derfor jobbes det i dag med følgende tiltak i dag og i 2021 for å redusere klimagassutslipp fra flyreiser. - retningslinjer for reiser- Digitale møter adm. og politikere (forslag)- Digitale konferanser og arrangement.- Prioritering av deltakelse på arrangement som krever fysisk tilstedeværelse samt- Utfordre arrangører til å gjennomføre digitale arrangement i tillegg til det fysiske formatet.- Tilrettelegge for arenaer til å se digitale konferanser sammen lokalt.
17	Avfallsredusert drift av fylkeskommunale bygg	Redusere avfallsmengde og forbedre kildesortering knyttet til driften av fylkeskommunale bygg. -miljøfyrtårnsertifisering av alle fylkeskommunale enheter og innføring av hovedkontormodell -aktiv bruk av Miljøfyrtårn for å redusere virksomhetens avfallsmengde og bedre sorteringsrutiner -fokus på avfall ved inngåelse av nye kontrakter for varelevering, herunder produktenes levealder, og

Nr	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak
		egenskaper knyttet til å bli reparert og gjenvunnet -digitalisering for reduksjon av papirmengder.
18	Klimafordelaktig materialbruk, Fagskolen i Agder	Det er inngått kontrakt på bygging av ny fagskole med byggestart høsten 2020 og ferdigstilling i 2022. Det ble stilt en rekke krav og føringer for valg av klimavennlige materialer i bygget. Den valgte løsningen skal redusere klimafotavtrykket knyttet til produksjon og transport av materialene fram til byggeplass med 34 % i forhold til et referansebygg (A1-A3). Størst klimagevinst er knyttet til valg av lavkarbonbetong, omfattende trebruk, lett-tak, saltvannsbatteri, fermacellplater og linoleum.
19	Klimafordelaktig materialbruk, Tangvall skolesenter	Det er inngått kontrakt på bygging av Tangvall skolesenter med utstrakt bruk av klimavennlige materialer. Valg av lavkarbonbetong og trematerialer mv. har redusert klimagassutslippene knyttet til framstilling og transport med 26 % i forhold til et referansebygg.
Andre verktøy og aktiviteter		
20	Klima og energiprosjekter	Hovedsatsningsområdene er elektrifisering av transportsektoren, og utvikling av en mer bærekraftig industri og følgende satsinger prioriteres:· Innføring og oppfølging av klimabudsjett i fylkeskommunen · Oppfølging Langemyr-prosjektet – elektrifisering og karbonfangst· Den regionale havvindsatsningen – bærekraftig næringsutvikling· Agder symbiose – sirkulærøkonomi og bærekraftig næringsutvikling· Søknadshjelp for elektrifiseringsprosjekter til kommuner og næringsliv· Electric region Agder – realisere målbildet. Vedrørende Agder symbiose er hensikten med tiltaket å forsterke og framskynde overgangen fra lineær til sirkulær økonomi i Agder. Agder fylkeskommune vil sammen med kommunene i Agder legge til rette for industriell symbiose i Agder i samarbeid med Eyde-nettverket og Universitetet i Agder (ENTERS). Agder symbiose vil bidra til å koordinere, og være en faglig møteplass for lokale initiativ i Arendal, Kristiansand, Lyngdal og Listerregionen.
21	Areal- og transportsamarbeid i Kristiansand og Arendalsregionen	Legge til rette for en areal- og transportutvikling som reduserer transportbehovet. Legge til rette for økt bruk av kollektiv, gåing og sykling.
22	Bidra til at husstander i Agder får bredbånd	Bidra til å nå målsetting om at alle husstander i Agder skal ha et likeverdig tilbud for elektronisk kommunikasjon (bredbånd) gjennom å administrere ordningen med støtte til utbygging for husstander som har mindre enn 30 Mbit/s. (Ordningen administreres av fylkeskommunen fra og med 2020.)
23	Rapportering på klimagassutslipp i prosjekter	Tiltaket skal legge til rette for at det rapporteres på klimagassutslipp på like linje som med HMS og økonomi i det digitale prosjektverktøyet.
24	Føringer for bærekraft fylkeskommunale utbyggingsprosjekter	Sette fokus på klimareducerende tiltak og vurdere dette i all planlegging og bygging. Det bør derfor inn som tema i konseptvalg, reguleringsplanlegging, prosjektering og under bygging. I tillegg utarbeides det en sjekklister for klimatiltak for de ulike fasene. Dette gjelder for bygg og veg.
25	Klimapartner	Klimapartnere Agder er et nettverk som skal forberede bedrifter, regionale og lokale myndigheter på trusselen fra klimaendringer, men også mulighetene lavutslippssamfunnet representerer. Nettverket skal støtte og stimulere til grønn verdiskaping hos sentrale og utviklingsdrivende aktører innen både privat og offentlig sektor. Nettverket og arbeidet har i dag spredt seg til alle norske regioner, men Klimapartnere Agder har fremdeles flest medlemmer.
26	Klimafordelaktig materialbruk for vegbygging i fylkeskommunens konkurransegrunnlag	Tiltaket består i å gå gjennom mal for fylkeskommunens konkurransegrunnlag for vegbygging. Målet er å kunne stille krav til klimafordelaktige materialer for å redusere prosjektet klimaavtrykk. Prosesskoder og EPD på asfalt, betong og stål vil bli vurdert.
27	Pilotprosjekt på klimaregnskap -	Pilotprosjekt på klimaregnskap. Ved å lage et klimaregnskap på vedtatt reguleringsplan og et klimaregnskap på konkurransegrunnlaget vil en lære om hvilke

Nr	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak
	Fv. 415 Selåsvatn - Simonstad	aktiviteter som er klimagunstige og hvilke en bør unngå. Videre får en økt kunnskap om utarbeidelse og bruk av klimaregnskap i prosjekter.
28	Pilotprosjekt på klimaregnskap - Hølleveien	Pilotprosjekt på klimaregnskap. Ved å lage et klimaregnskap på vedtatt reguleringsplan og et klimaregnskap på konkurransegrunnlaget vil en lære om hvilke aktiviteter som er klimagunstige og hvilke en bør unngå. Videre får en økt kunnskap om utarbeidelse og bruk av klimaregnskap i prosjekter.
29	Miljøfyrtårn (MFT)	Miljøfyrtårn er en sertifiseringsordning som sikrer en god standard på virksomhetens påvirkninger på indre og ytre miljø, og systematisk forbedringsarbeid. Agder fylkeskommune skal sertifiseres etter hovedkontormodellen i 2021 og da med ca. 50 sertifiserte underenheter.
30	Fylkeshus med høy klimaprofil.	Fylkeskommunen har startet prosessen med å innhente tilbud og forslag til løsninger for kjøp av eller leid fylkeshus med opsjon for mulig kjøp. Det blir stilt krav for å etterleve klima ambisjonene i Regionplan Agder.
31	Klimakommunikasjon	Klimakommunikasjon er et av de viktigste verktøyene vi har for å stimulere både egne arbeidstakere og innbyggere til mer klimavennlig adferd. Økt fokus på klimakommunikasjon både internt fra ledelsen i egen organisasjon og ut mot næringsliv, kommuner og innbyggere.
32	Elektrifisering innen samferdsel - utredning og tilrettelegging	Vi vil jobbe langsiktig med elektrifisering av samferdsel innenfor kollektiv, drosjer, fylkesvegferjer, båtruter, egne tjenestebiler, anleggsmaskiner, hurtigladeinfrastruktur for elbiler i hele Agder, tungtransport (hydrogenveien), elektrisk transportknutepunkt Langemyr (ladehub), regionbusser, lokal varedistribusjon, elektriske fritidsbåter og ladestrømanlegg i Agders havner.

8.8 Begreper

Begrep	Forklaring
CO2 ekvivalent (CO2e)	Utslippene har enhet CO2-ekvivalenter (CO2e), som betyr at utslippene for hver gass (metan, lystgass) vektet etter gassens globale oppvarmingspotensial (GWP). Ved hjelp av GWP-verdiene blir utslippene av klimagasser veid sammen til CO2e. Og kan lettere sammenliknes og rangeres.
GWP	GWP-verdien (Global Warming Potential) for en gass defineres som den akkumulerte påvirkning på drivhuseffekten fra ett tonn utslipp av gassen sammenlignet med ett tonn utslipp av CO2 over et spesifisert tidsrom.
Direkte utslipp	Direkte utslipp er de utslippene som fysisk skjer innenfor Agder geografiske grenser.
Indirekte utslipp	Indirekte utslipp stammer fra produksjon av varer og tjenester som forbrukes av personer og virksomheter i Agder, men hvor de faktiske utslippene skjer utenfor Agder.
Tiltakseffekt	Hvor store utslippsreduksjoner i CO2e et tiltak er forventet å ha.
Ikke-kvotepliktig sektor	Veitrafikk, avfall og avløp, jordbruk, oppvarming, sjøfart og annen mobil forbrenning.
Kvotepliktig sektor	Fastlandsindustri, olje- og gass virksomhet og luftfart.
Referansebane	Framskrivning av hvordan utslippene utvikler seg dersom nasjonal politikk på klima iverksettes.
Referanseår	Det året man tar utgangspunkt i ved beregninger.
Klimabudsjett	Et styringsverktøy for å oppnå utslippsreduksjoner og nå vedtatte mål.
Klimakur 2030	Klimakur 2030 har utredet ulike tiltak og virkemidler som kan gi minst 50 prosent reduksjon i ikke-kvotepliktige utslipp i 2030 sammenlignet med 2005.

Begrep	Forklaring
FNs Bærekraftsmål	FNs 17 Bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målene innebærer å ta hensyn til miljø, økonomi og sosiale forhold.
Klimafotavtrykk	Klimafotavtrykk er en beregning av den totale klimapåvirkningen – både direkte og indirekte utslipp. Klimafotavtrykket er summen av direkte og indirekte utslipp, inndelt i scope 1, 2 og 3 iht. GHG protokollen.
Klimaregnskap	For å begrense utslipp av klimagasser er vi avhengige av at utslipp og reduksjoner blir kvantifisert i et klimaregnskap, og overvåket og rapportert på en enhetlig måte i klimaregnskapet iht. GHG protokollen.
GHG protokollen	Kravene til et klimaregnskap er nedfelt i den internasjonale standarden ISO 14064 del 1 og "The Greenhouse Gas Protocol - A Corporate Accounting and Reporting Standard" (WBCSD/WRI) (GHG-protokollen).
Klima- og miljøledelse	Det finnes tre anerkjente sertifiseringsordninger for miljøledelse i Norge, hvor Miljøfyrtårn er den mest brukte. De to andre er ISO 14001 og EMAS.
Klimanøytral	FN definisjon av klimanøytral; utarbeid et klimaregnskap, reduser organisasjonens klimagassutslipp med konkrete tiltak basert på oversikt fra klimaregnskapet, kompenseres med å kjøpe klimakvoter for restutslippet.
Klimatiltak	Med tiltak menes fysiske handlinger som reduserer utslipp av klimagasser og som er resultatet av en beslutning tatt av en samfunnsaktør; en bedrift, husholdning eller offentlig virksomhet (Klimakur2030, 2020).
Sirkulær økonomi	Ideen er å få en økonomi som er designet for å unngå avfall. Produkter designes for å kunne gjenbrukes. Minst mulig av ressursene skal kastes som avfall eller gi forurensende utslipp. I stedet skal de brukes som råstoff i produksjonen av nye varer gjennom gjenbruk og gjenvinning.

9 Årsbudsjett 2021

9.1 Hovedpunkter – forslag til Statsbudsjett 2021

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 legger opp til en vekst i frie inntekter for 2021 på 2,0 mrd. kroner, hvorav fylkeskommunenes andel er på 0,4 mrd. kroner.

I rammetilskuddet til fylkeskommunene er det innarbeidet 1 250 mill. kroner til å dekke tap i fylkeskommunal kollektivtrafikk under koronapandemien. Følgende omtale er gitt av denne bevilgningen:

"Midlane blir betalt ut i ratar gjennom året basert på fylkeskommunenes rekneskap og oppdaterte prognosar."

For Agder fylkeskommune utgjør dette et beløp på 20 mill. kroner. Ved utarbeidelsen av budsjettet for 2021 har vi ikke innarbeidet dette beløpet. Beløpet vil bli innarbeidet i forbindelse med utbetaling, og vil gå til å dekke direkte økte kostnader for 2021.

I rammetilskuddet for 2021 er det overført tilskuddsmidler til ikke-statlige flyplasser. For Agder fylkeskommune gjelder dette Gullknapp i Froland. Beløpet som er innarbeidet er på 2 249 000 kroner og tilsvarende beløp er innarbeidet som tilskudd til Gullknapp.

Videre er det innarbeidet en økning på 10,1 mill. kroner for å dekke økt tilskudd på 4 250 kroner per lærekontrakt første halvår. Dette beløpet dekker ikke våre utgifter til dette, som er beregnet til 12,3 mill. kroner. Agder fylkeskommune har et høyere antall lærlinger enn resten av landet og inntektssystemet gjenspeiler ikke dette i tilstrekkelig grad.

I løpet av november vil regjeringen komme med forslag til bevilgning for merutgifter og mindreinntekter for kommunesektoren i 2021. Konsekvensene for oss vil vi måtte komme tilbake til.

Av forslaget til statsbudsjett for Samferdselsdepartementet fremkommer følgende når det gjelder rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene:

«Det årlige behovet for bevilgninger avhenger av rentenivået. Renteforutsetningen som er lagt til grunn for 2021, 0 pst., medfører at det ikke er behov for bevilgninger i 2021.»

I 2020 mottar vi 16 472 000 kroner. Dette betyr tilsvarende reduksjon i inntekter i 2021, og vanskeliggjør budsjettarbeidet.

I statsbudsjettet 2021 er den kommunale deflatoren, samlet lønns- og prisvekst, anslått til 2,7 prosent, hvorav lønnsveksten utgjør 2,2 prosent og prisveksten 3,5 prosent.

Tar vi utgangspunkt i statsbudsjettet for 2020 og deflatorjusterer dette gir forslaget for 2021 en reduksjon i inntektene på i størrelsesorden 80 - 85 mill. kroner. Dette har vi løst bl.a. ved å redusere bevilgningen til drift og vedlikehold av fylkesveg med 62 mill.

kroner og reduksjon i overføringene til AKT med 13 mill. kroner. Resterende beløp er løst med mindre reduksjoner flere steder i budsjettet.

9.2 Felles inntekter og utgifter

Rentekompensasjon

Av forslaget til statsbudsjett for 2021 fremkommer det at årlige bevilgninger for rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene avhenger av rentenivået. Regjeringen har lagt til grunn en renteforutsetning på 0 prosent i 2021, og konkluderer med at det ikke er behov for bevilgninger i 2021. I 2020 mottok Agder fylkeskommune 16,5 mill. kroner, og en har tilsvarende reduksjon i inntekter for 2021.

Det er budsjettet med 1,6 mill. kroner i rentekompensasjon for skoleanlegg. Denne er beregnet ut fra Husbankens flytende rente. Rentekompensasjon for skoleanlegg reduseres årlig med stipulerte avdrag over en 20-års periode.

Konsesjonskraftsinntekter

Fylkeskommunen har rettigheter til å ta ut konsesjonskraft for salg i kraftmarkedet fra ulike vassdrag i Agder. Hovedtyngden av salget skjer via Konsesjonskraft IKS. Selskapet ivaretar fylkeskommunens rettigheter og verdier knyttet til konsesjonskraften, sammen med de andre kraftkommunene på Agder. Energiprisene har vært gode for 2020, men vi ser en markant reduksjon i markedspriser fra 2021 og fremover. Løpende krafthandler sikrer at dette ikke får dramatiske konsekvenser. Vi legger til grunn et samlet nivå på salg av konsesjonskraft på 106 mill. kroner for 2021. Dette utgjør en nedgang på 10 mill. kroner fra 2020.

Finansområdet

Fylkeskommunens innlån vil i tidsrommet 1.1.2021 til 31.12.2021 øke med rundt 11,2 prosent, fra 3 655 mill. kroner til 4 075 mill. kroner. Det henvises til Økonomiplan 2021–2024, der utviklingen i lånegjeld, rente- og avdragsutgifter samt gjeldsgrad, belyses.

Fylkeskommunens likviditetsbeholdning vil bestå av konsernkonto i bank, kapitalkonto i bank med rentebinding, plassering i pengemarkedsfond, aksjefond og obligasjonsfond.

Det er budsjettet med en gjennomsnittlig likviditetsbeholdning på 1 732,6 mill. kroner for 2021. Det forventes stabil likviditet gjennom året. Det er forutsatt et rentenivå på 0,78 prosent for 2021 og i etterfølgende år forventes det relativt flat utvikling i rentekurven. Budsjettet rente ligger noe over nåværende markedsrente.

Det legges opp til kortsiktig og langsiktig forvaltning av ledig likviditet gjennom budsjettåret.

Agder fylkeskommuner har hovedbankavtale med Sparebanken 1 SR-bank. Avtalen har varighet frem til 30.11.2021.

9.3 Hovedoversikter

Bevilgningsoversikt drift A 2020-2021

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rammetilskudd	-2 437 600	-2 377 800
Inntekts- og formuesskatt	-1 751 800	-1 844 000
Eiendomsskatt	0	0
Andre generelle driftsinntekter	-275 513	-244 614
SUM GENERELLE DRIFTSINNTEKTER	-4 464 913	-4 466 414
Sum bevilgninger drift, netto	4 210 858	4 216 974
Avskrivinger	288 500	288 500
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	4 499 358	4 505 474
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	34 445	39 060
Renteinntekter	-31 018	-19 318
Utbytter	-5 200	-6 200
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0
Renteutgifter	94 281	60 800
Avdrag på lån	156 546	175 428
NETTO FINANSUTGIFTER	214 609	210 710
Motpost avskrivinger	-288 500	-288 500
NETTO DRIFTSRESULTAT	-39 446	-38 730
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0
Overføring til investering	89 600	93 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-300	-667
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-49 854	-54 203
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0
SUM DISPONERINGERELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	39 446	38 730
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0

Økonomisk oversikt driftsbudsjett 2020-2021

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rammetilskudd	-2 437 600	-2 377 800
Inntekts- og formuesskatt	-1 751 800	-1 844 000
Eiendomsskatt	0	0
Andre skatteinntekter	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-275 513	-244 614
Overføringer og tilskudd fra andre	-622 325	-616 668
Brukerbetalinger	-33 610	-33 610
Salgs- og leieinntekter	-63 833	-77 468
SUM DRIFTSINTEKTER	-5 184 681	-5 194 160
Lønnsutgifter	1 902 110	1 858 071
Sosiale utgifter	316 990	299 634
Kjøp av varer og tjenester	1 889 873	1 947 838
Overføringer og tilskudd til andre	821 653	839 177
Avskrivninger	288 500	288 500
SUM DRIFTSUTGIFTER	5 219 126	5 233 220
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	34 445	39 060
Renteinntekter	-31 018	-19 318
Utbytter	-5 200	-6 200
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0
Renteutgifter	94 281	60 800
Avdrag på lån	156 546	175 428
NETTO FINANSUTGIFTER	214 609	210 710
Motpost avskrivninger	-288 500	-288 500
NETTO DRIFTSRESULTAT	-39 446	-38 730
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0
Overføring til investering	89 600	93 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-300	-667
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-49 854	-54 203
Bruk av tidligere års mindreforbruk	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	39 446	38 730
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0

Fordelt årsbudsjett

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
10 Fylkesrådmannen	3 001	2 502
20 Analyse og plan	19 226	21 234
30 Folkehelse	167 163	165 556
40 Innovasjon og organisasjonsutvikling	142 716	133 271
50 Næring, kultur og kulturminnevern	233 686	232 656
60 Regionplan 2030	48 597	50 839
70 Økonomi og styring	139 736	126 055
80 Samferdsel og eiendom	1 230 661	1 272 064
90 Utdanning	2 084 278	2 103 619
Totalsum	4 069 064	4 107 796

Bevilgningsoversikt investering 2021

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringer i varige driftsmidler	723 400	881 870
Tilskudd til andres investeringer	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5 200	2 800
Utlån av egne midler	0	0
Avdrag på lån	19 964	21 055
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	748 564	905 725
Kompensasjon for merverdiavgift	-121 200	-148 275
Tilskudd fra andre	-55 000	-63 500
Salg av varige driftsmidler	-8 450	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-19 964	-21 055
Bruk av lån	-454 350	-581 295
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-658 964	-814 125
Videreutlån	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0
Overføring fra drift	-89 600	-91 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-89 600	-91 600
Fremført til inndekning i senere år udekket beløp	0	0

10 Fordelt årsbudsjett 2021

10.1 Fylkesrådmannen

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
100000 Fylkesrådmannen	3 001	2 502
Totalsum	3 001	2 502

Det er avsatt 0,5 mill. kroner til fylkesrådmannens disposisjon.

10.2 Analyse og plan

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
200001 Analyse og plan	1 668	1 638
200100 Analyse	6 198	8 264
200200 Plan	11 360	11 331
Totalsum	19 226	21 233

Analyse og plan

Analysearbeidet skal bidra til at Agder har best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger og planer. Regionreformen har styrket fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler, og planlegging er et sentralt verktøy for å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen. Utvikling av regionale planer skal baseres på gode analyser og bred medvirkning fra kommuner, næringsliv, organisasjoner og innbyggere.

Analyse og plan består av følgende avdelinger med tilhørende antall årsverk:

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
200001	Analyse og plan (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
200100	Analyse	6,0	6,0	0,0
200200	Plan	10,0	10,0	0,0
	Totalsum	17,0	17,0	0,0

Avdeling for analyse

De globale trendene og utfordringene treffer Agder, og avdeling for analyse bidrar til å oversette globale og nasjonale utfordringer til regionale utfordringer. Viktige aktiviteter i analyseavdelingen er:

- geografisk informasjonssystem (GIS), statistikk- og analysearbeid
- formidling og tilgjengeliggjøring av kunnskap

Avdelingen samhandler med ulike fagområder internt i fylkeskommunen, men også eksterne fagmiljøer i kommuner, næringsklynger, akademia, forskningsinstitutt, andre fylkeskommuner og offentlige samarbeidsparter. Avdelingen er en ressurs i aktiviteter og prosjekter innenfor mange ulike fagområder.

Avdelingen gjennomfører GIS-analyser om demografi, mobilitet, bolig- areal- og transportplanlegging, arealbruk, natur og miljø, transportsystem og ulike samfunns-spørsmål. Avdelingen produserer tematiske kart for formidling og presentasjon, bidrar i utvikling av innsynsløsninger og løsninger for datafangst og deltar i relevant utredningsarbeid. Avdelingen deltar i ulike nettverk, herunder som avtalepart i Norge digitalt og Geovekst, fylkeskommunale nettverk og regionale samarbeid.

Avdelingen leder utarbeidelsen av regionalt kunnskapsgrunnlag, og bistår andre fagmiljø ved etablering, innsamling, systematisering og analyse av statistikk for ulike formål på tvers av organisasjonen. Kunnskapsgrunnlaget brukes i utarbeidelsen av regionale planer, sektorplaner, prioriterte politikkområder, veikart mv.

Avdelingen har ansvar for utvikling av statistikkportal og kartinnsynsløsninger for Agder fylkeskommune.

Avdeling for plan

Plan- og bygningsloven slår fast at fylkeskommunen er regional planmyndighet. Formålet med planlegging på regionalt nivå er å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i fylket.

Fylkeskommunen er gjennom plan- og bygningsloven pålagt å utarbeide en regional planstrategi hvert fjerde år. Denne skal vedtas av fylkestinget senest innen ett år etter konstituering og vedtaket ble gjort i oktober 2020. Planstrategien redegjør for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurderer langsiktige utviklingsmuligheter og tar stilling til hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging. I gjeldende planstrategi ble det ryddet en del i gjeldende planer og strategier. Det ble vedtatt å utarbeide seks nye regionale planer samt revisjon av tre eksisterende planer. Antallet regionale planer reduseres fra 17 til 15. Antall strategier og andre styringsdokumenter reduseres fra 41 til 16.

Utarbeidelse av regionale planer er et viktig arbeid som krever god ledelse samt god deltagelse og medvirkning både internt og eksternt. Planavdelingen leder arbeidet med flere av planene og skal være involvert i alle regionale planer som blir utarbeidet.

Avdelingen for plan skal gi planfaglig veiledning til kommunene i Agder og ivareta regionale interesser i kommunale planprosesser. Dette skal gjøres gjennom deltakelse i planprosesser, tilrettelegge for samordning gjennom aktivt bruk av planforum og gi formelle uttalelser i plansaker. Avdelingen for plan har en utstrakt reiseaktivitet i Agder og deltar på befaringer og møter med kommunene der planer drøftes. I tillegg har avdelingen et koordineringsansvar internt i fylkeskommunen for innspill til kommunale planer.

Byer, tettsteder og bygdesentre i Agder skal utvikles kompakt og ha inkluderende

bomiljøer og møteplasser av høy kvalitet. For å få dette til bistår fylkeskommunen med faglige og økonomiske ressurser til utarbeidelse av mulighetsstudier, byromsanalyser, grøntstrukturanalyser, visualiseringer og faglige samlinger. Det settes av totalt 1 mill. kroner til tilskudd til stedsutviklingsprosjekter i kommunene.

10.3 Folkehelse

Folkehelse

Netto utgift per område (hele 1000 kr)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
300001 Folkehelse (fylkesdirektør)	1 668	1 639
300100 Folkehelse	5 826	6 273
Totalsum	7 494	7 911

Folkehelse skal sammen med interne og eksterne samarbeidspartnere jobbe for bedre folkehelse på Agder. Folkehelse er definert som befolkningens helsetilstand og hvordan denne fordeler seg i befolkningen. Folkehelsearbeid er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme befolkningens helse gjennom å svekke faktorer som medfører helserisiko, og styrke faktorer som bidrar til bedre helse. Folkehelseutfordringene er sammensatte og komplekse og har ingen enkle eller raske løsninger. Løsningene krever bred involvering, universelle og kunnskapsbaserte tiltak samt langsiktig fokus.

Avdeling	Beskrivelse	Arsverk 2020	Arsverk 2021	Endring
300001	Folkehelse (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
300100	Folkehelse	4,0	5,0	1,0
	Totalsum	5,0	6,0	1,0

Bedring av levekårene på Agder er ett av våre to hovedmål. Fylkeskommunens hovedrolle i dette arbeidet er å være en pådriver, samordne og understøtte innsatsen i Agders 25 kommuner. Utfordringene overskrider ofte kommunegrensene, hvilket tilsier at fylkeskommunen og kommunene bør jobbe mot samme mål. Det er mange gode felles initiativ som pågår der mange kommuner samarbeider om store prosjekter. Dette arbeidet ønsker vi å videreutvikle samtidig som vi vil se om det er mulig å spisse innsatsen enda mer. For å lykkes er vi helt avhengig av at hele vår organisasjon tar inn over seg at folkehelse og levekårsarbeid er sektorovergripende, og at vi må fremstå med en stemme utad mot våre mange samarbeidspartnere.

Vi foreslår at KS Agder bevilges et tilskudd på inntil 3 050 000 kroner fordelt over perioden 2021-2024 til gjennomføring av leseprosjektet *READ Agder*. Bevilgningen forutsetter at øvrige finansieringspartnere bevilger resterende 17,5 mill. kroner fordelt over fireårsperioden. Tilskudd for første år dekkes ved bruk av midler avsatt til handlingsprogrammet til Regionplan Agder 2030. Tilskudd for senere år innarbeides i økonomiplan og budsjett. Leseprosjektet *READ Agder* kobles til regionplanens mål om å øke engasjement rundt leseglede og for barn og unge. Dette er et eksempel på

et universelt tiltak som gir større effekt enn selektive tiltak rettet mot barn som med størst leseutfordring.

Folkehelseprogrammet i Agder finansieres i hovedsak av midler fra Helsedirektoratet, som etter at prosjektene startet opp forlenget programperioden med ett år. Dette innebærer at den bevilgede rammen fordeles over flere år, med lavere utbetaling per år enn tidligere forutsatt. Agder fylkeskommune har valgt å ikke forlenge programperioden. Det var derfor behov for at fylkeskommunen forskutterte 4,5 mill. kroner til prosjektene i 2020. I 2021 trengs forskuttering av 3 mill. kroner for å opprettholde den planlagte aktiviteten. Manglende tilskudd vil bli inntektsført mot utestående krav. Dette innebærer en viss risiko om ikke Helsedirektoratet følger opp tidligere tilsagn, som vil gi oss de midler som er forskuttert tilbakebetalt i 2022.

I FT-sak 93/2020 ble det avsatt 500 000 kroner til Blåkors snakkompsyken.no.

Vi har ikke funnet rom for etablering av NAV-ombud i 2020. I FT-sak 93/2020 ble det avsatt 400 000 kroner til NAV-ombud i 2020.

Som en del av folkehelsearbeidet i Agder fylkeskommune, inngår også den offentlige tannhelsetjenesten.

Tannhelse

Netto utgift per område (hele 1000 kr)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
310300 Tannhelsetjenesten	18 347	13 067
3103* Tannklinikker	141 322	143 678
Totalsum	159 669	156 745

Tannhelsetjenesten vil på bakgrunn av definerte mål og hovedtiltak angitt i økonomiplanen for perioden 2021-2024 prioritere følgende tiltak i 2021:

- sikre gode tannhelsetjenester som øker livskvaliteten og folkehelsen
- gi god tannhelsehjelp til dem som trenger det mest
- opprettholde miljøfyrtårnsertifiserte tannklinikker

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
310300	Tannhelsetjenesten	4,5	5,7	1,2
3103*	Tannklinikker	179,3	181,2	1,8
	Totalsum	183,8	186,9	3,0

I tråd med tannhelsetjenesteloven skal forebyggende og helsefremmende arbeid prioriteres fremfor behandling. Målet er bedre helse og mindre behov for behandling. Befolkningen i hele fylket skal få et godt og tilstrekkelig tilbud av tannhelsetjenester.

Tannhelsetjenesten vil videreutvikle samarbeidet med kommunene i Agder, herunder helsestasjonstjenesten, barnehager, skoler, kommunale pleie- og omsorgstjenester,

barnevern og primærhelsetjenesten. På denne måten kan tannhelsetjenesten tilrettelegge for helhetlige og tilpassede tjenestetilbud for grupper i befolkningen med særskilte behov for endringer i helseatferd.

Det forebyggende arbeidets hovedmål er å sette befolkningen i stand til å bevare en god tannhelse hele livet. Forebyggende arbeid i regi av tannhelsetjenesten drives som individrettede tiltak på tannklinikkene, og tiltak rettet mot større grupper i lokalsamfunnet. Det er i stor grad de samme faktorene som påvirker generell helse og tannhelse. For eksempel er tannhelsetjenestens systematiske anbefaling om vann som tørstedrikk i utgangspunktet rettet mot forebygging av hull, men vil også ha effekt på overvekt og diabetes. Tannhelsepersonell er også naturlige aktører i tobakks- og snusforebyggende arbeid fordi skader som følge av disse kan påvises i munnhulen.

Tannhelsetjenesten vil gi god og riktig tannhelsehjelp til dem som trenger det mest. Vi skal prioritere tydeligere, ved å kalle inn færre friske, og dermed bruke mindre ressurser til kontroll av disse. I stedet skal vi bruke flere ressurser til behandling av pasienter med store behov, og til helsefremmende og utadrettede tiltak.

Vi arbeider med å utvikle en organisasjon som har god og tydelig ledelse og målrettet satsing på etter- og videreutdanning for ansatte. For at vi skal kunne tilby tjenester av høy kvalitet, må våre ansatte få faglige utfordringer og utviklingsmuligheter. Et bredt spekter av pasienter og varierte arbeidsoppgaver vil bidra til å utvikle attraktive fagmiljøer med høy faglig kompetanse. Høyt nærvær og stabil bemanning er viktig arbeid som skal prioriteres. Tannlege- og tannpleierkapasitet skal vurderes forløpende i forhold til oppgaver, samfunnsoppdraget og tildelte økonomiske rammer.

Det er etablert samhandling med lokale og sentrale forskningsmiljøer, der tannhelsetjenesten vil være en viktig samarbeidspartner og premissleverandør.

10.4 Innovasjon og organisasjonsutvikling

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
400001 Innovasjon og organisasjonsutvikling	2 168	36 142
400100 Digitalisering	37 503	0
400200 Dokumentsenter	14 785	13 754
400300 HR	52 824	52 908
400301 Frikjøpte, tillitsvalgte mv	15 749	9 885
400400 Jus og informasjonsforvaltning	9 450	10 003
400500 Kommunikasjon	10 237	10 579
Totalsum	142 716	133 271

Innovasjon og organisasjonsutvikling skal utvikle Agder fylkeskommune i ønsket retning. Formålet er å skape utviklingstrykk i hele organisasjonen, slik at våre medarbeidere kan bidra til å løfte Agder i tråd med ambisjonene i Regionplan Agder 2030. Innovasjon og organisasjonsutvikling skal blant annet:

- bidra til at Agder fylkeskommune er en fremtidsrettet organisasjon som gir ansatte rom for mestring og utvikling, til det beste for regionen
- utvikle en lærings-, forbedrings- og innovasjonskultur
- sette organisasjonen i stand til å utøve styring, ledelse, kommunikasjon og god forvaltningskultur
- være en drivkraft i å skape og ta i bruk mangfold og samarbeid på tvers av tradisjonelle fagområder, arbeidsformer og samfunnsaktører
- bidra til at digitalisering gir en enklere hverdag for våre innbyggere, næringsliv og frivillig sektor gjennom bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk og legge til rette for produktivitetsøkning.
- digitalisering, prosess- og tjenesteutvikling der teknologi er en muliggjørere, vil skje i tett samarbeid med IKT Agder

Innovasjon og organisasjonsutvikling består av følgende avdelinger:

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
400001	Innovasjon og organisasjonsutvikling (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
400100	Digitalisering	4,0	0,0	-4,0
400200	Dokumentsenter	16,0	15,2	-0,8
400300	HR	10,0	10,3	0,3
400301	Frikjøp, overtallighet etc.	12,1	10,6	-1,5
400400	Jus og informasjonsforvaltning	8,0	9,0	1,0
400500	Kommunikasjon	8,0	9,0	1,0
	Totalsum	59,1	55,1	-4,0

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Intensivere arbeidet for å nå det vedtatte målet om at 5 prosent av alle nyansatte skal være mennesker med nedsatt arbeidsevne eller hull i CV-en. Vurder hvordan fylkeskommunen kan være en ressurs for å bidra til at også kommunene får en mer inkluderende ansettelsespolitikk.*

Avdeling for HR

Avdelingen skal gjennom innovativ og strategisk organisasjonsutvikling utvikle medarbeidere og samarbeidspartnere i ønsket retning. Avdelingen har ansvar for å utvikle en organisasjon i tråd med kunnskapsbasert HR.

Målet for avdelingen vil være å legge til rette for at medarbeidere opplever at de mestrer oppgaver, utfordringer og endringer slik at vi samarbeider om å løfte regionen. Utvalgte ansvarsområder er:

- verdiplattform, etikk og organisasjonskultur
- læring, innovasjon og arbeidsmetodikk
- kompetanseutvikling av ledere og medarbeidere
- medbestemmelse
- oppfølging av lov- og avtaleverk

Avdeling for kommunikasjon

Avdelingen har ansvar for å synliggjøre Agder fylkeskommune gjennom enhetlig og sammenhengende kommunikasjon. Utvalgte ansvarsområder er:

- kommunikasjonsrådgivning
- mediekontakt
- grafisk design
- eksterne nettsteder og sosiale medier
- annonsering
- klart språk
- krisekommunikasjon
- intern samhandling, med tilhørende plattform

Dokumentsenteret

Avdelingen skal sikre fylkeskommunens journalpliktige og arkivverdige dokumenter for nåtid og fremtid. Kjernen i arkivfunksjonen er å dokumentere aktiviteter og handlinger i organisasjonen gjennom bruk av vårt sak- og arkivsystem. Effektiv informasjonsforvaltning, økt bruk av digitalisering og høy innbyggertilfredshet blir stadig viktigere, og dokumentsenteret har en sentral rolle i dette arbeidet. Utvalgte ansvarsområder er:

- daglige oppgaver i postmottak, med blant annet kvalitetssikring og publisering av offentlig journal
- gjenfinning og innsyn for interne og eksterne brukere i fylkeskommunens dokumentasjon
- gjøre administratoroppgaver, gi kurs og være brukerstøtte i sak- og arkivsystemet
- bidra til utvikling
- ha en sentral rolle i bevaring, migrering og konvertering av data til nye teknologier og systemer

Avdeling for jus og informasjonsforvaltning

Agder fylkeskommune skal være en profesjonell, framoverlent og ryddig organisasjon, både internt og eksternt. Avdelingen skal skape trygghet for at organisasjonen er på rett side av lovverk og annet rammeverk, i tett samarbeid med avdeling for virksomhetsstyring.

Avdelingen skal bidra til at fylkeskommunen har tilgang på juridisk kompetanse, samt bidra til en sikrest mulig elektronisk og manuell behandling av Agder fylkeskommunes data. Utvalgte ansvarsområder er:

- juridisk rådgivning og saksbehandling
- systemer for informasjonssikkerhet som favner hele fylkeskommunen
- standarder for formelle dokumenter
- struktur til støtte og innsikt i det daglige arbeidet
- dokumentere prosesser knyttet til informasjonssikkerhet
- tillit og omdømme

10.5 Næring, kultur og kulturminnevern

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
500001 Næring, kultur og kulturminnevern	1 747	1 712
500100 Kultur, idrett og frivillighet	89 661	81 960
500101 Fylkesbibliotek	0	8 020
500200 Kulturminnevern og kulturturisme	92 402	92 085
500300 Virkemidler og entreprenørskap	49 876	48 878
Totalsum	233 686	232 655

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Fylkestinget ber fylkesrådmannen, sammen med hovedutvalg for Kultur, frivillighet og folkehelse, ta en gjennomgang av mulighetene knyttet til en reduksjon av driftskostnadene på kulturområdet med inntil 5%.*

Næring, kultur og kulturminnevern

Næring, kultur og kulturminnevern skal være en pådriver for å bidra til et rikt kulturliv, økt verdiskaping og at regionens betydelige kulturarv tas vare på og formidles på en fremtidsrettet måte. Agder skal utmerke seg som en region som tar i bruk sine fortrinn til beste for innbyggere og næringsliv slik at alle har mulighet til å delta i samfunnslivet.

Regionplan Agder 2030 vil være det overordnede styringsverktøyet når strategien for ansvarsområdene skal utvikles. Samskaping internt og eksternt vektlegges. Samarbeid med næringsliv, universitet, kommunene, kunst- og kulturorganisasjoner og det frivillige Agder er sentralt.

Næring, kultur og kulturminnevern har det overordnede ansvaret for næringsutvikling og utvikling av en kultur- og kunstpolitikk som utnytter regionens store potensiale. Agders kulturarv skal bidra til å fremme den regionale identitet og egenart. En sentral oppgave er å bidra til at fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler på de aktuelle ansvarsområdene ivaretas i tråd med det politiske oppdraget. I nært samarbeid med resten av organisasjonen skal vi arbeide for å fremme Agder som en attraktiv region med et variert næringsliv og et profesjonelt og mangfoldig kultur- og kunstmiljø.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Fylkesrådmannen bes om å legge fram en sak som ser på muligheten for å vektlegge bedrifters arbeid med likestilling, mangfold og inkludering i anbudsprosesser.*

Næring, kultur og kulturminnevern består av følgende avdelinger med tilhørende antall årsverk:

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
500001	Næring, kultur og kulturminnevern (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
500100	Kultur, idrett og frivillighet	24,5	17,0	-7,5
500101	Fylkesbibliotek		5,0	5,0
500200	Kulturminnevern og kulturturisme	28,0	28,0	0,0
500300	Virkemidler og entreprenørskap	7,0	7,0	0,0
	Totalsum	60,5	58,0	-2,5

Kultur, idrett og frivillighet

I Regionplan Agder 2030, er kultur ett av fem hovedsatsingsområder. Følgende tema vil ha et spesielt fokus i 2021:

- Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo
- Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt
- Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner,
- Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet
- Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv

Frie midler, institusjoner og kompetansesentre

Det er viktig å sikre at det regionale kulturlivet er preget av mangfold og skaperkraft. Fylkeskommunen bidrar til dette blant annet ved å tilby tilskuddsordninger og stipend, utvikle gode visnings- og arbeidsarenaer og sikre utvikling av kompetansesentrene på kulturfeltet. Det er viktig å ha frie søkbare midler innenfor alle kunstsjangre.

For profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere i Agder, er de ulike kompetansesentrene viktige: Norsk forfattersentrum avd. Sørlandet, Agder folkemusikkarkiv, SØRF (Sørnorsk kompetansesenter for musikk), Sørnorsk jazzsenter, Sørlandsutstillinga, Agder kunstsenter, Sørnorsk filmsenter, filmfondet Zefyr, Scenekunst Sør, Olympiatoppen Sør, Stiftelsen Arkivet og Magma geopark. De største institusjonene våre, Kilden Teater- og Konserthus, Sørlandets Kunstmuseum, kunsthallene i Kristiansand og Bomuldsfabriken i Arendal er viktige visningsarenaer og arbeidsplasser for mange profesjonelle kunstnere.

Frivillige organisasjoner

Arbeidet med videreutvikling av paraplyorganisasjonen for barn og unge (BURIA) fortsetter, slik at den kan omfatte begge tidligere fylker. Idrettskretsene slo seg sammen i Agder idrettskrets i 2019 og musikkrådet slo seg sammen i 2020. Disse tre paraplyorganisasjonene, arbeider faglig og økonomisk mot de frivillige organisasjonene innenfor sine fagområder. Fylkeskommunen vil være aktiv i utviklingen av disse organisasjonene. Vi fortsetter også satsinger direkte overfor amatørteaterfeltet, som ikke har en egen paraplyorganisasjon. Det er avsatt midler til arbeidet med Agder for alle, rettet mot mangfold og flerkultur.

Som oppfølging av Regionplan Agder 2030, vil det fra 2021 bli arbeidet med en frivillighetsstrategi.

Musikk

På musikkfeltet har vi disse sjangerspesifikke kompetansesentrene i tillegg til Agder folkemusikkarkiv: Sørnorsk jazzsenter og SØRF, kompetansesenter for rytmisk musikk. Tilskuddet til paraplyorganisasjonen Agder musikkråd omfatter fra 2021 også tidligere tilskudd til Norges musikkorpsforbund, som er et av deres medlemmer. Lørdagsskolen er en egen satsing til Kulturskolerådet i Agder, der de arbeider med yngre talenter.

Musikkfestivaler og arrangement øker stadig i mengde og utbredelse, og er den kunstformen som har størst omfang i Agder. I budsjettet fra 2021 er tilskuddene til de festivalene der tidligere avtaleperioder er gått ut, overført til posten "flerårige tilskudd til festivaler" under "andre kulturtiltak". Dette er en tilskuddspott der alle de som ønsker flerårig tilskudd kan søke. Det står tre konkrete festivaler igjen på musikkfeltet i 2021. Gjerstad Live her et vedtak fra tidligere Aust-Agder fylkesting om tilsvarende tilskudd t.o.m. 2022. For Canal Street og Risør kammermusikkfest må det i tillegg gjøres en vurdering av eierstrategien.

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) er et viktig tilbud som sikrer et profesjonelt kunst- og kulturtilbud for barn og unge i hele fylket, fra første trinn i grunnskolen til siste trinn i videregående skole. Tilbudene omfatter også kompetanseheving for lærere og kunstnere, nettverkssamlinger, publisering av trykksaker mm. Ny modell for fordeling av tilbud er på plass i 2020 og vil videreutvikles neste skoleår. DKS har 20-årsjubileum i 2021.

Visuell kunst

Sørlandets Kunstmuseum er den største landsdelsinstitusjonen på kunstfeltet og er samfinansiert med 60 prosent staten og 40 prosent delt likt mellom Kristiansand kommune og fylkeskommunen.

Wenneslands-samlingen er den store beatkunstsamlingen på Kristiansand Katedralskole Gimle (KKG). Det pågår et løpende arbeid i samarbeid med Sørlandets Kunstmuseum knyttet til konservering og forvaltning av denne.

Både Agder kunstsenter og Sørlandsutstillingen er etablerte institusjoner på kunstfeltet. Det er fortsatt noe uavklart hvordan Telemark vil forholde seg til landsdelsutstillingen etter sammenslåing med Vestfold. Tilskuddet til kompetansesenteret Agder kunstsenter er økt. De får mindre tilskudd enn andre kunstsentre i landet og det er ønskelig å øremerke noe av tilskuddet slik at de kan utbetale utstillingshonorar til de kunstnerne de bruker i sine utstillinger. Økningen er tatt fra de frie søkbare midlene innenfor visuell kunst og er et tiltak for å bedre kunstnerøkonomien..

Agder har to kunsthaller – Galleri Bomuldsfabrikken og Kristiansand kunsthall.

Det deles ellers ut tilskudd til utstillinger og kunstproduksjon etter søknad fra det frie feltet.

Avdelingen bidrar i de utsmykningsprosjektene som følger fylkeskommunale nybygg. Utsmykningsprosjekter som vil pågå i 2021 er: Eilert Sundt videregående skole avd. Farsund, ny fagskole og tannklinikk i Grimstad og nytt skolesenter på Tangvall i samarbeid med Kristiansand kommune.

Litteratur

Det deles ut tilskudd etter søknad til forfatterarrangement og utgivelser. Også tidligere avtaler for flerårig tilskudd til festivaler på litteraturfeltet er utløpt, og midlene er gjort søkbare. Tilskuddet til Sørlandets litteraturpris er flyttet sammen med Priser og stipend under Andre kulturtiltak. Forfattersentrum er en viktig aktør på litteraturformidlingsfeltet.

Scenekunst og film

Det deles ut tilskudd til prosjekter, forestillinger og festivaler innen teater, dans og film etter søknad. Kompetansesenteret Scenekunst sør er inne i sitt fjerde år og feltet vokser. Sørnorsk filmsenter er en etablert aktør og sammen med filmfondet Zefyr er de viktige i arbeidet for hele det profesjonelle filmfeltet. Tilskuddet til Kortfilmfestivalen i Grimstad forlenges og må følges opp særskilt vedrørende eierskap m.m.

Kulturformidling

Vi viderefører tilskudd til kommunene til aktiviteter i Den kulturelle spaserstokken. Folkeakademiet får tilskudd til å formidle kunst og kultur til mennesker i sosiale institusjoner i hele Agder.

Også på dette feltet er den en strategi å gjøre tidligere faste poster søkbare, også slik at det kan tilbys arrangement og prosjekt på tvers av aldersgrupper. Turneer i Den kulturelle bæremeisen/barnehagekonserter videreføres.

Vi bidrar bl.a. med prosjektering og forprosjekt, samt utstillingsarkitekt for utstilling om villrein og «Heiberghiene» på Sirdal fjellmuseum, Kvæven. Dette gjøres sammen med Sirdal kommune (oppdragsgiver), verneområdestyret Setesdal vesthei, Ryfylkeheiene og Frafjordheiene. Vi bidrar også tilsvarende i Flekkefjord kommune med utstilling om kunstneren Lars Kristian Gulbrandsen (Tatjana).

Andre kulturtiltak

Det gis tilskudd til Stiftelsen Arkivet og Platform Agder. Det gis også tilskudd til Magma geopark som står på UNESCOs liste (sammen med Rogaland fylkeskommune og flere kommuner i grenseområdet vest), husflidskonsulenten og VOFO (voksenopplæringsforbundet). Den flerårige avtalen om tilskudd til Risør trebåtfestival går ut 2021. Vi åpner opp for søknader til Flerårige tilskudd til festivaler som omfatter festivaler i alle sjangre for en varighet på tre år. De ulike stipendene og prisene er samlet og videreføres etter retningslinjer vedtatt i 2020.

Agder for Alle jobber for å styrke inkludering og mangfold innen frivillighet og annet kulturarbeid i fylket. Det er et nettverk som omfatter frivillighet, institusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner.

Nytt fra 2021 er oppstart av en treårig stilling som skal arbeide med oppfølging av UNESCO-statusen for folkemusikken og dansen i Setesdal.

Barn og unge

Paraplyorganisasjonen BURIA mottar tilskudd. Våren 2021 blir det arrangert to regionale UKM festivaler, innenfor området til hvert av de to tidligere fylkene. Landsfestivalen på Hove i Arendal, i juni 2020 ble avlyst pga. korona-pandemien og planlegges gjennomført i juni 2021. I 2020 ble UKM-festivalene, både regionalt og nasjonalt gjennomført digitalt, og dette vil det også arbeides videre med i 2021.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Barn og unge er vår viktigste, men også vår mest sårbare ressurs. Svært mange av dem bruker mye tid i foreninger og lag for barn og unge, der frivillige legger ned et betydelig engasjement for at barna skal få gode oppvekstsvilkår og muligheter til varierte og verdifulle aktivitetstilbud. Fylkestinget ber om at hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse sammen med administrasjonen ser på hvilke behov en ser lag og foreninger har i arbeidet med opplæring av sine ledere. Formålet er å sikre trygge lag og foreninger i Agder.*

Spillemidler idrettsanlegg

Tildeling av spillemidler til fylkeskommunen skjer ved at fjorårets overskudd fra Norsk Tipping fordeles etter en fastsatt fordelingsnøkkel. Agder fylkeskommune regner med en tildeling på i underkant av 100 mill. kroner til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i 2021. Spillemidler til idrettsanlegg fordeles etter rammer, prosedyrer og retningslinjer bestemt av Kulturdepartementet, samt kommunale prioriteringer og årlige politiske saker i fylkeskommunen.

Spillemidler lokale kulturbygg

Tildelingen fra Kulturdepartementet til dette formålet er forholdsvis liten. Det er gjort vedtak om tilskuddssummer som binder disse midlene for noen år fremover i tid.

Idrett

Olympiatoppen Sør og paraplyorganisasjonen Agder idrettskrets mottar tilskudd.

Det er fra tidligere avsatt 50 000 kroner til skøytebanen i Arendal Idrettspark. Dette tilskuddet gir elever på videregående skoler fri bruk av skøytebanen etter nærmere avtale med Arendal kommune. Denne typen avtale vil bli vurdert i en bredere sammenheng i 2021.

Den resterende tilskuddspotten på 560 000 kroner er samlet og vil være åpen for søkbare midler til ulike idrettstiltak, som større idrettsmesterskap/-arrangementer og prosjekter.

Kulturbygg/-anlegg

Kilden Teater og Konserthus er landsdelsinstitusjon med en økonomisk fordelingsavtale mellom Staten (70 prosent) og regionen med Kristiansand (16,68 prosent), Agder (12,20 prosent), Grimstad (0,69 prosent) og Arendal (0,43 prosent).

Kilden kulturhusdrift har en egen økonomisk fordelingsavtale med Kristiansand kommune (80 prosent) og fylkeskommunen (20 prosent).

Tilskudd til innholdsproduksjon i kulturbygg har vært ulikt håndtert i de to tidligere

fylkeskommunene. For å harmonisere dette og også bidra til at alle kulturarenaer i alle kommuner kan videreutvikle seg og arbeide med formidling og publikumsutvikling, er disse tilskuddene nå slått sammen til en sum der alle kulturhus i Agder kan søke om midler til ulike former for innholdsproduksjon.

Nytt tilskudd fra 2021 bygger på Kildens regionale strategi, der Kilden vil turnere og tilby profesjonelle teaterforestillinger og konserter til alle kommuner i Agder. De vil også arbeide med utvikling av samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktører, inkludert institusjoner og kulturhus.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Fylkestinget ønsker at støtten til Kilden kulturhusdrift og Arendal kulturhus skal harmoniseres, og ber administrasjonen legge fram forslag til avtale om driftsstøtte til Arendal kulturhus og muligheter for å reforhandle avtalen med Kristiansand kommune. Hovedutvalget får i oppgave å utforme en forutsigbar innretning på støtten til alle fylkets kulturhus.*

Agder folkemusikkarkiv

Agder folkemusikkarkiv ble etablert i 1998 som et interfylkeskommunalt arkiv for begge agderfylkene. Fra 1.1 2020 er folkemusikkarkivet organisert som en del av Agder fylkeskommune. Hovedmålet til folkemusikkarkivet er å sikre at folkemusikktradisjonene i Agder blir tatt vare på for fremtiden gjennom aktiv innsamling og formidling. Arkivet har en omfattende samling tradisjonsmateriale: 33 000 digitaliserte lydcutt, 7 000 foto, 2 500 søkbare stev lagt ut på nettsidene (kalt «Stevbasen»), notemateriale, tekster/visebøker, video/film, fagbibliotek, m.m. Innsamlingsarbeidet drives aktivt, så samlingene er i stadig vekst. Arkivet er plassert på Setesdalsmuseet på Rysstad.

Fylkesbiblioteket

Bibliotekene er en del av den kulturelle grunnmuren og spiller en viktig rolle som inkluderende møteplass og bidrar til attraktive lokalsamfunn. Fylkesbiblioteket sikrer lik tilgang til digitale innholdstjenester, gjennom felles avtaler som omfatter alle bibliotek i Agder. Kontinuerlig utvikling av digitale bibliotekstjenester og oppdatert kompetanse, er nødvendig for å kunne levere fremtidsrettede bibliotekstjenester uavhengig av bosted. Fylkeskommunen administrerer og finansierer 50 prosent av bibliotektransporten, som sørger for at alle innbyggere får mulighet til å låne alt materiale som finnes i norske bibliotek, helt gratis for den enkelte. Dette er en del av en nasjonal bibliotekstruktur og bidrar til å oppfylle bibliotekenes samfunnsoppdrag om å sørge for lik tilgang til kunnskap og opplysning. Gjennom tilskuddordninger, faglige kurs og konferanser, rådgivning og samarbeidsprosjekter, er fylkesbiblioteket med på å stimulere til utvikling og aktivitet i de lokale bibliotekene. Dette bidrar til et bredt kulturtilbud og styrker lokalt engasjement.

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Musikk	4 972
Agder musikkråd	1 972
Tilskudd festivaler: Canal Street j&b (346), Risør Kammermusikkfest (650), Gjerstad Live (100),	1 096

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Sørnorsk Jazzsenter	202
SØRF	499
Lørdagsskolen	332
Festivaler, turneer, prosjekter	871
Den kulturelle skolesekken	2 584
Den kulturelle skolesekken (DKS)	2 584
DKS – statlige midler – VGS	5 600
DKS – statlige midler – GRS	14 600
Renteinntekter	-118
DKS – statlige midler – VGS	-5 600
DKS – statlige midler – GRS	-14 482
Visuell kunst	7 477
Sørlandets kunstmuseum	4 165
Sørlandsutstillingen	413
Agder kunstsenter inkl. Lista	1 414
Wennesland-samlingen	550
Kristiansand kunsthall	300
Galleri Bomuldsfabrikken	480
Utstillingsprosjekter	155
Litteratur	383
Prosjekter, arrangementer, utgivelser	131
Sørnorsk forfattersentrum	252
Scenekunst og film	3 663
Sørnorsk filmsenter	973
Zefyr filmfond	476
Amatørteaterscenekunst	401
Kortfilmfestivalen	845
Scenekunst sør	537
Forestillinger, prosjekter, festivaler	431
Kulturformidling	3 057
Flergenerasjonstilbud	625
Den kulturelle spaserstokken	1 861
Samarbeidstiltak	394
Folkeakademiet	177
Andre kulturtiltak tiltak – priser mv.	5 815
Stiftelsen Arkivet	700
Driftsstøtte Arkivet Plattform Agder	300
Norges husflidslag (300), Magma geopark (120), VOFO (48)	468
Risør trebåtfestival	150
Flerårige tilskudd til festivaler	1 300

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Priser, stipend	1 247
Agder for alle	150
Tilskudd til stimulering av lokalt kulturelt engasjement	1 500
Unesco	667
Unesco – fondsmidler	-667
Barne- og ungdomstiltak	2 871
BURIA	1 226
Ungdommens kulturmønstring (UKM)	1 078
Prosjekter	167
UKM-festivalen 2021	400
Spillemidler idrettsanlegg	0
Utviklingsarbeid spillemidler	100
Spillemidler idrett	91 240
Statligtilskudd spillemidler idrett	-90 490
Tilskudd fra staten (KKD)	-100
Renteinntekter, spillemidler idrett	-750
Spillemidler lokale kulturbygg	0
Spillemidler kulturbygg	3 778
Statligtilskudd spillemidler kulturbygg	-3 728
Renteinntekter spillemidler kulturbygg	-50
Idrett	7 107
Agder idrettskrets	3 897
Olympiatoppen Sør	2 600
Prosjekt, arr.	610
Kulturbygg/anlegg	28 643
Kilden teater- og konserthus (orkester, opera, teater)	22 537
Kilden - regional virksomhet	1 250
Kilden - kulturhusdrift	2 148
Søkbare tilskudd innholdsproduksjon	2 708
Agder folkemusikkarkiv	350
Agder folkemusikkarkiv	350
Totalsum	66 922

Fylkesbiblioteket	3 600
Bibliotektransport	1 753
Digitale tjenester	937
Bibliotekutvikling	910
Totalsum	3 600

Kulturminnevern og kulturturisme

Avdelingen skal jobbe for økt interesse, tilgjengelighet og kunnskap om regionens kulturarv og kulturminner. Agders kulturarv er viktig for identitet og egenforståelse og gjennom samarbeid med offentlige og private aktører skal vi sikre kulturminner slik at de blir til glede, undring og opplevelse for alle. Vi vil jobbe for en god klima- og miljøforvaltning av fylkets kulturmiljøer og kulturminner. Gjennom god veiledning av kommuner, håndverker og private vil vi synliggjøre klimagevinsten ved å bevare, restaurere og transformere eksisterende bygninger fremfor å rive og bygge nytt.

Kulturarv og kulturturisme

Et av målene i Regionplan Agder 2030 er at verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og i trehusbyene har økt. Det er satt av tilskuddsmidler for å støtte opp om lokale lag, foreninger, museer og institusjoners engasjement for å forvalte og formidle kulturarven, samt utvikle kulturhistoriske møteplasser som attraktive besøksmål.

Forsknings- og utviklingsarbeid og verdiskapingsprosjekter i kommunene prioriteres. Det er derfor satt av midler til at regionens rike kulturarv tas vare på, tilrettelegges og formidles på en god og framtidsrettet måte i samarbeid med kommunene.

Arbeidet med å få Agders uthavner inn på UNESCOs verdensarvliste vil bli videreført. Det gode samarbeidet med kommunene for å styrke vernet og kunnskapen om uthavnene på Agder fortsetter, og det er en målsetting å utvikle disse som besøksmål.

Europeiske kulturruter er et program som ble lansert av Europarådet i 1987, og som i dag består av ulike tematiske ruter. En kulturrute må ha minimum tre medlemsland og ett felles tema og en felles kulturarv. Programmets mål er å vise hvordan arven fra forskjellige europeiske land og kulturer inngår i en felles kulturarv. Det har i 2020 vært gjennomført innledende samtaler mellom Europarådet og Agder fylkeskommune for å utvikle en kulturrute basert på den gamle handelsruten mellom Nordsjøen og Østersjøen, og arbeidet med dette vil styrkes og videreføres i 2021.

Verdiskapningsprosjekter

Industrihistorisk senter på Ballastbrygga i Mandal

Agder fylkeskommune har bevilget totalt 4 mill. kroner (Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet sak 4/20) til etablering av Industrihistorisk senter på Ballastbrygga i Mandal med en årlig utbetaling på 2 mill. kroner i tidsrommet 2020-2021.

Destinasjon Knaben

Vest-Agder fylkeskommune bevilget totalt 1,4 mill. kroner (FU-sak 8/18) til utvikling av destinasjon Knaben (Kvinesdal kommune) med en årlig utbetaling på 350 000 kroner i tidsrommet 2018-2021.

Marnardal kultursentrum på Høgtun

Vest-Agder fylkeskommune bevilget (FU-sak 9/18) totalt 2,5 mill. kroner til utvikling av Marnardal kultursentrum på Høgtun (Lindesnes kommune) med en siste utbetaling i 2021 på 0,5 mill. kroner.

Bygningsvern

I regionen forvaltes betydelige kulturminneinteresser i form av blant annet gårdstun, teknisk-industrielle kulturminner og sammenhengende trehusbebyggelser. Vi vil videreføre arbeidet med å øke interessen for verneverdig bebyggelse og synliggjøre den økonomiske og klimamessige samfunnsnyttene ved gjenbruk, samt sikre kunnskap og kompetanse hos private eiere, håndverkere og andre aktuelle aktører, slik at kulturminnene brukes på en bærekraftig måte og bidrar til å skape attraktive steder – både for fastboende og tilreisende.

I regionen er det behov for nettverksbygging, samt opplæring og kursing av håndverkere innenfor antikvarisk restaurering. Fylkeskommunen setter rådgivning og praktisk bygningsvern i fokus og vil gjennom byggeskikk- og bygningsvernsentra arbeide for å utvikle kompetansen innen praktisk bygningsvern. Råd og veiledning, god formidling om byggeskikk, utarbeidelse av utstillinger om rett materialbruk, samt kurs og seminarer er viktige elementer i dette arbeidet.

I arbeidet med å øke verdiskapningen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har fartøyvernet en viktig rolle. Den lange kystlinjen og de rike maritime tradisjonene på Agder preger vår landsdel, og fartøyvernet er en viktig kilde til opplevelser, kunnskap og verdiskaping.

Den viktigste ressursen for fartøyvernet i Agder er den frivillige innsatsen fra lag, foreninger og enkeltpersoner som sammen ivaretar de flytende kulturminnene. Samtidig er det et sterkt fagmiljø på Agder, med høy kompetanse på fartøyvern og tradisjonell kystkultur. Fra 2021 overtar fylkeskommunene oppgaver innen fartøyvernet fra Riksantikvaren og vi vil samtidig styrke vårt arbeid innen fagområdet.

Fylkeskommunen forvalter tilskuddsmidler fra Riksantikvaren til private eiere av fredete bygg og anlegg, verneverdige fartøyer, tette trehusmiljø og teknisk-industrielle kulturminner. Det er også satt av egne fylkeskommunale tilskuddsmidler til private eiere av bevaringsverdige bygninger. Tilskuddsordningen for private eiere, har også som målsetting å bidra til at vår region får tilført andre statlige virkemidler, eksempelvis fra Kulturminnefondet. Dette bidrar til næringsutvikling og styrket sysselsetting blant tradisjonshåndverkere, spesielt i utkantene.

Arkeologi

Fylkeskommunen har ansvar for å forvalte og formidle de arkeologiske kulturminnene. Hovedoppgaven er å gi planuttalelser og foreta arkeologiske undersøkelser ved offentlige og private arealplaner for å avdekke om de er i konflikt med kulturminneloven.

Fylkeskommunen har også et ansvar for formidling, skjøtsel og tilrettelegging av de arkeologiske kulturminnene i fylket. Dette arbeidet foregår i samarbeid med både private, lag, foreninger, kommuner og museer. Det er blant annet satt av midler til gjennomføring av ulike arrangementer som arkeologikafé, utstillinger, guidede turer og foredrag.

Kulturhistoriske eiendommer

Agder fylkeskommune eier flere kulturhistoriske eiendommer og anlegg, deriblant

Nordberg fort på Lista, Odderøya fyr og Romsviga kystbruk i Kristiansand og Sosteli jernaldergård i Åseral. Fylkeskommunen arbeider for å ivareta de kulturhistoriske verdier og sikre allmennhetens tilgang til områdene, samt å forvalte de kulturhistoriske eiendommene som en ressurs for verdiskaping og levekårsutvikling.

Museums- og partnerskapsavtaler

Fylkeskommunen gir årlige tilskudd til driften av regionens viktigste museer og kulturhistoriske anlegg. Gjennom IKS-er er fylkeskommunen også medeier i selskaper som har aktivitet på flere kulturhistoriske steder i regionen som Risøbank, Tingvatn fornminnepark og besøksenter og Furøya.

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Kulturvern og kulturturisme	7 266
GIS/lisenser	266
Tilskudd kulturminnevern og museumsutvikling	2 000
Internasjonalt arbeid og FoU	500
Verdiskapningsprosjekter: Industrihistorisk senter Mandal (2 000), Knaben (350), Høgtun (500),	3 000
Kulturarv og uthavner, verdiskapning og europeisk kulturell rute (500)	1 000
Formidling og oppfølging kulturminneplaner i kommunene	500
Andre tilskuddsavtaler	12 560
Partnerskapsavtaler: Bredalsholmen dokk og fartøyvernssenter (1 653), Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet ordinært/ekstraordinært (2 401/4 020), Tingvatn fornminnepark og besøksenter (1414), Bjoren (100), Industrihistorisk senter Mandal, Risøbank IKS (500), Brattekleiv (650), Bragdøya Kystlag (380), Steinsfoss tømmerrenne (130), Furøya (400) og Agder Historielag (280), Privatarkivet - Statsarkivet i Kristiansand (507)	12 560
Bygningsvern og fartøyvern	5 970
Tilskudd fredede anlegg i privat eie (statlige midler)	7 500
Tilskudd fartøyvern	2 000
Tilskudd bygningsvern	1 500
Tilskudd bygningsvern museene	2 000
Bygningsvernpris	70
Dendrokronologi	400
Etablering og utvikling av byggeskikk-/bygningsvernssentra	1 000
Fartøyvernmidler fra Riksantikvaren	-1 000
Statlig tilskudd fredede anlegg, Riksantikvaren	-7 500
Arkeologi	0
Feltregistreringer	4 000
Inntekter arkeologioppdrag	-4 000
Kulturhistoriske eiendommer	2 804
Nordberg fort, drift og vedlikehold av anlegget	1 864
Utvikling Nordberg fort	500
Egne kulturhistoriske eiendommer	565
Tilskudd fra Riksantikvaren til Penne	-50
Leieinntekter kulturhistoriske eiendommer	-75

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Museumsavtaler	38 213
Vest-Agder-museet IKS	11 901
Vest-Agder-museet IKS - Setesdalsbanen - ekstraordinært vedlikehold	1 078
Agder naturmuseum og botaniske hage (ANM)	3 876
Aust-Agder museum og arkiv IKS	14 186
Utbygging KUBEN, investeringstilskudd	4 176
Diverse tilskudd: Nes Jernverksmuseum (1 223), Stiftelsen Lindesnes fyrmuseum (2 058) og Museumslaget i Vest-Agder (33), Sylvartun (153)	3 467
Totalsum	67 283

Virkemidler og entreprenørskap

Avdelingen har ansvar for mobilisering og koordinering av det samlede næringspolitiske virkemiddelapparatet og for å legge til rette for økt bærekraftig verdiskaping gjennom et attraktivt, innovativt og bærekraftig næringsliv.

Hovedmål:

"Bidra til økt bærekraftig næringsutvikling gjennom mobilisering, koordinering og forvaltning av regionalpolitiske virkemidler og legge til rette for økt innovasjonskapasitet i eksisterende og nye næringer. Avdelingen skal ivareta prosesser som skal styrke fylkeskommunen som næringspolitisk aktør".

Avdelingen forvalter ulike avtaler og virkemidler. Sentrale aktiviteter er å bidra til økt entreprenørskapskunnskap, flere vekstkraftige nyetableringer og økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv. Avdelingen skal ivareta oppdragsgiveransvaret ovenfor Innovasjon Norge og Siva og forvalte budsjettrammen for programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I tillegg har avdelingen ansvar for oppfølging av tilskudd til landbruks- og matpolitiske formål.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Vi vil ta et krafttak for å skape nye arbeidsplasser med en offensiv satsing på næringsutvikling, og sikre bedre rammebetingelser for at næringslivsaktører skal lykkes. Posisjonen ønsker derfor å signalisere en vilje til et økonomisk løft for å bidra i denne sammenheng. Etter en gjennomgang av virkemiddelapparatet ønsker vi at fylkestinget får en sak til behandling hvor vi kan få mulighet til å prioritere økonomiske virkemidler for å utvikle næringslivet på Agder. Fylkestinget ber om sak hvor det utredes å opprette et regionalt såkornfond sammen med private investerings miljøer.*
- *2 mill. kroner av midlene avsatt for mobilisering og kompetansetiltak for gründere prioriteres til sosiale entreprenører, deriblant 750 000 kroner til Hopeful Kristiansand.*
- *Fylkestinget er positive til Senter for Innovasjon i Mandal får innvilget et tilskudd til etablering, og ber om at en eventuell søknad behandles i hovedutvalg for næring, klima og miljø.*

Mål mot 2030

I Regionplan 2030 er følgende hovedmål vedtatt i kapittel «Verdiskaping og bærekraft»:

- Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.
- Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.
- Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med academia og offentlig sektor.
- Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

Målene er førende for avdelingens strategiske virksomhet og forvaltning av næringsrettede virkemidler. I 2020 er det gjennomført en analyse av det næringsrettede virkemiddelapparatet i Agder. Funn i analysen vil kunne bidra til en tydeliggjøring av fylkeskommunens rolle, ansvar og virkemiddelforvaltning. Det legges frem en politisk sak om dette i fylkestinget i desember 2020.

Tiltak i 2021

Agder har et stort potensial for bærekraftig vekst gjennom å kombinere regionens sterke teknologikompetanse og store overskudd av fornybar kraft. Treindustrien og marine næringer har store utviklingsmuligheter og kan bidra til å skape nye bærekraftige arbeidsplasser. Tiltak og satsinger i 2021 skal legge til rette for økt innovasjonskapasitet slik at det utvikles nye klimavennlige løsninger og produkter i landsdelen.

Agder er blant regionene med lavest sysselsettingsgrad, der særlig andelen unge på uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger er høy. For å opprettholde dagens velferdsnivå må sysselsettingsgraden og verdiskapingen per arbeidstaker økes.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

Fylkestinget ber fylkesrådmannen innhente og synliggjøre hvorfor Agder er blant de fylkene med lavest arbeidsdeltagelse i landet. Rådmannen bes vurderer hvilke tiltak fra andre steder som har vist seg å fungere for å inkludere flere i arbeidslivet. Sak og fremdriftsplan fremlegges hovedutvalget.

Fylkesrådmannen foreslår at det utvikles digitale løsninger og nye modeller for samhandling og tjenesteutvikling på Agder. Innretning av ulike tilskuddsordninger og oppdrag bør sees i sammenheng med øvrige næringspolitiske virkemidler og innrettes i samsvar med eventuelle endringsforslag som følge av Virkemiddelgjennomgangen i Agder.

I tabellen foreslås følgende tiltak og satsinger i 2021 for å realisere Regionplan 2030, særskilt koblet mot hovedmålene i kapitlet for verdiskaping og bærekraft:

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Næringsklynger	9 000
Tre på Agder	1 000
Utviklingstiltak i nye og etablerte klynger	8 000
Entreprenørskap *	8 200
Ungt entreprenørskap	2 100
EVA-Senteret	1 000
Mobilisering og kompetansetiltak for gründere**	4 000
Kompetansetiltak for virkemiddelapparatet	300
Gründer365	400
TEDx Arendal 2021	200
Sørveiv Tech 2021	200
Nye næringer	10 075
Ekstragiv Bjelland	125
Mobilisering til nye næringer	9 690
Tredriver Agder	260
Kompetanse og nettverk *	5 700
Mobilisering til internasjonale nærings samarbeid	1 000
Vitensenteret	2 000
Marinbiologisk master (UIA/Blå Vekst)	2 200
Relocation Kristiansand	150
Etablering av næringsalliansen i Agder	150
Oppfølging av eieravtale/kontingenter	200
Synliggjøring og næringslivs attraktivitet	2 100
Reiselivs attraktivitet (Visit Sørlandet)	2 000
Global Outlook	100
Næringsfond	5 000
Regionale næringsfond	5 000
Bedriftsintern opplæring	2 500
Bedriftsintern opplæring (BIO)	2 500
Totalsum	42 575
<i>*Ansvar og tilskudd til Etablereropplæring for innvandrere og Mentor- og traineeordninger som integreringstiltak overflyttet fra avd. for Virkemidler og Entreprenørskap til avd. for Bærekraftig utvikling per 1.1.2021</i>	
<i>** I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget at 2 mill. kroner av midlene avsatt for mobilisering og kompetansetiltak for gründere prioriteres til sosiale entreprenører, deriblant 750 000 kroner til Hopeful Kristiansand.</i>	

Videre er de ulike tiltak og satsinger nærmere beskrevet.

Næringsklynger

Samarbeid i næringsklynger og bedriftsnettverk er et viktig bidrag for økt innovasjon og verdiskaping i eksisterende næringsliv. Flere innovative næringer er organisert i

sterke klynger og nettverk på Agder, deriblant GCE NODE (offshore leverandør-industri), NCE Eyde (prosessindustri), Usus (besøksnæringene) og Digin (IKT). Det foreslås avsatt 8 mill. kroner til utvikling av nye næringsklynger, samt utviklingstiltak i etablerte klynger. Det foreslås at en større andel fordeles mellom de etablerte klyngene og en mindre andel utlyses som tilskuddsmidler til klyngeutviklingsprosjekter i en konkurransearena. Midlene sees i sammenheng med den foreslåtte rammen avsatt til bedriftsnettverksordningen i Innovasjon Norge. Fylkesrådmannen vil fremlegge politisk sak om fordeling og innretning av klyngestøtte tidlig i 2021. Saken sees i sammenheng med Virkemiddelgjennomgangen i Agder.

Tre på Agder

Agder fylkeskommunen, Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Agder har sammen med Agder Tresenter tatt initiativ til etablering av næringsklyngen *Tre på Agder*. Målet er økt verdiskaping i trebaserte næringer. Midler til prosjektet foreslås avsatt under bevilgningen til *Næringsklynger*. I tillegg foreslås det at fylkeskommunen i sitt oppdragsbrev til Innovasjon Norge øremerker 500 000 kroner av bedriftsnettverksordningen til satsingen.

Entreprenørskap

Tilrettelegging for entreprenørskap og utvikling av kompetansetilbud til gründere skal bidra til bærekraftig vekst og omstilling. Målet med satsingen er å skape en sterkere kultur for entreprenørskap og legge til rette for flere vekstkraftige nyetableringer.

Entreprenørskap i hele utdanningsløpet

Entreprenørskap i hele utdanningsløpet er et viktig satsingsområde regionalt, og trekkes frem som en viktig satsing i Regionplan Agder 2030. Satsingen ivaretas av organisasjonen Ungt Entreprenørskap Agder (UEA).

Etablererveiledning og entreprenørskapskompetanse

Et godt kompetansetilbud til gründere og et samordnet virkemiddelapparat er viktig for å legge til rette for bærekraftig vekst og omstilling. Etablerersenteret i Vest-Agder (EVA-senteret IKS) innehar har en sentral rolle i etablereropplæringen for kommunene vest i fylket, og det foreslås således avsatt egne midler til EVA-senteret. I tillegg foreslås det avsatt midler til tilskuddsordning og offentlig anbud knyttet til mobilisering og kompetansetiltak for gründere i hele fylket. Det foreslås også avsatt midler til kompetansetiltak for virkemiddelapparatet. Her er kommuner med førstelinjetjeneste for etablerere en viktig målgruppe.

Mobilisering til innovasjon og entreprenørskap

I 2021 planlegges Gründeruka Agder videreført inn i den helårlige satsingen Gründer365, med mål om en felles samkjøring av aktiviteter og arrangementer rettet mot gründere i hele fylket. I regi av Gründer365 foreslås det at Gründeruka Agder gjennomføres høsten 2021. Samhandling mellom Gründeruka Agder, Sørveiv Tech og TEDx kan skape en synlig og attraktiv arena for å mobilisere til innovasjon og entreprenørskap i Agder. De tre arrangementene planlegges arrangert i samme uke i 2021.

Nye næringer

Et godt samarbeid mellom næringsliv, akademia og offentlig sektor skal legge til rette for etablering av nye og attraktive arbeidsplasser i hele regionen. En bevisst satsing

på lokale kompetansemiljøer knyttet til bærekraftig bruk av naturressurser kan bidra til en mer variert næringsstruktur og økt sysselsettingsgrad.

Ekstragiv Bjelland

I Bjelland er Ekstragiv Bjelland en treårig satsing (2018-2021) for å skape økt sysselsetting og økt bosetting i Bjelland. Prosjektet finansieres av Agder fylkeskommune, Lindesnesfondet, Lindesnes kommune og egeninnsats. Hovedsatsingene er næringsutvikling og sysselsetting, stedsutvikling og bo-trivsel basert på kompetanse, holdning og kultur.

Mobilisering til nye næringer

Det foreslås å avsette om lag 9,7 mill. kroner til mobilisering til nye næringer, hvorav en andel vil utgjøre en spisset tilskuddsordning for samarbeidsprosjekter og satsinger som kan bidra til fremvekst av nye næringer, mer variert næringsstruktur og økt sysselsettingsgrad i Agder. Politisk sak om satsingen fremlegges tidlig i 2021, etter at regional virkemiddelgjennomgang er gjennomført.

En viktig satsing er å legge til rette for internasjonale investeringer og nye bedriftsetableringer i Agder. Invest in Agder har vært en treårig satsing fra 2018 organisert som en del av Innovasjon Norge Agder. Basert på evalueringsrapporten fra høsten 2020 foreslår fylkesrådmannen at veien videre for Invest in Agder avklares i 2021 og at dette sees i sammenheng med Virkemiddelgjennomgangen i Agder og øvrige satsinger på internasjonale samarbeid.

Tredriver Agder

Fylkeskommunen er medfinansierer av prosjektet *Tredriver Agder* - et flerårig nasjonalt prosjekt i regi av Innovasjon Norge. Målet er å mobilisere til økt bruk av tre i private og offentlige bygg. Det er etablert *Tredrivere* i de fleste regioner i Norge.

Kompetanse og nettverk

Kompetanseoverføring og mobilisering til økt nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal legge til rette for innovasjon og bærekraftig verdiskaping. Digitalisering, automatisering og kunstig intelligens danner grunnlag for nye forretningsmodeller og samarbeid på tvers av sektorer og bransjer.

Mobilisering til internasjonalt næringssamarbeid

Agder er en utadrettet region med lange tradisjoner for internasjonalt samarbeid, og med sterkt eksportrettede bedrifter særlig innenfor offshore leverandørindustri. Økt internasjonalt samarbeid gir store muligheter for innovasjon, økt FoU-samarbeid og økt verdiskaping i regionen. Agder fylkeskommune mobiliserer til internasjonalt næringssamarbeid bl.a. ved å være medarrangør for næringslivsdelegasjoner til South by Southwest (SXSW) i Austin og til Offshore Technology Conference (OTC) i Houston.

Vitensenteret Sørlandet

Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune vedtok i 2017 at det skal arbeides for et regionalt medeierskap av Vitensenteret Sørlandet. Fylkesrådmannen vil ta kontakt med Arendal kommune for å avklare dette våren 2021. Det vil bli lagt fram en egen sak om et eventuelt medeierskap i fylkestinget. Det avsettes samme beløp til Vitensenteret som foregående år i påvente av en avklaring av eierskapet.

Marinbiologisk master (UiA/Blå vekst)

Gjennom kystforskningscenteret Centre for Coastal Research (CCR), samarbeider Universitetet i Agder med verdensledende miljøer, hvor bl.a. GRID-Arendal, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og industri- og næringsaktører på sørlandskysten bidrar med undervisning og veiledning. Satsingen på masterutdanning i marinbiologi er en viktig videreføring av utdannings- og forskningsmiljøet innen marine næringer, innovasjon, forvaltning og marinøkologi i Agder. Satsingen delfinansieres ut 2022.

Relocation Kristiansand

Relocation Kristiansand skal være en felles støttefunksjon for bedrifter i Agder som rekrutterer internasjonal spisskompetanse til regionen. Hensikten med prosjektet er å bidra til å gjøre regionen mer attraktiv, og sikre god trivsel for nyansatte og familien deres slik at de bosetter seg i regionen på lengre sikt. Prosjektet ble etablert etter et initiativ fra Universitetet i Agder, og er et toårig prosjekt ledet av Business Region Kristiansand.

Etablering av næringsalliansen i Agder

Prosjektet er etablert på initiativ fra Næringsforeningen i Kristiansandsregionen og Arendal Næringsforening som en toårig satsing. Målsettingen med å etablere Næringsalliansen i Agder er å sikre god dialog og samarbeid mellom næringsforeningene og næringshagene i fylket.

Oppfølging av eieravtale/kontingenter

I forbindelse med fylkeskommunenes felles eierskap i Innovasjon Norge er det i Kommunesektorens organisasjon (KS) ansatt en felles koordinator. Det foreslås avsatt midler til oppfølging av Agder fylkeskommunes andel av denne stillingen, i tillegg til øvrige kontingenter innenfor næringsområdet.

Synliggjøring og næringslivsattraktivitet

Det er et mål å utvikle Agder til en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for å bo, arbeide i og besøke. Synlighet og attraktivitet nasjonalt og internasjonalt – både overfor bedrifter, investorer, mulige arbeidstakere og besøkende – er derfor viktige elementer i næringsutviklingsarbeidet på Agder.

Reiselivsattraktivitet (Visit Sørlandet)

Aktiviteter innen synlighet og markedsføring av Sørlandet mot forbrukermarkedet er en viktig del av aktivitetene til reiselivsklyngen Usus AS under merkenavnet Visit Sørlandet. Hovedverktøy er dialog og markedsføring gjennom sosiale medier og webside for hele landsdelen.

Global Outlook

Global Outlook arrangeres under Arendalsuka i regi av NCE Eyde. Konferansen har fokus på internasjonal handel og utviklingstrender i et globalt perspektiv.

Regionale næringsfond

Regionale næringsfond skal bidra til lokal nærings- og samfunnsutvikling gjennom finansiering av lokale utviklingstiltak. Fondene samfinansieres av fylkeskommunen og de deltakende kommunene. Agder har seks regionale næringsfond (Setesdal; Østregionen; Arendal/Froland/Grimstad; Birkenes/lveland/Lillesand; Listerfondet;

Lindesnesfondet). Det foreslås en videreføring av rammen til de regionale næringsfondene på samme nivå som i 2020. Forslag til rammefordeling og innretning av de regionale næringsfondene fremlegges i politisk sak våren 2021.

Bedriftsintern opplæring (BIO-midler)

Som et ledd i regionreformen overtok fylkeskommunene i 2020 ansvaret for bedriftsintern opplæring (BIO) fra NAV. Midlene skal brukes til oppæring i private bedrifter som har ekstraordinære behov for omstilling og for å forhindre oppsigelser og permitteringer. Våren 2020 ble det som følge av pandemien bevilget ekstraordinære midler til ordningen. Det foreslås avsatt samme beløp i 2021 som i 2020, før de ekstraordinære midlene ble bevilget.

Statsbudsjett 2021 programkategori 13.50

Programkategori 13.50 ble i 2020 endret som følge av regionreformen, jf. Meld. St. 6 (2018–2019) Oppgaver til nye regioner og Prop. 113 S (2018–2019) Kommune- og distriktpolitikken 2020. Målet med regional- og distriktpolitikken er regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet.

Oppdragsgiveransvar for øremerkede nasjonale ordninger

Fra 2020 fikk fylkeskommunene oppdragsgiveransvaret for en rekke næringsrettede virkemidler i Innovasjon Norge og Siva. Disse er også i 2021 samlet på post 61 i kap. 553 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling, med totalt 780,77 mill. kroner. Bevilgningen inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader for Innovasjon Norges og Sivas forvaltning av ordningene.

Overføring av oppgaver til fylkeskommunene har til hensikt å gi en tydeligere arbeidsdeling mellom staten og fylkeskommunene i næringspolitikken. Oppdragsgiveransvar for landsdekkende næringsrettede virkemidler og nasjonale konkurransearenaer som skal bidra til høyest mulig nasjonal effekt og innovasjonsgrad, skal fortsatt være statlige.

I statsbudsjettet for 2021 foreslås en ramme på 36,2 mill. kroner under kap. 553, post 61 til Agder fylkeskommune.

Rammen skal fordeles på seks øremerkede nasjonale programmer som skal forvaltes av Innovasjon Norge og Siva på oppdrag fra Agder fylkeskommune.

Følgende ordninger skal forvaltes av Innovasjon Norge:

- Bedriftsnettverk
- Mentortjenesten for gründere
- Deler av det landsdekkende etablerertilskuddet
- Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene

Følgende programmer skal forvaltes av Siva:

- Næringshageprogrammet
- Inkubasjonsprogrammet

Det foreslås følgende fordeling av midlene:

KMD- midler 2021	
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Innovasjon Norge	20 100
Etablerertilskudd	3 000
Mentorordning	400
Bedriftsnettverk	3 700
Bedriftsrettet låne- og tilskuddsordninger i distriktene	13 000
SIVA Næringshager	7 500
Lister nyskaping	2 800
Lindesnesregionen næringshage	2 400
Pågang næringshage	2 000
Utviklingsprosjekter	300
Inkubasjonsprogrammet	8 500
Innoventus Sør	8 500
Totalsum	36 100
Total bevilgning KMD	36 200
Udisponert ramme/Administrasjon	100

Statsbudsjett 2021 Landbruks- og matpolitiske formål

Fra 2020 fikk fylkeskommunene et økt ansvar for landbruks- og matpolitikken. De etablerte møteplassene for næring, forvaltning og politikere er viktige for gjennomføring av oppdraget. Fylkeskommunen forvalter midler fra Landbrukets utviklingsfond. Dette er midler framforhandlet i de sentrale jordbruksforhandlingene.

Midlene skal fordeles til satsingene regionale tilretteleggingsmidler (RT-midler), regionale tilskudd til rekruttering og kompetanseheving (RK-midler), og Nasjonal modell for voksenagronom, som følges opp av fylkeskommunens utdanningsavdeling. Det er i statsbudsjettet avsatt midler til nettverket Kystskogbruket; et tiltak for å øke avvirkingen av tømmer i kystfylkene fra Agder til Finnmark. Agder fylkeskommunen er en del Kompetansenettverk Sør for lokalmat, som forvaltes av Rogaland fylkeskommune.

I 2021 er det nasjonalt satt av totalt 79 mill. kroner til ordningene i forslag til statsbudsjett, tilsvarende beløp som i 2020. Landbruks- og matdepartementet foretar en fylkesvis fordeling av midlene tidlig i 2021.

Foreløpig forslag til fordeling av midler:

LMD- midler 2021	
Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Foreløpig 2021*
Kystskogbruket	180
Kompetansetiltak i landbruket	840
Regionale tilretteleggingsmidler	2 880
Totalsum	3 900
*Landbruks- og matdepartementet kommer med en fylkesvis fordeling av midlene på nyåret.	

10.6 Regionplan 2030

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
600001 Regionplan 2030	1 668	1 690
600100 Bærekraftig utvikling	30 804	31 199
600200 Samskaping og internasjonalisering	16 125	17 950
Totalsum	48 597	50 839

Regionplan 2030

Mål mot 2030

Hovedmålet til Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Dette er basert på FNs 17 bærekraftsmål som innebærer at vi må ha en helhetlig tilnærming til miljømessige, sosiale og økonomiske forhold, uten at det ene skal gå på bekostning av det andre. Regionplanen har tre gjennomgående perspektiver:

- klima og miljø
- levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

For å få til god gjennomføring og måloppnåelse skal de to avdelingene knyttet til Regionplan 2030 se disse tre perspektivene i sammenheng og tilrettelegge for et godt internt og eksternt samarbeid om strategier og satsinger i regionplanen.

Regionplan 2030 består av følgende avdelinger med tilhørende antall årsverk:

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
600001	Regionplan 2030 (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
600100	Bærekraftig utvikling	18,0	18,0	0,0
600200	Samskapning og internasjonalisering	8,0	8,0	0,0
	Totalsum	27,0	27,0	0,0

Avdeling for bærekraftig utvikling

Hovedoppgaven til avdelingen er å jobbe for økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft, samt å koordinere flere av fylkeskommunenes oppgaver og satsinger knyttet til de tre gjennomgående perspektivene i Regionplan Agder 2030. Totalt budsjetteres det med 60,8 mill. kroner, hvorav 46,1 mill. kroner er statlige overføringer og 14,9 mill. kroner er fylkeskommunale midler.

Klima og miljø

Klimaendringer er en global utfordring. Agder må både håndtere hendelser som følge av mer ekstremvær og gjennomføre utslippskutt for å oppfylle Parisavtalen som er en internasjonal avtale om klimapolitikk. Transport står for mest klimagassutslipp i Agder, det er derfor i denne sektoren de største utslippskuttene må tas.

Klima og energiprosjekter

I sak 29/19 vedtok fylkestinget følgende: Fylkestinget ber om en sak der forslag til klimabudsjett- og klimaregnskap blir innført fra og med 2021. Innføring av Agder fylkeskommunes første klimabudsjett og klimaregnskap er godt i gang og beskrevet i kapittel 5. Klimabudsjett.

Electric Region Agder er visjonen om å skape verdens første helelektriske samfunn på 100 prosent ren energi innen 2030. Mer enn 50 selskaper har gått sammen om visjonen, og alle som ønsker å bidra inviteres med. Electricregionagder.com er nettsiden som samler prosjektene og deltagerne som har knyttet seg til visjonen. Målet er å mobilisere, koordinere og synliggjøre deltagerne til felles handling for å virkeliggjøre visjonen.

Innenfor bærekraftig industri er områdene sirkulær økonomi, klimagassreduksjoner i prosessindustrien (f.eks. CCS) og havvind særlig prioriterte. Det vil samtidig være en satsing på oppfølging av offentlig sektor. Dette arbeidet vil skje gjennom arbeidet med klimabudsjett i Agder fylkeskommune, oppfølging av Klimaveikart Ager 2030, klimasatssøknader for kommunene, samt i fora som etableres i 2021 som et resultat av prosjektet reetablering av regionale samhandlingsstrukturer.

Midlene skal i hovedsak brukes til prosjekter/satsinger utfra følgende prinsipper:

- skal skje i samarbeid med andre regionale aktører
- skal ikke gå til investeringer, men til mulighetsstudier, utredninger o.l.
- skal være utløsende for å få i gang ulike prosjekter, og eventuelt utløsende for ytterligere midler
- skal være lokalisert i eller med utgangspunkt i Agder

Hovedsatsningsområdene er elektrifisering av transportsektoren, utvikling av en mer bærekraftig industri og følgende satsinger prioriteres:

- innføring og oppfølging av klimabudsjett i fylkeskommunen.
- oppfølging Langemyr-prosjektet – elektrifisering og karbonfangst.
- den regionale havvindsatsningen – bærekraftig næringsutvikling.
- Agder symbiose – sirkulærøkonomi og bærekraftig næringsutvikling.
- søknadshjelp for elektrifiseringsprosjekter hos kommuner og næringsliv.
- Electric Region Agder – realisere målbildet.

Det budsjetteres med 2,4 mill. kroner til klima- og energiprojekter.

Klimapartnere Agder

Klimapartnere er et partnerskap mellom private og offentlige virksomheter og akademia, og ble etablert i Arendal i 2009. Siden den gang har Klimapartnere etablert seg i hele landet, hvor hver region har sitt regionale fokus. Klimapartnere Agder bidrar til at regionen reduserer sine klimagassutslipp gjennom offentlige-private partnerskap og fokuserer på å øke grønn verdiskaping i regionen for å sikre arbeidsplasser. Klimapartnere Agder finansieres delvis av fylkeskommunen og delvis av kontingent fra partnere. I tillegg hentes det ut prosjektmidler fra nasjonale utlysninger.

Det budsjetteres med 1 mill. kroner til Klimapartnere Agder.

Akvakultur og marin verdiskaping

Fylkeskommunen har oppgaver innenfor forvaltning og utvikling av marin sektor, herunder konsesjonsmyndighet for akvakultur. Fylkeskommunen skal videre jobbe for bærekraftig blå vekst i regionen. Dette innebærer koordinering og samarbeid om søknadsbehandling mellom næring, kommuner og sektormyndigheter, utvikling av Blått kompetansesenter sør og videreføring av Blått forum Agder.

Det avsettes midler fra Havbruksfondet til å konkretisere arbeidet med blå næring og vekst. Det budsjetteres med 1 mill. kroner til dette i 2021.

Fylkeskommunen har fått overført eieransvaret for 16 statlige fiskerihavner, og i tillegg forvalter fylkeskommunen tilskuddsordningen "Tilskudd til tiltak i kommunale fiskerihavner". Det budsjetteres med 1,5 mill. kroner til tilskuddsordningen.

Totalt budsjetteres det med 2,5 mill. kroner til akvakultur og marin verdiskaping basert på statlige overføringer.

Vannregionen Agder

Agder fylkeskommune er vannregionmyndighet med hovedansvar for å lede planprosessen for rullering av den regionale vannforvaltingsplanen. Vannregion Agder er administrativ inndeling for forvaltning av vann og vassdrag, inkludert grunnvannsføremster og kystnære marine områder i Agder, en del av Vestfold og Telemark og litt av Rogaland. Grensene følger de naturgitte nedbørsfeltene. Hovedmålet for arbeidet i vannregionen er å sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet og vannressursene. Agder fylkeskommune

tilrettelegger for en planprosess med bred medvirkning fra alle berørte aktører i vannregionen. Miljømål og tiltak vurderes og foreslås i samarbeid mellom de ulike sektormyndighetene og forvaltningsnivåene.

Gjeldende vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer for årene 2016-2021 skal rulleres for planperioden 2022-2027. Planen sendes på høring våren 2021.

Det budsjetteres med 780 000 kroner til plan- og prosessarbeid, og 1,6 mill. kroner til organisering i vannområdene.

Totalt budsjetteres det med 2,38 mill. kroner til arbeidet med vannregionen Agder basert på statlige overføringer.

Krypsiv

Gjengroing av vassdrag er en utfordring i Agder. Krypsivprosjektet på Sørlandet har som mål å finne årsakene til problemveksten og begrense den. Arbeidet med Krypsiv er en av fem prioriterte utfordringer i regional plan for vannforvaltning.

Fylkeskommunen tilføres statlige midler for å hindre gjengroing og finne årsakene til krypsivveksten.

Det budsjetteres med 3,8 mill. kroner til oppfølging av krypsivprosjektet. Kostnaden vil dekkes av statlige overføringer.

Friluftsliv

Tilrettelegging for friluftsliv er viktig for å bidra til bedre folkehelse, bedre levekår og attraktive byer, tettsteder og bygdesentre for både fastboende og besøkende.

Fylkeskommunen har lovpålagte oppgaver og skal bidra til å ivareta og tilrettelegge friluftslivsområder, utvikle nye ferdselsårer og anlegg for friluftsliv samt stimulere til friluftsliv hos befolkningen. Fylkeskommunen skal i tillegg initiere og koordinere regionale utviklingsprosjekter, samt drive veiledning av kommuner, friluftsråd og frivillige organisasjoner.

Det budsjetteres med totalt 21,8 mill. kroner til friluftsliv. Av disse er 17,5 mill. kroner statlige overføringer og 4,3 mill. kroner fylkeskommunale midler.

Prosjekter og tiltak friluftsliv

- friluftslivets ferdselsårer (500 000 kroner – statlige overføringer)
- kompetanseheving og samarbeidsarenaer for kommuner, friluftslivråd og frivillige organisasjoner (150 000 kroner)
- tilrettelegging for nærfriluftsliv ved byer, tettsteder og bygdesentre, samt stimulering til økt friluftsliv og aktivitet for særskilte målgrupper (800 000 kroner) (fylkesrådmannen vil komme tilbake med en sak som synliggjør hvilke prosjekter man i samarbeid med regionale aktører skal utføre innenfor rammen av disse midlene)
- arbeidet med kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder er allerede finansiert og slutføres i 2021

Tilskuddsordninger friluftsliv

Fylkeskommunen har en egen tilskuddsordning, og forvalter tre andre statlige

tilskuddsordninger rettet mot friluftsliv. I 2021 settes det av 800 000 kroner til fylkeskommunens egen tilskuddsordning for tilrettelegging av friluftsliv i områder som ikke er statlig sikret. Fylkeskommunen forvalter i tillegg tre andre statlige tilskuddsordninger rettet mot friluftsliv (forventet tilskuddsramme i parentes):

- tilskudd for tilrettelegging av friluftsliv (800 000 kroner – fylkeskommunale midler)
- tilskudd til tilrettelegging for friluftsliv i statlig sikra områder (8,1 mill. kroner)
- tilskudd til friluftslivsaktivitet (1,8 mill. kroner)
- tilskudd til drift av skjærgårdstjenesten (7,1 mill. kroner)

Alle tilskuddsmidler lyses ut i tråd med retningslinjer gitt av Klima- og miljødepartementet og fylkestinget i Agder.

Kontingent friluftsråd

Kontingenten til friluftsrådene ble forhøyet til 6 kroner per innbygger i 2020. Dette utgjør omlag 1,85 mill. kroner i 2021. Dette er fylkeskommunale midler.

Samarbeidsavtaler

Fylkeskommunen har inngått samarbeidsavtaler med henholdsvis Forum for natur og friluftsliv (FNF) og turistforeningene i Agder, og gir følgende støtte til samarbeidsavtalene i 2021:

- FNF Agder: 200 000 kroner
- DNT Sør, Aust-Agder turistforening og Flekkefjord og Opland turistforening: 500 000 kroner

Forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk

Fylkeskommunen har ansvar for oppgaver knyttet til forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk. Dette innebærer blant annet å bidra til en bærekraftig forvaltning der naturens produktivitet og artsrikdom bevares, samtidig som vilt og fisk kan utnyttes som en ressurs for landbruksnæring og friluftsliv. Fylkeskommunen forvalter i tillegg den statlige tilskuddsordningen «Tilskudd til tiltak» som lyses ut til kommuner, villtag, organisasjoner og private. I 2021 forventes det at den statlige tilskuddsordningen blir på 600 000 kroner.

Totalt budsjetteres det med 1,13 mill. kroner til høstbart vilt og innlandsfisk:

- 600 000 til viltfond (statlige midler)
- 538 000 kroner til forvaltning
 - *Innlandsfisk*: Tverrfaglig etatsgruppe for forsuring av vassdrag (TEFA) (80 000 kroner), produksjon av settefisk (50 000 kroner), kalking av Nidelva (10 000 kroner), diverse kultiveringstiltak (30 000 kroner)
 - *Høstbart vilt*: Seminarer og kurs for kompetanseheving (100 000 kroner), Rypetakseringsprosjekt (30 000 kroner), Fagrapport elg og hjort i Agder (200 000 kroner), andre tiltak (38 000 kroner).

Regional plan for Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal austhei (Heiplanen)

Hovedmålet med Heiplanen er å fastsette en klar grense for et Nasjonalt villreinområde (NVO) som ivaretar villreinens arealbruk til ulike årstider. Det er

fastsatt retningslinjer og føringer for en helhetlig arealforvaltning i området, som også ivaretar lokalsamfunnenes behov for en langsiktig og positiv utvikling. Fylkeskommunen koordinerer oppfølging av Heiplanen, og et nytt handlingsprogram 2020-2023 ble vedtatt i fylkestinget juni 2020. Det budsjetteres med 412 000 kroner til oppfølging av handlingsprogrammet.

Levekår, likestilling, inkludering og mangfold

En helhetlig satsing på levekår, likestilling, inkludering og mangfold innebærer å arbeide kunnskapsbasert og målrettet for å utjevne sosiale helseforskjeller, snu dagens trend med høy andel unge på uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger, og å påvirke regionen i retning av et mer likestilt og inkluderende samfunn, hvor flere kommer i arbeid og flere deltar på ulike samfunnsarenaer. Satsingen skal bidra til at sysselsettingsgraden og verdiskapingen i regionen øker og at de målbare forskjellene i levekår reduseres. Midler skal anvendes til å skape innhold, kunnskap og metoder for å bedre levekår i samarbeid med kommuner og andre regionale aktører.

Det budsjetteres med 2 mill. kroner til levekår, likestilling, inkludering og mangfold:

- samarbeid med kommuner og andre relevante aktører om å bedre levekårene (1 mill. kroner)
- kompetanseenhet for kjønn og seksualitetsmangfold ved senter for likestilling, UiA (1 mill. kroner)

Integrering

Som en del av regionreformen har fylkeskommunen fått tilført flere integreringsoppgaver fra staten, blant annet veiledning og kompetanseheving av kommunene i deres kvalifiseringsarbeid, bosettings- og kapasitetsstyring, samt forebygging av negativ sosial kontroll. Det er overført to årsverk fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) til å følge opp disse oppgavene. I 2020 fikk fylkeskommunen i tillegg overført statlige tilskudd til mentorordninger for høyt kvalifiserte innvandrere (560 000 kroner), samt til kombinasjonsklasser for ungdom som trenger mer grunnskoleopplæring for å klare å gjennomføre videregående opplæring. I forslag til ny integreringslov som trer i kraft fra 1.1.2021, får fylkeskommunen lovfestet ansvar innen integrering. Dette gjelder følgende områder: karriereveiledning av nyankomne flyktninger, utarbeidelse av planer for kvalifisering av innvandrere, samt opplæringstilbud i norsk og samfunnskunnskap for deltakere i introduksjonsprogrammet som går fulltid i videregående opplæring.

Det budsjetteres med 1,22 mill. kroner til arbeidet med integrering, hvorav 300 000 kroner er fylkeskommunale midler:

- mentorordninger for høyt kvalifiserte innvandrere (560 000 kroner)
- etablereropplæring for innvandrere (360 000 kroner)
- samarbeid, formidling og kompetansehevende tiltak i forbindelse innføring av ny integreringslov (300 000 kroner)

Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Næringslivet i regionen har store muligheter for å utvikle nye bærekraftige løsninger, produkter, og arbeidsplasser. For å få dette til må Agder styrke innsatsen innen forskning, utvikling og innovasjon.

Velferdsteknologi og e-helse

Fylkeskommunen samarbeider med næringsliv, sykehuset og universitetet om e-helsesatsinger i regionen. Dette inkluderer blant annet samarbeid med I4Helse og andre regionale aktører om arrangementer under Arendalsuka. Etableringen av næringsklyngen Norwegian Smart Care Cluster (NCSS) i tilknytning til I4Helse ved UiA er en satsing for økt næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser i regionen. Det budsjetteres også med 300 000 kroner til sekretariatet for regional koordineringsgruppe for e-helse (RKG).

Det budsjetteres med 1,1 mill. kroner til velferdsteknologi og e-helse:

- regional koordineringsgruppe for e-helse (300 000 kroner)
- konferanser og arrangementer i samarbeid med regionale aktører (300 000 kroner)
- Norwegian Smart Care Cluster (500 000 kroner)

Forskningsmobilisering

Forskningsmobilisering er Agders prosjekt til Norges Forskningsråds 3-årige regionsatsing FORREGION. Formålet er å stimulere små og mellomstore bedrifter til å benytte seg av forskning i sine innovasjons- og utviklingsprosesser. Dette er et lavterskeltilbud til alle private bedrifter i Agder med mindre enn 250 ansatte, men det er en forutsetning at man ikke har nevneverdig erfaring med forskning fra tidligere. Satsingsområdene i ordningen er under revisjon for 2021 for å være i tråd med Regionplan Agder 2030 og andre regionale, vedtatte satsinger.

Siden oppstarten i 2016 har årlig bevilgning fra Forskningsrådet vært 5,1 mill. kroner årlig og 3 mill. kroner fra fylkeskommunen. Som følge av regionreformen vil Forskningsrådet omfordele midlene mellom fylkene i henhold til folketall og befolkningstetthet. Agders tilskudd vil dermed reduseres til ca. 4 mill. kroner i 2021.

Det budsjetteres med 7 mill. kroner til forskningsmobilisering.

Regionale forskningsfond Agder

Regionale forskningsfond skal styrke regionenes forsknings- og innovasjonsevne gjennom mobilisering og tilskudd. Fylkeskommunen er vertsfylkeskommune for Regionalt forskningsfond Agder (RFF) og har det administrative og juridiske ansvaret for fondet. Fylkeskommunen mottar statlige midler fra Kunnskapsdepartementet for å bidra til økt forskning, innovasjon og utvikling i regionen.

Det budsjetteres med 14 mill. kroner til Regionale forskningsfond Agder.

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Klima og miljø	35 465
Klima og energisatsinger	2 400
Klimapartnere	1 000
Akvakultur - Havbruksfondet	1 000
Akvakultur - kommunale og statlige fiskerihavner	1 500
Vannforvaltning	2 380

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Krypsivprosjektet	3 870
Friluftsliv	21 765
Forvaltning av høstbart vilt og innlandsfisk	1 138
Heiplanen	412
Levekår, likestilling, inkludering og mangfold	3 220
Levekårssatsing og kompetanseenhet	2 000
Integrering	1 220
Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser	22 100
Velferdsteknologi og e-helse	1 100
Regionalt forskningsfond Agder	14 000
Forskningsmobilisering	7 000
Totalsum	60 785

Avdeling for samskaping og internasjonalisering

Hovedoppgavene til avdelingen er å fasilitere og koordinere flere av fylkeskommunenes oppgaver og satsinger knyttet til gjennomføring av arbeidet med Regionplan Agder 2030. Viktige verktøy vil være et strukturert samarbeid med kommunene i Agder, internasjonalt samarbeid for å forsterke måloppnåelse og koordinert innsats for samhandling og medvirkning.

Prioriterte tiltak

Handlingsprogram til Regionplan Agder 2030

Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommuner, stat og andre aktører utarbeide et handlingsprogram for oppfølging av Regionplan Agder 2030. Gjennom handlingsprogrammet skal partene avklare hvilke tiltak som skal prioriteres, hvem som har ansvar for gjennomføring, hvem som er samarbeidsparter og hvor mye felles ressurser som skal legges inn.

For at Agder skal bli en bærekraftig region med lave klimagassutslipp og bedre levekår må det etableres et systematisk og forutsigbart samarbeid mellom kommuner og fylkeskommune og øvrige samarbeidspartnere i regionen. I samarbeid med KS og kommunene skal den regionale samhandlingsstrukturen videreutvikles for å styrke regional gjennomføringskraft og samarbeid om bærekraftig samfunnsutvikling.

Det er budsjettert med 700 000 kroner til utarbeidelse og oppfølging av handlingsprogrammet i 2021.

Møteplasser og arrangementer

Kompetanseforum

Kompetanseforum Agder er etablert for at sentrale aktører i regionen skal samarbeide om gjennomføring av den regionale kompetansestrategien. Målet er å bidra til en attraktiv og omstillingsdyktig region ved å ha en god balanse mellom tilbud og etterspørsel i det regionale arbeidsmarkedet. Det er budsjettert med 100 000 kroner til arbeidet i 2021.

Fremtidens kommuner – Arendalskonferansen

Fremtidens kommuner er etablert som en årlig nasjonal møtearena for kommunesektoren. Konferansen er en læringsarena hvor kunnskap og metoder for økt innovasjon i offentlig sektor settes på dagsorden. Konferansen arrangeres av Arendal kommune i samarbeid med KS og lokale og regionale partnere. Det budsjetteres med 250 000 kroner til konferansen i 2021.

Arendalsuka

I sak 76/20 vedtok fylkesutvalg å øke rammen til arbeidet med Arendalsuka. Det budsjetteres med 600 000 kroner til Arendalsuka i 2021. Arendalsuka er etablert som en nasjonal og internasjonal møteplass for alle med interesse for politikk og samfunnsutvikling. Arendalsuka bidrar til å sette landsdelen på det nasjonale kartet.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for at Agder skal bli en mer attraktiv, innovativ, inkluderende og lærende region. I internasjonalt samarbeid ligger det store muligheter for å utveksle kunnskap som bidrar til mer forskning, utvikling og innovasjon, og til å profilere Agder som en attraktiv region.

I desember 2020 er det planlagt å fremlegge en politisk sak om innretningen på fylkeskommunens internasjonale arbeid. Det internasjonale arbeidet er ikke et mål i seg selv, men et verktøy for å styrke måloppnåelsen i Regionplan Agder 2030 og må fremover kobles tettere mot regionplanens satsingsområder.

Prioriterte tiltak

Fylkeskommunen støtter opp om ulike aktører og initiativer som fremmer internasjonalt samarbeid. I tillegg deltar fylkeskommunen i ulike internasjonale organisasjoner og fora. Det er i 2021 budsjettert 170 000 kroner til kontingent i Nordsjøkommisjonen/CPMR, 250 000 kroner til vennskapssamarbeid med Rezekne i Latvia og Vest-Viru i Estland, 250 000 kroner til oppfølging av EU-nettverket South Horizon og 200 000 kroner til sekretariatet for Øresund-Kattegat-Skagerak-samarbeidet under EUs Interreg-program.

Sørlandets Europakontor AS

Sørlandets Europakontor AS skal bidra til videreutvikling av et internasjonalt samfunns- og næringsliv på Agder. Videre skal kontoret være et kunnskapssenter for EU/EØS-saker, herunder bidra til å øke deltakelsen i og nytten av europeiske nettverk, programmer og aktiviteter for eierne og virksomheter i regionen. Det er budsjettert 2,93 mill. kroner til Sørlandets Europakontor AS i 2021.

Det legges frem en sak for fylkestinget i desember 2020, for å følge opp sak 29/2019 hvor fylkestinget vedtok følgende verbalforslag:

- *fylkestinget ber om vurdering av å legge inn Sørlandets Europakontor i fylkeskommunens administrasjon.*

Nordisk informasjonskontor Norge

Nordisk informasjonskontor Norge er et informasjons- og ressurscenter for nordisk samarbeid. Utgangspunktet for kontorets arbeid er det etablerte samarbeidet i regi av Nordisk råd og Nordisk ministerråd. Kontorets bidragsyttere er Nordisk ministerråd og

Kulturdepartementet via Foreningen Norden, Arendal kommune og fylkeskommunen. Det budsjetteres med 412 000 kroner for 2021.

Medvirkningsorganer

I ny kommunelov § 5-12 er det fastsatt at kommuner og fylkeskommuner skal opprette eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Rådene er rådgivende organer og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom. Fylkeskommunen skal sørge for en åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i arbeidet og sørge for tilstrekkelige sekretariatstjenester. Det er budsjettert med totalt 1 575 000 kroner til oppfølging av rådene i 2021.

Brukerpanel for Agder har som formål å hente inn kunnskap og perspektiver fra grupper i befolkningen som har erfaringer knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold. Det budsjetteres med 350 000 kroner til brukerpanelet.

Satsingsområder/tiltak (hele 1000 kroner)	Budsjett 2021
Møteplasser og arrangementer	1 650
Handlingsprogram til Regionplan Agder 2030	700
Kompetanseforum	100
Fremtidens kommuner	250
Arendalsuka	600
Internasjonalt samarbeid	4 012
Sørlandets Europakontor AS	2 930
Noridsk informasjonskontor Norge	412
Nordsjøkommisjonen/CPMR	170
Vennskapssamarbeid	250
Horizon South Norway	250
Medvirkningsorganer	1 925
Fylkeseldrerådet	525
Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	400
Ungdommens fylkesting/ungdommens fylkesutvalg	650
Brukerpanel for Agder	350
Totalsum	7 587

10.7 Økonomi og styring

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
700001 Økonomi og styring	1 668	1 638
700100 Budsjett og økonomioppfølging	55 319	47 589
700200 Innkjøp og anskaffelser	8 534	6 769
700300 Lønn og regnskap	22 010	13 336
700301 Lønn	0	5 159
700400 Politisk sekretariat	4 972	5 541
700401 Politisk ledelse, råd og utvalg	38 135	36 934
700500 Virksomhetsstyring	9 098	9 089
Totalsum	139 736	126 055

Økonomi og styring

Økonomi og styring har overordnet ansvar og myndighet for økonomisk planlegging, oppfølging og rapportering. Området har ansvar for å sikre god økonomisk styring og solidarisk økonomiansvar mellom avdelinger og virksomheter i organisasjonen.

Økonomi og styring har ansvaret for å sikre kontinuerlig oppmerksomhet på helhetlig styring og god og effektiv drift, gjennom god regnskapsforvaltning og lønnstjenester, strategisk innkjøpsarbeid og funksjonell tilrettelegging av det politiske arbeidet.

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
700001	Økonomi og styring (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
700100	Budsjett og økonomioppfølging	8,5	7,5	-1,0
700200	Innkjøp og anskaffelser	10,0	10,0	0,0
700300	Regnskap	26,0	16,4	-9,6
700301	Lønn		6,2	6,2
700400	Politisk sekretariat	5,0	5,8	0,8
700401	Politisk virksomhet			
700500	Virksomhetsstyring	8,5	8,5	0,0
	Totalsum	59,0	55,4	-3,7

Budsjett og økonomioppfølging

Avdelingen har ansvar for gode prosesser innenfor økonomisk planlegging og prioriteringer i samspill med hele organisasjonen:

- økonomisk planlegging og budsjettering, herunder økonomiplan og årsbudsjett for Agder fylkeskommune
- intern og ekstern økonomisk rapportering, årsberetning, mv.
- løpende rådgivning, veiledning og opplæring innen budsjettering og rapportering
- legge til rette for gode økonomiske prosesser i hele fylkeskommunen

Det er budsjettet med 35 mill. kroner til lønnsoppgjør for 2021 og 8 mill. kroner til å dekke kostnadene ved oppgjøret i 2020, da dette ikke er klart når budsjettet for 2021 utarbeides. Videre er det lagt inn en innsparing på 6 mill. kroner. Innsparingen forutsettes realisert ved inndragning av ledige lønnsmidler ved vakanser i stillinger, langtidssykefravær og lignende.

Innkjøp og anskaffelser

Avdelingen har ansvar for at fylkeskommunen, gjennom anskaffelser, når vedtatte mål innenfor tjenesteyting, klima og miljø og det seriøse arbeidslivet. Avdelingen bidrar til at anskaffelsene er optimale med hensyn til kvalitet, kompetanse, kostnader og egnethet, og skjer innenfor rammene av lov og forskrift. I tillegg har avdelingen ansvaret for å inngå, og forvalte, rammeavtaler for 24 kommuner på Agder gjennom innkjøpssamarbeidet OFA.

En intern evaluering av samarbeidet i 2019/2020 pekte på muligheter for å forbedre leveransene i OFA ved å styrke samhandlingen mellom den administrative ledelsen i deltakerkommunene på den ene siden og OFAs operative ledd på den andre. Disse mulighetene var hoveddrivkraften bak det endringsarbeidet som ble varslet igangsatt høsten 2019 og formelt påbegynt av OFAs styre i juni 2020. En bredt sammensatt arbeidsgruppe har i perioden mai - september utarbeidet en rapport med forslag til bl.a. ny organisering og betalingsmodell for samarbeidet. Planlagt politisk behandling er våren 2021.

Andre oppgaver er:

- OFA-samarbeidet og store offentlige prosjekter (for eksempel DDA og velferdsteknologi/RKG E-Helse)
- gjennomføre anskaffelser for enheter og virksomheter tilhørende Agder fylkeskommune
- oppfølging av kontrakter og arbeid med å sikre avtalelojalitet, både i OFA og internt i Agder fylkeskommune
- grunnopplæring av innkjøpsfaget for ledere og bestillere
- internkontroll med innkjøp og innkjøpere (bestillere), rutiner og kontrollfunksjoner i samarbeid med avdeling for virksomhetsstyring
- ansvar for innkjøpsstrategi i Agder fylkeskommune, samt etterleve relevante politiske vedtak (eksempelvis relatert til miljø, klima, universell utforming og arbeidslivsforhold) i Agder fylkeskommunes innkjøpsarbeid

Lønn og regnskap

Avdelingen har ansvar for funksjonene regnskap og lønn for hele fylkeskommunen, inn- og utbetalinger og regnskapsrapportering. I tillegg skal avdelingen ha ansvar for god opplæring og oppfølging av lønns- og regnskapspersonale på andre enheter, f.eks. de videregående skolene. Hovedoppgavene er:

- fakturamottak for hele fylkeskommunen, skanning av fakturaer, regnskapsføring og utbetaling
- finans- og likviditetsforvaltning
- lønnsføring og lønnsutbetaling for hele fylkeskommunen, håndtering av refusjoner og pensjon
- lønns- og regnskapsføring for eksterne firmaer

Politisk sekretariat

Avdelingen har ansvar for å administrere det politiske systemet i fylkeskommunen og bidra med støttefunksjoner til politisk ledelse og organer. Målsettingen er å tilrettelegge for en god og åpen politisk styring og demokratiske prosesser i fylkeskommunen. Dette innebærer blant annet å sørge for at de formelle strukturene fungerer, og at det legges til rette for aktive politiske prosesser og god koordinering av saksgangen.

Hovedoppgaver er:

- sekretariatsfunksjoner for fylkestinget med underliggende politiske organer
- bistand til politisk og administrativ ledelse i det daglige arbeid, møteplanlegging, gjennomføring av offentlige valg, rutineutvikling, vedlikehold av politisk web og mediekontakt
- oppfølging av politiske saker i samarbeid med aktuelle fagområder

Det etableres en resepsjon i fylkeshusets inngangsparti i 2021. Sekretariatet overtar ansvaret for oppfølging av kontorlærlingene på fylkeshuset. Dette ivaretas av en husvert, som også skal drifte resepsjonen.

Politisk virksomhet

Det er avsatt følgende beløp til politisk virksomhet i 2021:

Politisk ledelse og utvalg	Budsjett 2021
Fylkestinget	19 256
Fylkesutvalget m/administrasjonsutvalget	3 647
Hovedutvalg for utdanning og kompetanse	2 452
Hovedutvalg for samferdsel	2 452
Hovedutvalg for næring, klima og miljø	2 452
Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet	2 452
Klagenemnda	41
Kontrollutvalget	4 181
Sum politisk ledelse og utvalg	36 933

I beløpet til fylkestinget inngår 1,2 mill. kroner avsatt til fylkesordførers disposisjon, mens 1,4 mill. kroner disponeres av fylkesutvalget. 4 181 000 kroner er satt av til kontrollutvalgets virksomhet, utgifter til Vestfold, Telemark og Agder kontrollutvalgssekretariatet IKS, samt Agder kommunerevisjon IKS.

Hovedutvalgenes budsjetter er redusert med 0,1 mill. kroner per utvalg i 2021. Reduksjonen er begrunnet med færre planlagte møter. Fylkesutvalg og fylkesting har fått redusert sine budsjetter med henholdsvis 0,1 mill. kroner hver. Reduksjonen er et innsparingstiltak.

Fellesnemnda vedtok i sak 12/19 «Reglement for godtgjøring til folkevalgte i Agder fylkeskommune» den fylkeskommunale partistøtten. Agder fylkesting godkjente dette i sak 17/19 «Godkjenning av reglement for godtgjøring til folkevalgte». Støtten består av et grunnbeløp per gruppe og støtte per mandat. Beløpet indeksreguleres ikke i 2021.

Parti	Mandater i fylkestinget	Grunnbeløp per gruppe	Mandatstøtte	Budsjett 2021
Arbeiderpartiet	10	50 000	730 000	780 000
Høyre	10	50 000	730 000	780 000
Kristelig folkeparti	6	50 000	438 000	488 000
Fremskrittspartiet	5	50 000	365 000	415 000
Senterpartiet	5	50 000	365 000	415 000
Demokratene	3	50 000	219 000	269 000
Miljøpartiet de grønne	3	50 000	219 000	269 000
Sosialistisk venstreparti	2	50 000	146 000	196 000
Venstre	2	50 000	146 000	196 000
De Kristne	1	50 000	73 000	123 000
Pensjonistpartiet	1	50 000	73 000	123 000
Rødt	1	50 000	73 000	123 000
Sum fylkeskommunal partistøtte	49	600 000	3 577 000	4 177 000

Virksomhetsstyring

Avdelingen har ansvar for tilrettelegging for virksomhetsstyring, og oppbygging av helhetlige styringsprosesser i fylkeskommunen. I tett dialog med de øvrige enheter/virksomheter skal avdelingen legge til rette for å kunne prioritere, beskrive og gjennomføre styringsprosesser, følge opp målsettinger; herunder rapportere og følge opp avvik.

Andre viktige funksjoner i avdelingen er:

- sikre helhetlig fokus på fylkeskommunens investeringsportefølje, ved å sikre god styring av det enkelte prosjekt mht. økonomi, fremdrift og kvalitet
- målrettet kvalitetsarbeid og interkontroll, være pådriver for at rutiner og reglementer blir etablert og ajourholdt
- rollestyring og tilgang til ulike fagsystemer
- finansstrategi og finansforvaltning
- eierskapsstrategi og eierstyring
- konsesjonskraft

10.8 Samferdsel og eiendom

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
800001 Samferdsel og eiendom	1 668	1 690
800100 Drift og vedlikehold	9 058	1 329
800101 Drift og vedlikehold eiendom	104 140	90 017
800102 Drift veg	281 704	313 071
800103 Vedlikehold veg	193 554	193 811
800104 Internservice	0	14 998
800200 Forvaltning og samfunnssikkerhet	14 896	14 602
800201 Forvaltning	10 191	10 394
800300 Strategi og mobilitet	560 273	573 161
800400 Utbygging	1 164	1 264
800401 Utbygging eiendom	10 303	7 849
800402 Utbygging ressurs	21 899	33 039
800403 Utbygging veg vest	9 740	10 326
800404 Utbygging veg øst	8 563	6 512
Totalsum	1 227 153	1 272 063

Samferdsel og eiendom

Hovedansvar for direktørrområde Samferdsel og eiendom er å utvikle all mobilitet på Agder, som fylkeskommunen har ansvar for. I tillegg skal området ha ansvar for å planlegge, bygge, drifte og vedlikeholde fylkesvegnettet og bygningsmassen som fylkeskommunen eier.

Samferdsel og eiendom består av følgende avdelinger med tilhørende årsverk:

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
800001	Samferdsel (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
800100	Drift og vedlikehold	67,9	71,0	3,1
800200	Forvaltning og samfunnssikkerhet	16,0	16,0	0,0
800300	Strategi og mobilitet	14,8	13,8	-1,0
800400	Utbygging	60,2	58,0	-2,2
	Totalsum	159,9	159,8	-0,1

Drift og vedlikehold av veg

Agder fylkeskommune har ansvaret for 3 917 km fylkesveg og 264 km med gang- og sykkelveg. I budsjett for 2021 er de økonomiske rammene sammenliknet med 2020 redusert, slik at vi må prioritere drift høyere enn planlagt vedlikehold. Gamle E18 mellom Arendal og Tvedestrand overføres så snart saken blir ferdigbehandlet i

Vegdirektoratet. Denne strekningen utgjør ytterligere 22 km.

Det fylkeskommunale vegnettet har i løpet av 2020 økt med om lag 100 km, fordelt på 53 km (75 km inkl. gamle E18) veg og 28 km gang- og sykkelveg. I løpet av 2022 vil ytterligere 41,4 km gammel E39 fra Kristiansand til Mandal søkes omklassifisert til fylkesveg.

Nøkkeltall for vegnettet i Agder:

Fylkesvegnett utgjør 50 prosent av andelen på det offentlige vegnettet

- 86 prosent av fylkesvegnettet har fast dekke
- 83 prosent av fylkesvegnettet er tillatt for 10 tonns akseltrykk
- 1518 bruer/konstruksjoner på fylkesvegene i Agder
- to ferjesamband

Drift- og vedlikeholdstiltak i Agder skal ha som hovedformål å skape god fremkommelighet og over tid bevare vegkapitalen. Tiltakene som gjøres i kontraktene har stor betydning for både trafikksikkerhet og miljø, samt at det arbeides systematisk for å få nå målsetningene i regionplanen.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Fylkestinget ber om at følgende behandles politisk i samferdselsutvalget:*
 - *Fordelingen av handlingsprogrammets programområder kollektivtiltak, rekkverk og TS – tiltak*
 - *Aktiviteten for asfalt og dekkelegging*
- *Fylkestinget øker investeringsnivået på og langs fylkesvei slik at nye prosjekter som vedtas i handlingsprogrammet kan igangsettes fra 2022. Det er viktig at administrasjonskostnadene tilpasses investeringsnivået.*
- *Fv 415 er en viktig næringsveg i Agder. En utbedret fv 415 vil bidra til forutsigbar, effektiv og sikker transport til og fra bedriftene som er eller planlegges etablert. Fylkestinget setter av 15 mill. kroner i 2021 og 10 mill. kroner i 2022 til prosjektet og forventer at det blir gitt statlige tilskudd til å fullfinansiere prosjektet slik at anleggsarbeidene kan komme i gang.*
- *Fylkestinget ber rådmannen om å etablere et mulighetsstudie eller lignende som kan fremvise potensielle og fremtidige utbyggingsmuligheter ved og langs jernbanestasjonene i Agder, og dermed bidra til at næringsetableringer og befolkningen i distriktene kan øke. Bane nor eiendom er en sentral medspiller i et slikt mulighetsstudie ettersom de sitter på arealer tilknyttet jernbanestasjonene.*
- *Fylkestinget ber om at det igangsettes et mulighetsstudie «Fergefritt Agder» og at kostnader dekkes innenfor vedtatt budsjetttramme.*

Oversikt over budsjett per område:

Drifts- og vedlikeholdsbudsjett (hele 1000 kroner, ekskl. mva)	Budsjett 2021
Driftskontrakter	300 315
Fiskerihavner	1 500
Vegoppmerking	14 300
Bruer og ferjekaier	22 880
Strøm	13 600
Asfalt og dekkelegging	80 000
Øvrig vedlikehold fylkesveg	24 300
Tunneler	300
Elektro og veglys	14 896
Netto ramme fylkesvegmidler	472 091

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget å øke bevilgningen til vegvedlikehold med 7,5 mill. kroner og asfaltering med 5 mill. kroner. Beløpene er innarbeidet i tabellen ovenfor under øvrig vedlikehold fylkesveg og asfalt og dekkelegging.

På grunn av at vi har vesentlig økte kostnader i nye drift og vedlikeholdskontrakter, og at flere veger er omklassifisert til fylkesveg samt prisjustering i kontraktene vil opprettholdelsen av aktiviteten på 2020-nivå koste ca. 60 mill. kroner.

Tre nye drift- og vedlikeholdskontrakter på veg startet opp 1. september 2020 i Arendal, Åmli og Tovdal-Mykland. Økte kostnader for disse kontraktene utgjør 37,5 mill. kroner mer enn det som var budsjettert i fjor. Denne kostnadsutviklingen ser vi også i andre nye drift- og vedlikeholdskontrakter i landet.

Økningen i det fylkeskommunale vegnettet er beregnet å koste 10 mill. kroner i året.

Reduserte budsjetttrammer og økte kostnader i drift- og vedlikeholdskontraktene gjør at aktiviteten reduseres særlig innenfor mengdebestilling i kontraktene og at det reduseres aktivitet på asfalt og dekkelegging.

I 2020 ble det tilleggsbevilget 50 mill. kroner til drift og vedlikehold av fylkesvegnettet som en del av fylkeskommunens tiltakspakke mot effekten av koronapandemien. Deler av dette var en forskuttering av bevilgninger i 2021.

Kostnadsindeksen for drift og vedlikehold på veg har over flere år vist en høyere prisvekst enn det fylkeskommunene får kompensert gjennom statsbudsjettet. Dette har medført at driftskontraktene årlig opparbeider et etterslep på inngåtte kontraktsforpliktelser. I 2021 er det estimert en prisvekst på indeks i drift- og vedlikeholdskontraktene på 3,14 prosent i forhold til 2020-nivå. Anslått prisvekst utgjør da om lag 21,1 mill. kroner.

Redusert aktivitet i driftskontraktene på veg

I driftskontraktene er det mulig å gjøre mengdejusteringer på +/- 15 prosent i forhold til kontraktsfestet beløp. Som følge av at drift- og vedlikeholdsbudsjettet på veg ikke fullt ut har kunnet kompenseres for økte kostnader de siste årene har det vært et årlig

etterslep på inngåtte kontraktsforpliktelser. Den eneste måten å redusere drifts- utgiftene på allerede inngåtte kontrakter er å redusere bestillingsarbeid (variable mengder). Dette medfører at reparasjoner som er ønskelig å ta før skadene blir for store, må utsettes. Opphør av SAMS vegadministrasjon og felleskontrakter med Statens vegvesen medfører at Agder fylkeskommune må holde kontrakts- forpliktelsene alene, uten mulighet til å kompensere med statlige midler.

I tabellen vises fylkets kontraktsforpliktelser i allerede inngåtte kontrakter i kolonne A og B. I kolonne C og AC viser nedjustering av mengdedel i kontraktene.

	A	B	A+B		C	A+C
Hele 1000 kroner (ekskl. mva.)	Fast	Mengde	Sum	Herav Indeks/ pris-justering	Mengde justert ned (15%)	Sum justert
DK0901 Setesdal (18-26)	12 272	14 000	26 272	888	11 900	24 172
DK 0920 Arendal (20-25)	34 056	22 643	56 699	3 265	19 246	53 303
DK 0922 Tovdal-Mykland (20-24)	756	3 561	4 317	249	3 027	3 783
DK 0921 Åmli (20-24)	33 684	25 833	59 517	3 428	21 958	55 642
DK0903 ArV (16-21)	12 873	10 708	23 582	3 698	9 102	21 976
DK 1001 Mandal (17-22)	24 151	20 996	45 147	5 129	17 847	41 998
DK 1002 Flekkefjord (18-23)	17 753	19 808	37 561	3 062	16 837	34 590
DK 1003 Kristiansand (19-27)	42 868	22 117	64 985	3 213	18 800	61 668
DK 1004 Sirdal (16-21)	6 026	5 712	11 738	1 966	4 855	10 881
DK 1004 Sirdal (21-26)	3 163	3 106	6 269	983	2 640	5 803
Totalsum	187 604	148 484	336 087	24 993	126 211	313 815

Nedjustert mengdedel viser hvor mye fylkeskommune kan trekke ned utgiftene uten at vi bryter med kontraktsforpliktelsene. Som følge av andre bestillingsarbeid i drift og vedlikeholdskontraktene nedjusteres ordinær aktivitet med 13,5 mill. kroner uten at Agder fylkeskommune bryter med kontraktsforpliktelsene på 313,8 mill. kroner.

Som følge av budsjettsituasjonen er det ikke satt av midler til uforutsette hendelser på vegnett som følge av klimaendringer og krevende værforhold.

Fornyning av Sirdalskontrakten

Hovedutvalg for Samferdsel behandlet 23. september 2020 konsept for ny drift- og vedlikeholdskontrakt i Sirdal. I løpet av vinteren 2020 skal kontrakten sendes ut på anbud. For å redusere kostnader legges det opp til en byggherrestyrt kontrakt fordelt på 15 mindre drift- og vedlikeholdskontrakter. Det er gjennomført markedsundersøkelse i samarbeid med Maskin entreprenørenes forening (MEF) og Norsk lastebileier-forbund (NLF). Denne viser at det er rundt 50 potensielle tilbydere til kontraktene. I tillegg har MEF gjennomført eget møte med sine lokale medlemmer fra Sirdalsområdet og omegn om Agder fylkeskommune sine planer om å legge til rette for byggherrestyrte drift- og vedlikeholdskontrakt. Tilbakemeldinger fra NLF og MEF er entydig i den retning at de ønsker slike type kontrakt hvor de jobber direkte for vegeier og ikke via en hovedentreprenør. Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA), som representerer de største entreprenørene, ønsker imidlertid at regimet

med store driftskontrakter skal fortsette. Behov for evt. å gå til anskaffelse av egne beredskapsmaskiner som veghøvler og store snøfresere er vurdert ikke å være til stede ut fra tilbakemeldinger fra bransjen om at der er god tilgang til utstyr i markedet. For å tilrettelegge for mindre entreprenører legges byggherrestyrte kontrakter til grunn i den videre prosessen med Sirdalskontrakten. Byggherrestyrte kontrakter krever i alminnelighet noe økt behov for byggherreressurser.

Erfaring viser at vi har gode priser i byggherrestyrte kontrakter og at kvaliteten på arbeidene som utføres er gode.

Asfalt, dekkelegging og vegoppmerking

Aktiviteten for asfalt og dekkelegging er redusert sammenlignet med 2020-nivå, og det forventes en økning i sporslitasje og krakelering på en del fylkesveger. Statens vegvesen har tilbudt å overføre målebil for spor og jevnhet samt personell til denne bilen til Agder og Vestfold og Telemark fylkeskommuner. Spor og jevnhetsmålinger legges til grunn for prioritering av strekninger for asfaltering. Fylkesveger med over 5 000 i ÅDT har en høyere prioritet enn fylkesvegnettet for øvrig.

Årets budsjett er 75 mill. kroner. I FT-sak 93/2020 ble beløpet økt med 5 mill. kroner.

Gjennomsnittsprisen per kilometer reasfaltert veg i 2020 var 0,58 mill. kroner. I 2021 planlegges det flere mindre reparasjoner/lappinger gjennom driftskontraktene. Dette er små og relativt dyre tiltak, men kan utsette dekkeleggingstiltak i en periode.

Bruer, ferjekaier og fiskerihavner

Det legges opp til et uendret nivå på bruvedlikehold og ferjekaier. Det utføres årlig inspeksjoner av alle konstruksjoner for å ha forsvarlig kontroll på at brukonstruksjonene har tilfredsstillende kvalitet. Bakke bru på Sira i Flekkefjord ble i løpet av dette året stengt for biltrafikk. Brua er fredet og vil være kostbar å tilbakeføre til kjørbær stand. I arbeidet med handlingsprogram for fylkesveg vil vi ta stilling til bruas fremtidige funksjon

Det avsettes 1,5 mill. kroner til vedlikehold av fiskerihavner som fylkeskommunen har overtatt vedlikeholdsansvaret for.

Strøm og veglys

Det budsjetteres med en gjennomsnittspris på 1 krone/kWt. Det er etablert en teststrekning på sensorstyrt belysning for å redusere strømforbruk, i tillegg benyttes led-armaturer ved nyetableringer.

Alle elektro og veglyskontrakter i Agder skal ut på ny konkurranse i løpet av vinteren. Oppstart av to geografisk delte kontrakter vil være fra 1.9.2021. Det gjøres grep for å optimalisere kontraktsgrunnlagene for å begrense kostnadsøkninger.

Det forventes i tillegg en økning av kostnader som følge av nye belysningsstrekninger som er under planlegging. I løpet av 2021-2024 vil også store deler av E39/E18 sannsynligvis bli omklassifisert til fylkesveg. Det vil være nødvendig å vurdere om alle disse belysningstrekninger skal opprettholdes.

Tunneler

Nødnett for tunneler er i dag felles med Statens vegvesen. Som en følge av oppløsning av SAMS-vegadministrasjon ønsker Staten å trekke seg ut av samarbeidet. Konsekvensen er at Agder må etablere egen styringssentral utenfor kontorlokasjon i tilknytning til tunnelene det skal styres. Kostnaden med å etablere ny sentral i tilknytning til Vågsbygdporten i Kristiansand er anslått til 2,2 mill. kroner. Tiltaket er ikke finansiert og vil bli omtalt i rapporten for 1. tertial 2021.

Vedlikeholdsbehov på veg

Statens vegvesens Motiv-beregninger tar utgangspunkt i vegnettet og beregner kostnader basert på vegtype, broer, tunneler, ferjekaier og utstyr, levetid og trafikkmengde. Beregningene tar ikke hensyn til reelt forfall, og er kun et estimat på hva det koster å eie fylkesvegnettet. Fylkesvegene i Agder har i henhold til Motiv et estimert behov på om lag 725 mill. kroner årlig. Differanse mellom beregning og lavere budsjettrammer for drift- og vedlikehold har medført et etterslep over mange år.

Etterslepet på fylkesvegnettet diskuteres i samarbeidsfora mellom KS og andre fylkeskommuner. Det er et behov for å oppdatere registreringen av forfallet på fylkesvegene, og dette bør gjøres etter en felles standard

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget en økt bevilgning til vegvedlikehold med 7,5 mill. kroner.

Drift og vedlikehold av eiendom

Av totalt ca. 300 000 m² eide lokaler i Agder fylkeskommune har Samferdsel og eiendom ansvar for ca. 200 000 m². I tillegg leier Agder fylkeskommune 150.000m² fordelt på 25 haller/idrettsanlegg, 28 tannklinikker og 20 - 30 000 m² skole/kontorer. Dette forvaltes gjennom 80 avtaler med private og offentlige aktører. Avdelingen forvalter ca. 2/3 av disse avtalene, resten ligger ute på virksomhetene. Vi har startet arbeidet med å harmonisere organiseringen av drift- og vedlikehold av bygg.

Budsjettet for drift og vedlikehold av eiendom er på om lag 90 mill. kroner. Det er satt av 3 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold. I 2020 ble det dessuten bevilget 12 mill. kroner i koronapakken til økt innsats på klimatiltak og vedlikehold av bygg. De fleste kostnadene er bundet opp mot lønn, leieavtaler, serviceavtaler, forsikringer, avgifter med mer. Av samlet budsjett er det post for «utskiftinger» på 9,4 mill. kroner hvor det er et handlingsrom for å gjøre prioriteringer som eksempel klimatiltak i bygg osv. Denne budsjettposten dekker også kostnader til for eksempel uforutsette hendelser hvis det blir en lekkasje i et tak, eller når deler av et brannalarmanlegg er defekt.

Styrkingen av budsjettet på 3 mill. kroner vil i hovedsak bli prioritert til fornying av heiser og utskifting av konvensjonelle lamper til led-lys i skolebygg.

Samferdsel og eiendom har overtatt fire kulturbygg/anlegg fra Kulturminnevern, fjellhall og kafeteria ved Lindenes fyr (1000-årsstedet), Mabergåsen fjellhall på Lista og nybygg ved Norberg fort i Farsund kommune. Fjellhallen ved Lindenes fyr har ikke finansiering til å utbedre store fuktproblemer og utskifting av tekniske installasjoner.

Internservice

Internservice er fra 1.1.2021 organisert som egen seksjon under Drift- og vedlikeholdsavdelingen. Drift av administrasjonsbygget på Fløyheia og Fylkeshuset inngår i porteføljen. 1. januar 2021 flytter Fylkesmannen ut av lokalene på Fløyheia. Det betyr at leieinntektene fra en stor aktør bortfaller. Det er uklart hvor stort oppgraderingsbehov det er for å få inn nye leietakere.

Forvaltning og samfunnssikkerhet

Avdelingen er tillagt forvaltningsoppgaver etter vegloven, yrkestransportloven samt forberedelse av saker etter vegtrafikkloven. Ansvar for å veilede og gi uttalelser til trafiksikkerhetstemaer i plan- og byggesaker og arbeidet med å koordinere trafiksikkerhetsarbeidet i fylket er også tillagt avdelingen.

Ansvar for koordinering av arbeidet med beredskap- og samfunnssikkerhet for fylkeskommunens samlede virksomhet er tillagt avdelingen.

Forvaltningsseksjonen

Seksjonen ivaretar fylkeskommunens vegeieransvar. Dette omfatter oppgaver som behandling av søknader om graving i vei, etablering av avkjørsler, byggeavstand og støytiltak. Videre skal det inngås gjennomføringsavtaler for alle nye tiltak på og langs fylkesveg. Innhenting og drift av vegdata som grunnlag for trafikkanalyser og utviklingsbehov er en løpende oppgave for seksjonen. For alle arealplaner som fremmes og som berører fylkesveg skal seksjonen se til at planene har tilstrekkelig faglig kvalitet. Fravik fra krav i vegnormalene skal behandles i seksjonen.

Forvaltningsseksjonen har ilt 2020 erfart at det er en stor saksmengde som skal håndteres. For enkelte saksområder er saksbehandlingstiden urovekkende lang. Seksjonen har lovpålagte oppgaver og det er et mål å besvare søknader innenfor normale saksbehandlingsfrister. I dag er saksbehandlingstiden for enkelte sakstyper 0,5-1,0 år. Det er et mål å få saksbehandlingstiden ned i løpet av 2021.

Fra 1.11.2020 er drosjeløyveordningen endret. Det er nå ingen begrensninger i antall løyver som kan gis. Det er heller ikke krav til at løyvehaver skal ha kjøreplikt hele døgnet, hele året. Hva de vedtatte endringene innebærer i praksis gjenstår å se. Avdelingen har ansvar for å følge opp løyveordningen og har målsetting om å følge opp sakene fortløpende.

Beredskap - samfunnssikkerhet

Dette saksområdet har vært satt på prøve i 2020. Avdelingen har hatt begrensede ressurser å sette inn på området, og det er foretatt omrokkeringer på avdelingen for å frigjøre ressurser til å prioritere saksområdet. Erfaringen har vist at det er viktig og nødvendig å jobbe kontinuerlig og langsiktig på fagområdet.

Forebyggende trafiksikkerhetstiltak

Veitrafikkloven gir fylkeskommunen ansvar for å koordinere det forebyggende trafiksikkerhetsarbeidet i fylket. Avdelingen er tillagt denne oppgaven. TS- forum ble opprettet i 2020 og er underlagt hovedutvalg for samferdsel. På grunn av endringer i fylkeskommunen og flere av kommunene pågår det arbeid med å revidere gjeldende avtaler med nullvisjonskommunene og Trafo/18 pluss. Det er utarbeidet forslag til nye avtaler med Nullvisjon Agder og Trafo/18pluss.

I forslag til budsjett er det foreslått en videreføring av alle pågående prosjekter som utføres av Trygg Trafikk, Trafo/18 pluss og Nullvisjonen Agder. Prosjektene får budsjettmidler til å dekke lønnsutgifter og noe driftsmidler. For å forsterke TS-forumets rolle er det foreslått å omdisponere ca. 1 mill. kroner til TS-forums disposisjon, som kan bevilges til gode prosjekter etter søknad.

I budsjettforslaget er det totalt satt av 10,6 mill. kroner til TS-tiltak.

Strategi og mobilitet

Avdelingens ansvar er å samordne og forberede politiske saker og å utarbeide nødvendige behovsanalyser for fagområdene som Samferdsel og eiendom har ansvar for. For at regionen skal kunne følge opp FNs bærekraftsmål og nå overordnede målsettinger i Regionplan Agder 2030 innen mobilitet, transport, klima og miljø, kreves strategisk arbeid for å utvikle gode mobilitetsløsninger som dekker folks behov. Avdelingen har ansvar for samarbeidsprosesser med staten og kommuner gjennom bl.a. byvekstavtaler og bompengeprosjekter, samt overordnede strategier og påvirkningsarbeid knyttet til Nasjonal transportplan.

Økt digitalisering og ny teknologi stiller krav til god og robust digital infrastruktur. Strategi og mobilitet har ansvar for å utarbeide overordnede behovsanalyser for fiberutbygging, og planer for utbygging langs egen infrastruktur. Andre fokusområder er ladeinfrastruktur og planer for tilrettelegging for autonome (selvkjørende) kjøretøy.

Kollektivtransport – Agder Kollektivtrafikk AS

Agder fylkeskommune har ansvar for å tilby og tilrettelegge det lokale og regionale kollektivtilbudet i fylket. Fylkeskommunen har gitt ansvaret for driften av kollektivtransporten til Agder Kollektivtrafikk AS (AKT), som har takstmyndighet.

I overføringen for 2021 legges til grunn at det gjennomføres en takstøkning som samsvarer med statsbudsjettets forutsetninger om pris- og lønnsvekst. Det er lagt til grunn en videreføring av statlig tilskudd til reduserte billettpriser på kollektivtrafikk i Kristiansandsregionen i 2021.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Fylkestinget er opptatt av at AKT videreutvikles som et godt og fremtidsrettet kollektivselskap med forutsigbar økonomi, og som vil være i stand til å imøtekomme ønsket passasjervekst. Bestillingstjenesten AKT – svipp vil kunne bidra til å oppnå økt passasjertilgang til kollektivtransporten. Kollektivtransportens utfordringer økonomisk og driftsmessig bør få en vesentlig utredning i behandlingen av Agder fylkeskommunes mobilitetsplan.*
- *Fylkestinget ber om en sak der veien til nullutslippsbusser frem mot 2030 belyses, og kostnadsberegnes. Saken gir en oversikt over hvilke busskontrakter som skal ut på konkurranse i inneværende periode (2019-2030).*
- *AKT bes om å forsere utviklingen i retning av å bli et mobilitetsselskap og prioritere ny forretningsutvikling. Dette må ses i sammenheng med behandling av Agder fylkeskommunes mobilitetsplan.*

I overføringen til AKT har fylkeskommunen tatt utgangspunkt i en generell utgiftsøkning på 2,7 prosent (deflator). Som følge av budsjettsituasjonen i fylkeskommunen er overføringene til AKT redusert med 13 mill. kroner, som selv må vurdere konsekvensene av dette. Det legges til grunn at AKT foretar en varig tilpasning til et lavere tilskuddsnivå. I statsbudsjettet for 2021 er det lagt inn skjønnstilskudd til fylkeskommuner til dekning av mulig tap innen kollektivtransport som følge av korona-pandemien. Dette tilskuddet blir utbetalt etter regnskap og oppdaterte prognoser. Tilskuddet er ikke innarbeidet i budsjettet. Det forutsettes at skjønnstilskuddet vil kunne dekke eventuelle tap hos AKT.

Samlet er det budsjettert med tilskudd på om lag 466 mill. kroner til AKT i 2021.

AKT mottar i tillegg tilskudd til drift av kollektivtrafikken fra belønningsmidler gjennom Areal- og transportsamarbeidet i Kristiansandsregionen (ATP) som i 2021 utgjør 76 mill. kroner.

Digital infrastruktur

Det Digitale Agder tildeles 5 mill. kroner i fylkeskommunalt bidrag til utbygging av bredbånd i Agder. Tildelingen forvaltes sammen med statlige tilskudd.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget å øke bevilgningen til DDA - bredbånd med 5 mill. kroner.

Transporttjenesten for funksjonshemmede

Transporttjenesten for funksjonshemmede er en del av kollektivtransporten som et tilbud til personer som grunnet varige funksjonsnedsettelse ikke kan benytte kollektivtilbudet der de bor fordi det ikke er tilrettelagt for dem.

De eksisterende TT-ordningene for tidligere Vest-Agder og Aust-Agder fylker videreføres uendret fram til en felles TT-ordning blir innført. Dagens to ordningene har mange ulikheter innen bevilgningsnivå, prinsipper og omfanget på tilbudet til brukerne. Arbeidet med felles TT-ordning for Agder startet i 2020 og vil pågå i 2021. Fylkesrådmannen vil beklage at vi ikke har klart å fullføre samordningen av de to ordningene i løpet av 2020. I budsjettet for 2021 er det derfor lagt opp til at dagens ordninger for Aust-Agder og Vest-Agder videreføres. I statsbudsjettet for 2021 er statlig utvidet TT-ordning videreført. Tidligere Aust-Agder mottok statlige midler i 2020, mens tidligere Vest-Agder søkte i 2020, men fikk ikke statlig tilskudd.

I budsjettet for 2021 er det avsatt 29,7 mill. kroner til transporttjenesten for funksjonshemmede. Statlig tilskudd kommer i tillegg.

Fylkesvegferjer

Agder fylkeskommune har driftsansvaret for følgende ferjesamband i Flekkefjord:

- FS 919 Abelnnes-Andabeløy
- FS 469 Launes-Kvellingstrand

Dagens kontrakt med Flekkefjord dampskipselskap utløper 31.8.2021. Det er inngått kontrakt med Boreal Sjø i perioden 1.9.2021 til 31.8.2031, som medfører en

merkostnad på 4,9 mill. kroner for 2021. Merkostnaden per år vil derfor være 14,7 mill. kroner. Ferjesambandet vil bli elektrifisert.

Båtruter

Fylkeskommunen yter tilskudd til flere rutesamband. Totalt er det avsatt 7 mill. kroner i tilskudd og godtgjørelser til båtruter i 2021. I tillegg er det avsatt 500 000 kroner til videre arbeid med utredning av fremtidig båttransport i Arendal.

For sambandet Risør-Øisang er det en forutsetning for tilskuddet at Risør kommune bidrar med tilsvarende beløp.

For sambandet til Lyngør og Sandøya legges fylkeskommunen til grunn en kostnadsdeling med Tvedestrand kommune i forholdet 70/30. Avtalen løper ut 31.12.2020 og toårig opsjon tas i bruk etter vedtak i fylkestinget (sak 53/2019).

Fylkeskommunen gir tilskudd til sommerkjøring til Ny-Hellesund i Søgne.

Fylkeskommunen har inngått avtale med Aktieselskapet Colbjørn og Skilsøferja AS om felles billettering mellom båtrutene i Arendal og bussrutene for aldersgruppen 0-29 år. Ordningen videreføres i 2021.

Tilskudd til Arendal lufthavn Gullknapp, Froland kommune

Ordningen med tilskudd til ikke-statlige flyplasser er overført fra staten til fylkeskommunene som en del av regionreformen. Tilskuddet er fra 2021 overført fylkeskommunens rammetilskudd.

Tilskuddet på 2 249 000 kroner er for 2021 foreslått tildelt Arendal lufthavn, Gullknapp

Øvrige tilskudd og forpliktelser:

Det er budsjettet med følgende:

- midler til sykkelbykampanjer 500 000 kroner
- kontingent til Jernbaneforum Sør på 500 000 kroner
- bidrag til ATP-samarbeidet i Kristiansandsregionen på 815 000 kroner.
- bidrag til fremtidig byvekstavtale for Kristiansandsregionen på 120 000 kroner
- deltakeravgift Kollektivforum (Transportøkonomisk institutt) på 35 000 kroner
- deltakeravgift i Nordisk Transportnettverk på 25 000 kroner
- egenandel til Agder Kollektivtrafikk AS for prosjekt om felles bestillingstransport 200 000 kroner

Utbygging

Avdelingen har ansvar for å gjennomføre vedtatte investeringsprosjekt innen infrastruktur og bygg og et samlet ansvar for prosessen fra plan til ferdig prosjekt. Investeringsporteføljen blir omtalt under punkt 7. Investeringer 2021-2024.

10.9 Utdanning

Netto utgift per avdeling (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020	Budsjett 2021
9000 Utdanning	2 388	6 954
9001 Opplæring og karriereveiledning	63 424	27 180
9002 Fag- og yrkesopplæring	319 856	331 892
9003 Inntak og elevtjenester	32 149	42 361
9004 Opplæring i videregående skole - utgått fra 010121	23 640	0
9005 Pedagogisk-psykologisk tjeneste	24 782	24 336
9101 Arendal vgs.	90 317	90 317
9102 Byremo vgs.	26 608	26 608
9103 Dahlske vgs.	106 731	106 731
9104 Eilert Sundt vgs.	71 970	71 970
9105 Flekkefjord vgs.	88 011	88 011
9106 Kristiansand katedralskole Gimle	163 765	163 765
9107 Kvadraturen vgs.	143 685	143 685
9108 Lillesand vgs.	78 079	78 079
9109 Mandal vgs.	106 130	106 130
9110 Risør vgs.	42 407	42 407
9111 Sam Eyde vgs.	232 713	232 713
9112 Setesdal videregående skule	46 963	46 963
9113 Sirdal vgs.	11 543	11 543
9114 Søgne vgs.	25 006	25 006
9115 Tangen vgs.	117 266	117 266
9116 Tvedestrand vgs.	87 696	87 696
9117 Vennesla vgs.	65 032	65 032
9118 Vågsbygd vgs.	70 741	70 741
9119 SMI-skolen iArendal	23 975	23 877
9120 SMI-skolen i Kristiansand	19 401	18 663
9130 Karriere Agder	0	53 692
Totalsum	2 084 278	2 103 618

Det arbeides med en ny budsjettmodell for de videregående skolene. Budsjettet for 2020 er derfor foreløpig lagt til grunn for 2021.

Avdeling 9004 opplæring i videregående skole er slått sammen med avdeling 9001 opplæring og karriereveiledning fra 1.1.2021.

I FT-sak 93/2020 vedtok fylkestinget følgende:

- *Posisjonen ønsker å opprettholde en desentralisert skolestruktur og dermed ønsker vi å opprettholde muligheten for å gjøre dagens utdanningsprogram søkbare. Vi er imidlertid av den oppfatning at dersom det ikke er nok søkere til*

tilbudene, med 60 % oppfylling av klassene, så er det ikke hensiktsmessig at alle opprettholdes.

- Fylkestinget ber fylkesrådmannen vurdere og kostnadsberegne en idrettslinje med spesialisering innen kajakkpadling ved studiested Flekkefjord. Fylkesrådmannen bes involvere forbundet og Olympiatoppen i denne vurderingen. Sak fremlegges hovedutvalg for utdanning og kompetanse i løpet av 2021.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen i skolebruksplanen fase 2 utarbeide ulike alternativer og finansieringsmuligheter for å kunne etablere byggfag ved Vennesla videregående skole. Arbeidet med mulighetsstudien ved Flekkefjord videregående skole, studiested Kvinesdal skal prioriteres.
- Bistå skolene i få gjennomført sertifiseringen som dysleksivennlige skoler.
- Fylkestinget ber om at det gjennomføres en gjennomgang av virkemiddelapparatet for tiltakene rettet mot dropout-problematikk i Agder.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen om at hovedutvalg for utdanning og kompetanse får en sak på å etablere Unginvest i Arendal etter modell fra Viken og Rogaland. Dette er for å gi et tilbud til unge mellom 16 og 24 som ikke gjennomfører ordinær opplæring.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen etablere arenaer for tettere kontakt mellom rådgivere i de videregående skolene og næringslivet, sikre at alle våre rådgivere har tilstrekkelig og oppdatert kompetanse og satse på karriereveiledning allerede fra Vg1.
- Fylkestinget ber fylkesrådmannen kartlegge og fremlegge en oversikt over antallet elever som har fritak fra gym undervisning, og vurdere om det er tiltak som kan gjøres for å forebygge og redusere antallet fritak.

Mål mot 2030

I 2030 er Agder en region som er preget av god helse og høy deltakelse i arbeidslivet. Vårt viktigste bidrag for å få dette til, er at alle som får opplæring i fylkeskommunen, hver dag får mulighet til å realisere sine evner og utvikle sin kompetanse. De skal utfordres, inspireres og motiveres til å sette mål for egen læring og utvikling. Alle skal oppleve å bli løftet faglig og menneskelig, og bli møtt med høye forventninger.

Agder fylkeskommune har gjennom flere år hatt tre strategiske hovedmål for videregående opplæring. Målene ble revidert i 2020, bl.a. for å favne den økte bevisstheten rundt bærekraft, mangfold og etisk bevissthet som preger Regionplan Agder 2030 og overordnet del av læreplanverket.

- **Læringsmiljø**
Alle elever og lærlinger er del av et inkluderende og mangfoldig fellesskap, opplever mestring og får faglige utfordringer. Læringsmiljøet preges av skaperglede og kritisk tenkning.
- **Læringsutbytte**
Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring har fag- og samarbeidskompetanse, som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv. Livsmestring, innovasjon og bærekraft er sentrale elementer i opplæringen.

- **Gjennomføring**
Alle elever og lærlinger som er i stand til det gjennomfører opplæringen. Skolene og lærebedriftene bruker varierte opplærings- og vurderingsformer, som møter forutsetningene til den enkelte.

For å vite om vi lykkes i arbeidet med å utvikle trygge og gode læringsmiljø, godt læringsutbytte, og høy gjennomføring, må vi kjenne status og måle resultatene. Men kvalitet i opplæringen skapes ikke gjennom målinger. Vi vil legge vekt på å utvikle en felles profesjonskultur, og videreføre og styrke medarbeidernes engasjement og kompetanse.

2020 har vært et annerledes år. Stengte skoler, hjemmekontor og hjemmeundervisning krevde nye arbeidsformer, og ansatte i Agder fylkeskommune hadde en bratt læringskurve i bruk av digitale lærings- og kommunikasjonsverktøy. Mye arbeid vil foregå digitalt også i 2021. For å sikre god kvalitet på tjenestene vi leverer, vil Utdanning bygge opp et studio med funksjonelt utstyr for lyd og bilde.

Som skoleeier har fylkeskommunen ansvar for å sørge for at elevene og lærlingene får oppfylt sine rettigheter i henhold til opplæringslov og forskrift. God forvaltning sikrer en korrekt og rettferdig saksbehandling, og bidrar til at rettsikkerheten til alle deltakere i fylkeskommunens opplæringstilbud blir ivaretatt.

Skal vi nå våre strategiske mål, må vi sammen profesjonalisere alle ledd i organisasjonen. Forskning, og erfaring fra omstillings- og kvalitetsarbeid, viser at politikk, administrasjon og profesjon må samarbeide dersom vi skal lykkes med å skape utviklingskraft i den videregående opplæringen.

Læringsmiljø

Elevundersøkelsen	2018 Agder	2019 Nasjonalt	2019 Agder
Trivsel	4,2	4,2	4,2
Motivasjon	3,6	3,6	3,6
Støtte fra lærerne	4,1	4,1	4,1
Faglig utfordring	4,4	4,4	4,4
Elevdemokrati, medvirkning	3,4	3,5	3,5
Mobbet av medelever (prosentandel)	2,6	2,5	2,7

Kilde: Hjernemiljø og Hjerter

Lærlingundersøkelsen	2018 Agder	2019 Nasjonalt	2019 Agder
Trivsel	4,4	4,3	4,3
Mobbet på arbeidsplassen (prosentandel)	3,9	4,6	5,4

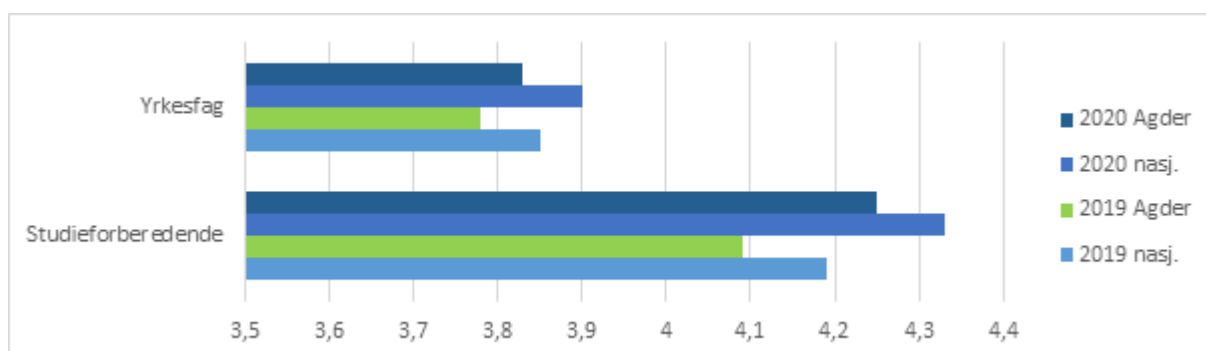
Kilde: Hjernemiljø og Hjerter

Læringsmiljøet for elevene i Agder fylkeskommune er i hovedsak godt, men vi vil arbeide for at det skal bli enda bedre. Alle indikatorene skal opp på grønt nivå. Fylkeskommunen har nulltoleranse for alle former for mobbing og trakassering. Alle som får et opplæringstilbud i Agder fylkeskommune, skal ha et trygt og godt læringsmiljø, og skolene og lærebedriftene er opptatt av å forebygge mobbing.

Fylkeskommunen har rutiner som sikrer at tilfeller av mobbing og trakassering avdekkes raskt, og håndteres effektivt og i henhold til opplæringsloven. Høsten 2020 fikk vi på plass en digital «mobbe knapp», der elever og lærlinger enkelt kan melde fra hvis de opplever å ikke ha det trygt og godt i opplæringen.

Agder fylkeskommune vil trenge mennesker med skaperglede og evne til kritisk tenkning for å kunne realisere målene i Regionplan Agder 2030. Læreplanverket LK20, som ble tatt i bruk fra 2020, har forskriftsfestet at dette skal prege opplæringen og elevenes læringsmiljø.

Læringsutbytte

Tabell 2: Kilde: Hjernen og Hjertet

Tabellen over viser gjennomsnittet for alle karakterer for elever i videregående skole. Våren 2020 ble det ikke gjennomført eksamen, så dette året omfatter gjennomsnittet i hovedsak standpunkt karakterer. Dette har ført til et høyere karaktersnitt både nasjonalt og i Agder, sammenliknet med våren 2019.

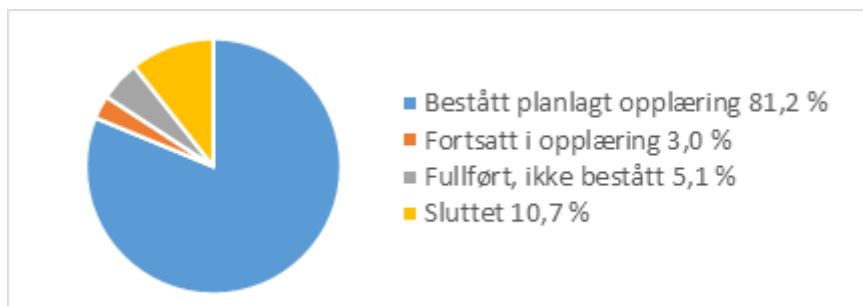
Agder fylkeskommune har ligget under det nasjonale karaktersnittet gjennom flere år. En årsak er at Agder har lavere grunnskolepoeng enn landssnittet. Det er imidlertid store forskjeller fra fag til fag. I matematikk og engelsk ligger Agder vanligvis på eller litt over det nasjonale snittet, mens karakterene i norsk ligger under. Det er også variasjoner mellom de yrkesfaglige programfagene.

Det langsiktige, kvantitative målet for læringsutbytte, er at elevene i Agder fylkeskommune skal ha karakterer på landsgjennomsnittet eller bedre. I fremtidens arbeids- og samfunnsliv vil samarbeid på tvers av sektorer og faggrenser være viktig. Derfor har fylkeskommunen også som mål at elevene og lærlingene, i tillegg til faglig kompetanse, skal utvikle god samarbeidskompetanse.

Agder fylkeskommune skal øke levekår og redusere utslipp. Det krever at vi har innovative, kunnskapsrike og samfunnsengasjerte innbyggere. Innovasjon og bærekraft skal derfor være sentrale elementer i opplæringen, både i skole og bedrift.

Dette er også sentrale emner i det nye læreplanverket, Kunnskapsløftet 20. Fagfornyelsen fører med seg store endringer i skolenes og lærebedriftenes læringsarbeid. Lærerne og skolelederne vil trenge kompetanseutvikling i arbeidet med nye emner og læringsmetoder. Endret fagstruktur og innhold i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, krever også at utstyret i praksisarenaene oppdateres.

Gjennomføring

Tabellen viser status for elever som begynte i yrkesfag i 2013 og studieforbedende i 2014, målt i 2019. Andel bestått planlagt opplæring inkluderer elever som har fullført opplæringen med grunnkompetanse.

Agder har, gjennom målrettet arbeid, økt antallet ungdommer som fullfører og består videregående opplæring med nærmere 400 per årskull. Fullført videregående opplæring betyr mye for den enkeltes mulighet til å komme i arbeid og oppleve god livskvalitet, og Agder vil trenge mange hender i arbeid i årene som kommer. Det er derfor viktig, både for samfunnet og for den enkelte, at vi viderefører innsatsen for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Det langsiktige målet for fullført og bestått planlagt opplæring, både nasjonalt og i Agder fylkeskommune, er 90 prosent.

Vi ønsker at flest mulig skal gjennomføre opplæringen på normert tid, slik at de er klare til å gå videre til høyere utdanning eller ut i arbeidslivet rett etter videregående. Det forutsetter at hver enkelt elev og lærling får opplæring og vurdering som er tilpasset egne forutsetninger.

Uansett hvor godt skolene og lærebedriftene arbeider, vil det imidlertid være noen som trenger lenger tid. Vi må ikke slippe taket i dem som går ut av skolen eller læreplassen uten å ha gjennomført planlagt opplæring. Skal vi nå målet om 90 prosent fullført og bestått, vil det sannsynligvis være nødvendig å utvide tidsrammen mellom normert tid for fullføring og måletidspunktet ytterligere. Enkelte vil kunne trenge opp til ti år etter oppstart for å ta opp igjen fag eller gjennomføre en fagprøve.

Avdeling	Beskrivelse	Årsverk 2020	Årsverk 2021	Endring
900001	Utdanning (fylkesdirektør)	1,0	1,0	0,0
900100	Opplæring og karriereveiledning	5,0	12,0	7,0
900101	Eksamen og dokumentasjon	4,0	4,0	0,0
900200	Fag- og yrkesopplæring	23,0	22,0	-1,0
900201	Prøve- og y-nemnder	0,0	0,0	0,0
900300	Inntak og elevtjenester	13,0	13,0	0,0
900400	Opplæring i videregående skole *	8,0	0,0	-8,0
900500	Pedagogisk-psykologisk tjeneste	26,1	25,0	-1,1
	Totalsum	80,1	77,0	-3,1
	* <i>Flyttet til 900100</i>			

Inntak og elevtjenester

Et viktig virkemiddel for økt gjennomføring i videregående opplæring er at vi har en utdannings- og yrkesrådgiving som hjelper elevene til å bli bevisste på sine interesser og forutsetninger. Dette vil øke deres evne til å gjøre gode utdannings- og yrkesvalg.

For å få til et inntak som i størst mulig grad ivaretar elevenes ønske om utdanningsprogram, skolens kapasitet og arbeidslivets behov, trengs samarbeid. En tilbudsstruktur som er godt tilpasset arbeidslivets behov kan sikre flere læreplasser, og øke muligheten for å komme i jobb etter endt læretid. I 2020 har arbeidet med tilbudsstrukturen blitt utvidet. Styringsgruppen for Kompetanseforum i Agder er involvert, sammen med flere av avdelingene i fylkeskommunen.

Ungdom som ikke fullfører videregående opplæring, og blir stående utenfor opplæring og arbeid over tid, har økt risiko for varig utestenging fra arbeidslivet. Det finnes fortsatt jobber som ikke stiller høye krav til formelle kvalifikasjoner, men mange arbeidsplasser som tidligere var tilgjengelige for ungdom med lite utdanning, er blitt borte de siste årene. Det er derfor avgjørende at vi har kvalifiserende tiltak som kan motivere ungdom tilbake til opplæringsløpet.

Det tilbys per i dag ikke tiltak i regi av oppfølgingstjenesten i østre og indre del av Agder. I vestre del bør kapasiteten økes. I 2021 vil vi videreføre og omdisponere dagens midler. Dagens budsjettsituasjonen gir ikke rom for økning, men vi vil i planperioden komme tilbake til en eventuell styrking.

I forbindelse med prosjekt innsparing er det gjort flere innsparinger i tilbudsstrukturen. Hovedstrategien har vært å sikre bærekraftige skoler, samtidig som en tar bort tilbud og klasser med lav oppfylling. I inntaks- og formidlingsforskriften for Agder, ble grensen for oppfylling før en klasse kan settes i gang, satt til 60 prosent. Dette er en utfordring når vi nå går inn i prosjekt innsparing. De dyreste skoleplassene Agder har, er de ledige skoleplassene. For å sikre en god utnyttelse av skoleplassene i Agder bør vi ha 2/3 oppfylling.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt fire mål for inntak og elevtjenester:

1. Vi vil, i samarbeid med andre, bidra til en tilbudsstruktur som er tilpasset arbeidslivets behov og søkerens ønsker.
2. Vi vil gi plass til alle med ungdomsrett i hovedinntaket
3. Vi vil arbeide for å utvikle en elevtjeneste som er godt rustet til å møte elevens og OT ungdommens behov innen karriereveiledning. Elevtjenesten skal også bidra inn mot utenforskap blant unge.
4. Vi vil legge til rette for innføring av Visma InSchool i samsvar med skolens og elevenes behov.

Fag- og yrkesopplæring

- 3 280 løpende lærekontrakter
- 320 elever på Vg3 fagopplæring i skole
- 47 godkjente opplæringskontor
- 1 500 lærebedrifter med lærling
- 2 200 fagprøver

Hovedoppgaven for fag- og yrkesopplæring er å kvalifisere våre unge og voksne til arbeidslivet. Med dyktige fagarbeidere vil vi som samfunn stå bedre rustet til å møte fremtiden.

Spesielt viktig er det å inkludere ungdom som står i fare for å falle ut av videregående opplæring. Skal ungdommene inkluderes i «det gode liv», er tilknytning til arbeidslivet avgjørende. For mange vil lære plass være veien inn i arbeidslivet. Selv om mange bedrifter tar samfunnsansvar, står ofte utsatt ungdom igjen uten lærekontrakt. Disse ungdommene må prioriteres, slik at de kan være trygge på at en lære plass venter etter opplæringen i skole. Søkere som ikke får lære plass har rett til Vg3 fagopplæring i skole.

I 2021 skal felles modell for Vg3 fagopplæring i skole i Agder utvikles. Det er et mål at de fleste søkerne får en lære plass, slik at så få som mulig må starte på Vg3. Elevene i Vg3 fagopplæring kan gå ut over i en lære plass når som helst i løpet av skoleåret, og formidling til lære plass skal være en sentral del av arbeidet i Vg3. Dette er i samsvar med nasjonale føringer.

«Ut i lære» er gjennomgående tema for Agder fylkeskommunes økonomiplan. Fag- og yrkesopplæring vil arbeide sammen med alle direktørområdene for å finne deres bidrag i dette arbeidet

Kvaliteten på opplæringen i hele læretiden må sikres. Mange lærlinger har behov for tettere oppfølging. Selv om opplæringskontorene i stor grad følger opp lærlingene, bidrar avdeling fag- og yrkesopplæring med ytterligere tilretteleggingstiltak, bl.a. til ungdom med særskilte behov.

Fag- og yrkesopplæringen er regulert i lov og forskrift, og vi fatter mange vedtak som angår hver enkelt lærling. Kvalitetssystemet for fag- og yrkesopplæringen beskriver de viktigste arbeidsprosessene, og stiller tydelige kvalitetskrav til vårt arbeid. For å sikre likebehandling og lærlingenes rettigheter, er det avgjørende at vi har den høyeste kvalitet i vårt forvaltningsarbeid.

Vi har satt følgende mål for fag- og yrkesopplæringen:

1. Vi vil, sammen med arbeidslivet, sikre at alle søkere som har bestått yrkesfaglig Vg2, får tilbud om lære plass. Ungdom skal prioriteres først, og et spesielt fokus rettes mot utsatt ungdom.
2. Vi vil sikre kvaliteten i fagopplæringen gjennom å etablere en forutsigbar og god praksis. Alle lærlingene skal ha en intern plan for opplæringen, slik at alle fullfører og består planlagt kompetanse på avtalt tid.

Opplæring og karriereveiledning

Agder fylkeskommune har 20 videregående skoler, inkludert to SMI-skoler. Avdeling opplæring og karriereveiledning har ansvar for å følge opp skolene, og videreutvikle og styrke skolenes profesjonsfellesskap og opplæringskvalitet. Vi vil legge til rette for samarbeid mellom skolene, og har etablert nettverk der skolene deler kunnskap og erfaringer, og får støtte og veiledning. Avdelingen samarbeider med kommunene, næringslivet og UH-sektoren for å sikre kvalitet i hele opplæringstilbudet.

Utgangspunktet for arbeidet i avdeling for opplæring og karriereveiledning er de tre hovedmålene for videregående opplæring i Agder fylkeskommune. Vi vil sikre at alle som får opplæring i fylkeskommunen, enten de er elever, lærlinger, studenter på fagskolen eller voksne, har et trygt og godt læringsmiljø, får anledning til å utvikle sin kompetanse ut fra egne forutsetninger, og til å fullføre og bestå den opplæringen de har planlagt.

Avdelingen arbeider for å kvalitetssikre og fremme skolenes bruk av digitale kommunikasjons- og læremidler. I 2021 vil vi sette i gang et arbeid for å utvikle en «digital nettskole», som skal tilby digital opplæring i programfag, for å sikre et godt fagtilbud i hele regionen.

Opplæring for voksne er et viktig ansvarsområde for avdelingen. Arbeidslivet stiller stadig høyere krav til kompetanse hos sine medarbeidere. Manglende kompetanse kan gjøre det vanskelig å få jobb, og øker risikoen for å falle ut av arbeidslivet. Karriere Agder vurderer realkompetanse, gir individuell veiledning, og tilbyr kompetansegivende utdanning for voksne. Fagskolen i Agder bidrar til at Agder utdanner spesialiserte yrkesutøvere med høy kompetanse til mange ulike bransjer. I tillegg tilbyr Agder fylkeskommune desentralisert fagskoleopplæring i helse- og oppvekstfag i samarbeid med private aktører.

En del innvandrere mangler den formelle kompetansen det norske arbeidslivet etterspør. Mange av dem har rett til videregående opplæring for voksne. Agder fylkeskommune samarbeider med kommunene og NAV for å gi gode opplæringstilbud for disse.

Avdelingen har også ansvar for opplæring i kriminalomsorgen i Agder fylkeskommune. Agder fengsel har avdelinger i Froland, Mandal og Evje, til sammen 330 soningsplasser, hvorav 30 er for kvinner. Dessuten har Agder fylkeskommune en oppfølgingsklasse i Kristiansand.

Avdeling opplæring og karriereveiledning utarbeider kvalitets- og styringsdokumenter, som skal sikre at skolene arbeider i henhold til lov og forskrift. Vi legger også til rette for relevant kompetanseutvikling for lærere og skoleledere.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt åtte mål for avdelingens arbeid:

1. Vi vil sikre at retten til et trygt og godt skolemiljø ivaretas.
2. Vi vil arbeide for at alle som er i opplæring i Agder fylkeskommune følges tett opp gjennom hele opplæringsløpet.
3. Vi vil arbeide for at lærere har god faglig, metodisk, didaktisk og relasjonell kompetanse.
4. Vi vil, i samarbeid med skolene, utarbeide et rammeverk for god undervisning og ledelse.
5. Vi vil sikre at utdanningssektoren har gode, digitale kommunikasjonsverktøy og læremidler, og utvikle digitale opplæringstilbud.
6. Vi vil sikre voksnes rett til karriereveiledning og realkompetansevurdering i hele Agder.
7. Vi vil legge til rette for fleksible og desentraliserte opplæringstilbud som møter arbeidslivets og voksne utdanningssøkeres behov.

8. Vi vil sikre at politikerne har nok informasjon til å fatte gode vedtak i utdanningsaker.

Pedagogisk psykologisk tjeneste

PPT skal være et faglig uavhengige organ. På individnivå er PPT sakkyndige, og vurderer behovet til elever som har utfordringer i opplæringsammenheng. På systemnivå skal PPT drive organisasjonsutvikling, slik at det tilrettelegges for elever, lærekandidater og lærlinger med særskilte behov. PPT består i tillegg av Psykososialt ressursteam (PSR) med tre psykologer. PSR og deres mandat er et resultat av vedtak i fylkestinget i tidligere Vest-Agder.

Regionplan Agder har flere mål som er særlig betydningsfulle for PPT:

- Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.
- Det har skjedd betydelig forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering og fysisk og psykisk helse.
- Gjennomføringen i videregående skole har økt.
- Opplæringen i videregående fremmer helse, læring og trivsel.

Det er av stor betydning at behov for særskilt tilrettelegging blir oppdaget tidlig, og at det gis tilbud som er tilpasset den enkelte. Målet er en opplæring som sikrer at alle opplever sosial, kulturell og faglig inkludering slik at de senere kan delta aktivt i arbeids- og samfunnsliv.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt fire mål for PP-tjenesten:

1. Vi vil være tilgjengelige, og bidra til helhet og sammenheng i tiltak overfor elever, lærlinger og lærekandidater som har behov for ekstra støtte eller spesialundervisning.
2. Vi vil arbeide forebyggende, slik at skolene og bedrifter kan komme i forkant av problemer. Dette innebærer at PP-tjenesten bidrar med råd og veiledning når det gjelder klasseledelse og pedagogisk ledelse, læringsmiljø og spesialpedagogiske didaktiske utfordringer.
3. Vi vil bidra til tidlig innsats, og være tilgjengelige for skolen for å diskutere alternative tiltak og strategier som kan igangsettes raskt innenfor den ordinære opplæringen.
4. Vi vil sikre at det utarbeides sakkyndige vurderinger med høy kvalitet, som er grunnlag for enkeltvedtak om spesialundervisning.

Avdeling	Beskrivelse	Arsverk 2020	Arsverk 2021	Endring
913001	Karriere Agder - Arendal	10,5	10,5	0,0
913002	Karriere Agder - Kristiansand	6,9	6,9	0,0
913003	Karriere Agder - Lyngdal	6,9	6,9	0,0
900180	Fagskolen i Agder	44,0	45,0	1,0
	Totalsum	72,3	73,3	1,0

Karriere Agder

Det overordnede målet for opplæring av voksne i Agder fylkeskommune er å gi

helhetlige tilbud som reflekterer regionens behov i dag og i årene som kommer. Karriere Agders virksomhet er forankret i regionens kompetansestrategiske mål.

Ved inntaket for voksne våren 2020 fikk rundt 1 000 søkere tilbud om opplæring på Vg1- eller Vg2-nivå. Mange av de voksne som søker skoleplass er minoritetsspråklige. Det er grunn til å tro at dette antallet vil øke fremover.

En rekke satsinger og aktiviteter er igangsatt eller under utvikling i samarbeid med de videregående skolene, fag- og yrkesopplæringen, de kommunale voksenopplæringssentrene og NAV. Det gjennomføres årlig kompetansehevingstiltak for fagkonsulenter, og vi er i gang med forsøk både i forhold til tidlig veiledning av minoritetsspråklige, og kompetansehevingstiltak innen kommunale omsorgstjenester.

For 2021 ønsker Karriere Agder å videreføre satsingene som er i gang. Det pågår et arbeid med å harmonisere virksomheten til de tre karrieresentrene.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt fire mål for Karriere Agder:

1. Dimensjonering av tilbudet til voksne utarbeides på grunnlag av tilgang på læreplass etter endt utdanning.
2. Karriere Agder vil jobbe videre med å styrke norskopplæringen for minoritetsspråklige.
3. Vi vil legge til rette for utvikling og bruk av fleksible, digitaliserte løsninger som sikrer opplæring for alle.
4. Realkompetansevurdering skal brukes i større grad enn tidligere.

Fagskolen i Agder

Den nylig sammenslåtte Fagskolen i Agder er fylkeskommunens egen fagskole. Den tilbyr studier innen tekniske fag, maritime fag og helse- og oppvekstfag.

Skolen har i dag to campus, i Kristiansand og i Grimstad. I 2022 samlokaliseres skolen i Grimstad, i et nytt moderne bygg. Skolen har ca. 500 studenter og 40 ansatte, og tilbyr en rekke studier på heltid og deltid, og som nettstudier.

Fagskolen i Agder tilbyr studier som er utviklet i samarbeid med både privat og offentlig arbeidsliv. Et eksempel er Prosessindustri +, som utviklet sammen med Eyde-klyngen. Fagskolen har i tillegg utviklet bransjekurs. Vi driver også Industriefagskolen, der vi tilbyr kortere moduler for faglig oppdatering til næringer innen prosessindustri og treindustri, for å styrke kompetansen innen ny teknologi.

Fagskolen i Agder er sentral i Agder fylkeskommunes kompetansepolitiske strategi, og er en viktig leverandør av høyere yrkesfaglig utdanning i regionen.

Utvikling av nye studietilbud, og rekruttering av nye studenter, vil bli avgjørende framover.

De videregående skolene og SMI-skolene

Hver enkelt av de videregående skolene presenter sine utviklingsmål, og de viktigste veiene til målet. Av plasshensyn er skolenes utdanningsprogram forkortet:

ST - Studiespesialisering
ID - Idrettsfag
KDA - Kunst, design og arkitektur
MK - Medier og kommunikasjon
BA - Bygg- og anleggsteknikk
HDP - Håndverk design og produktutvikling
EL - Elektro- og datateknologi
FBI - Frisør, blomster-, interiør og eksponeringsdesign
HO - Helse- og oppvekstfag
IM - Informasjonsteknologi og medieproduksjon
NA - Naturbruk
RM - Restaurant- og matfag
SSR - Salg, service og reiseliv
TIF - Teknologi- og industrifag

Arendal videregående skole

Utdanningsprogram: ST, KDA, SSR
725 ordinære elever, 110 voksne, 105 årsverk

Arendal videregående skole vil jobbe for at elevene skal ha et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Gjennom nysgjerrighet, innsats, refleksjon og kritisk tenking vil elevenes kompetanse i fagene øke, og gjennomføringsgraden styrkes. Elevene skal «lære å lære».

- Alle lærere skolerer innenfor tema psykisk helse, og benytter VIP-makker systematikken (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse)
- Styrke lærer-elevrelasjonen gjennom arbeidet med overordnet del i Fagfornyelsen.
- I det regionale kommunesamarbeidet vil skolen jobbe for økt skolehelsetjeneste.
- Videreføre ekstra rådgiverressurs til påbyggklassene.
- Gjennomføre inntakssamtaler og overgangs-/elevsamtaler.

Arendal videregående skole vil jobbe for å fremme elevenes dannelse og mestring, og arbeide med demokratiske verdier. Demokratiske verdier må fremmes gjennom aktiv deltakelse i hele opplæringsløpet.

- Styrke arbeidet med elevdemokrati gjennom skolering av elevrådsrepresentantene.
- Videreutvikle samarbeid med eksterne aktører, lokalt, nasjonalt og internasjonalt, eksempelvis Erasmus+, det internasjonale Ungforsker-samarbeidet (YRONS).

Byremo videregående skole

Utdanningsprogram: ST, BA, EL, HO, TIF
173 elever, 40 ansatte

Vi arbeider systematisk med skolens psykososiale miljø, og har en forventning om et trygt og godt læringsmiljø. Samarbeid med næringslivet prioriteres høyt. Tilbudsstruktur er tilpasset næringslivets behov, og normalt får vi våre elever ut i arbeidspraksis i bedrift i YFF-faget (yrkesfaglig fordypning).

Prioriterte utviklingsmål for Byremo videregående skole i 2021:

Hva er suksesskriterier for at elever lykkes ved Byremo videregående skole?

Andel elever som fullfører og består har over tid vært svært høy. Dette er et resultat skolen er ydmykt stolt over.

Sammen med UIA planlegger vi å gjennomføre et prosjekt i 2021 hvor vi ønsker å finne viktige faktorer for høyt skolebidrag. UIA vil stille med solide ressurser innen pedagogikk og skoleutvikling som sammen med masterstudenter vil drive undersøkende virksomhet, og forsøke å belyse faktorer som utgjør en forskjell. Med kunnskapsbaserte funn som grunnlag, vil skolens mål være å bli bevisst suksessfaktorer som bidrar til godt læringsmiljø, høyt læringsutbytte og høy gjennomføring. Målet vårt er at alle elever tar ut sitt potensial.

Kunnskapsløftet 2020 – planlegge og utvikle læringsmetoder som har relevans og motiverer til økt læring og kompetanse etter intensjonene i K20 (kunnskapsløftet 2020).

Dahlske videregående skole

Utdanningsprogram: ST, MDD, BA, EL, HO, SSR, TIF
900 elever, 160 ansatte

Dahlske videregående skole. ønsker å videreutvikle et skolemiljø der elevene opplever trygghet, mestring og rom for å utvikle seg. Skolen vil skape læringstrykk, faglig fokus, forventninger og arbeidsglede hos den enkelte eleven. Grunnlaget for å få til dette, er å bygge gode relasjoner. Skolen vil derfor fortsette sin satsing på å utvikle de ansattes relasjonskompetanse. Det er et hovedmål for skolen å bedre tallene for gjennomføring.

Skolen har tydelige forventinger til enkelteleven om deltakelse og innsats i egen læringsprosess, både for eget læringsutbytte, og som bidrag til medelevenes læringsmiljø. Vi vil sammen skape et læringsmiljø som gir aktive, engasjerte, bevisste og ansvarlige elever. For å oppnå dette, satser skolen på å videreutvikle metodikk, inkludert økt bruk av teknologi og digitale verktøy, for å møte den enkelte elevens læringspreferanser, og øke elevens medansvar for sin læringsprosess, valg av egne læringsstrategier og bevissthet om egne prioriteringer. Skolen vil satse på å skape en økt grad av profesjonsfellesskap, med erfaringsdeling og refleksjon over egen og kollegers praksis. Noen sentrale tiltak videre vil være:

- etablering av et nytt lederteam for skolen, og å få på plass gode strukturer, rutiner og systemer i tråd med nye sentrale strukturer for Agder fylkeskommune
- videre utvikling av tilbudet og kompetansen ved skolens læringsverksted
- sertifisering som dysleksivennlig skole
- videreutvikling av virksomhetens profesjonsfellesskap: Prosess ved Thomas Nordahl
- utarbeiding av en satsingsplan for inkludering, mangfold og relasjonskompetanse

Eilert Sundt videregående skole

Utdanningsprogram: ST, BA, HO
500 elever, 90 ansatte

Eilert Sundt videregående skole. har de siste årene sterkt prioritert målet om å øke andelen fullført og bestått ved skolen. Resultatene fra de siste skoleårene har også vist at vi har klart å øke *både* karaktersnittet og andelen fullført og bestått. Det er vi fornøyd med, men vi er imidlertid bekymret for at vi har hatt et for stort fokus på det som kan måles med kvantitative tall, som karakterer og gjennomføring, og for lite fokus på det som vanskelig lar seg måle, som det brede samfunnsmandatet beskrevet i overordnet del.

I arbeidet med å øke andelen fullført og bestått, må vi være bevisst faren som følger med at den enkleste måten å øke andelen fullført og bestått på, er å senke kravene. Vi tror dermed at vår hovedutfordring i årene fremover ligger i å øke gjennomføringen uten at nivået på sluttkompetansen blir svekket, og uten at målene, verdiene og prinsippene for opplæringen fra overordnet del blir satt i bakgrunnen. Gjennomføring av videregående opplæring i seg selv er ikke nok, det er den kompetansen elevene har fått som vil avgjøre om de blir dyktige fagarbeidere, eller i stand til å mestre studier på høyere utdanning.

Med dette som bakgrunn har vi på Eilert Sundt videregående skole. stilt oss spørsmålet: hvilken type kompetanse må elevene som er ferdig på Eilert Sundt

videregående skole. ha for å bidra til å gjøre Agder til en «bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår»? Vi er ikke ferdig med denne prosessen, men vårt hovedmål for neste skoleår er at vi jobber ut et svar på dette, og at vi også jobber ut et svar for hvordan vi kan måle dette. Vi tror at det er målene, verdiene og prinsippene for opplæringen fra overordnet del av læreplanverket som vil være avgjørende for at vi når målene i Regionplan 2030. Den fagspesifikke kompetansen som er gjenstand for vurdering med karakter, og dermed også avgjørende for om en elev fullfører og består, er en del av dette, men alene ikke tilstrekkelig for at elevene får den kompetansen de trenger i fremtidens samfunns- og arbeidsliv.

Flekkefjord videregående skole

Utdanningsprogram: HO, RM, SSR, EL, MK, NA
538 elever, 108 ansatte

Flekkefjord videregående skole har de siste årene spisset sine lokale utviklingsmål. Vi har lagt stor vekt på innføringen av Kunnskapsløftet 2020 og er i den heldige situasjonen at skolen samarbeider om et FoU-prosjekt sammen med UiA, knyttet til det tverrfaglige temaet Bærekraftig utvikling. Som en følge av K20 (kunnskapsløftet 2020) har skolen store utfordringer med å oppfylle kompetansemålene i utdanningsprogrammene teknologi og industrifag, og elektro- og datateknologi, siden skolens verksteder ikke er blitt oppgraderte de siste årene. Den forespeilede moderniseringen av Flekkefjord videregående skole er igjen blitt utsatt.

Det andre utviklingsmålet vi har lagt stor vekt på over tid er å videreføre og spisse tilpasset opplæring. I år har skolen opprettet et «lavterskel»-ressursteam, som en del av den tilpassede opplæringen. Hensikten er å gi rask og god støtte når det er et behov. Erfaringer vi har gjort oss så langt er at ordningen er mer fleksibel og treffer elever og lærers behov i større grad.

Vi har hatt mye fokus på gjennomført og bestått. Det har vi fortsatt, men i 2021 ønsker vi å fokusere mer på de høyt presterende elevene. Innføring av ViS er det tredje fokusområdet vårt, og vi ser at god forståelse og god kunnskap om hva systemet kan gjøre og ikke gjøre er viktig. En utfordring er at vi har to studiesteder, det legger systemet ikke opp til.

For skoleåret 2021-2022 vil vi drøfte med tillitsvalgte våre utviklingsmål. I den diskusjonen vi har begynt, er innfallsvinkelen hva vi kan gjøre med de 10 prosent av elevene våre som ikke fullfører og består. Vi ønsker å knytte dette arbeidet opp mot det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. Skolen vil her søke samarbeidspartnere som har god kompetanse for å jobbe med kvalitet i de tiltakene vi velger.

Kristiansand katedralskole Gimle

Utdanningsprogram: ST, ID, HO, SSR
1 600 elever, inkl. voksne, 240 ansatte

KKG vil være en inkluderende skole for alle elever. Uavhengig av bakgrunn og forutsetninger, skal alle kunne ha en aktiv rolle i skolesamfunnet, og bidra med noe til fellesskapet. Alle elever skal fullføre planlagt løp med maksimalt utbytte i forhold til sine forutsetninger. Vi har følgende hovedsatsinger:

Utvikling av elevrollen og læringsfellesskapet

På samme måte som ansatte skal fylle voksenrollen i skolen, skal elevene lære å fylle elevrollen. Både elever og ansatte har et medansvar for å skape de gode læringsfellesskapene. Elevmedvirkning skal prege skolens praksis. De skal bli lyttet til og ha reell innflytelse på skolehverdagen sin.

Inneværende skoleår jobber vi ekstra med klassens time, makkerordning og et skolestartprogram som bygger opp under gruppe- og klassetilhørighet. Elevdemokratiet styrkes gjennom skolering og aktiv deltakelse.

Øke læringsutbytte for alle elever

Alle elever på KKG, uavhengig av forutsetninger og mestringsnivå, skal oppleve å få utvikle sin kompetanse og sin evne til å lære. Gode og trygge læringsmiljø, sammen med systematisk elevoppfølging, bidrar til dette.

Inneværende skoleår har vi etablert lesesal og en mentorordning for avgangselever. Vi jobber med elevaktive arbeidsformer, og med å utvikle vurderingspraksisen i tråd med intensjonen i fagfornyelsen. Parallelt med dette skal vi styrke de ansattes profesjonsfellesskap gjennom deltakelse i *Veiledningspedagogikk*, og tid til felles refleksjon og utvikling av egen praksis.

Kvadraturen videregående skole

Utdanningsprogram: ID, EL, HO, TIF
970 elever, 235 ansatte. Voksne og Vg3 fagopplæring kommer i tillegg.

Kvadraturen har «her er og blir du noe» som visjon for våre elever. Gjennom systematisk arbeid i personalet med læringsmiljøet over tid, ser vi en økning av gjennomføringsprosent og læringsutbytte for våre elever.

På Kvadraturen skal alle oppleve at de betyr noe og at de blir sett og hørt. Vi skal sette eleven i sentrum for læringsarbeidet. Vår skole er en mangfoldig skole, både når det gjelder fagdisipliner, kulturell og etnisk bakgrunn og læreforutsetninger. Vi skal videreutvikle gode relasjoner mellom elev og elev, lærere og elever, og mellom ansatte. Ved bruk av virksomhetsplan som styringsverktøy gjennom flere år, tydeliggjøres målene på utviklingsområdene. Målene evalueres og bearbeides årlig i hele organisasjonen, og tydeliggjøres i gjennomarbeidede satsingsområder for innværende skoleår.

Profesjonsutvikling:

- Den overordnede delen av læreplanen og fagfornyelsen er plattform for skolens utvikling av læringsarbeid.
- Ansatte videreutvikler sin faglige, digitale, didaktiske og pedagogiske kompetanse.
- Personalet skal kjenne til skolens rutiner og prosedyrer.

Lillesand videregående skole

Utdanningsprogram: SS, KDA, MK, BA, HO, RM, SSR
488 elever, 110 ansatte.

Lillesand videregående skole har et mål om at hver elev når sine potensialer. Skolen har et åpent, raust og inkluderende miljø, der elever blir møtt med balanse mellom krav og støtte.

- Flere elever fullfører og består. Mål: 80 % fullfører og består.
- Alle elever opplever et trygt og godt skolemiljø, trives og opplever mestring.

Tiltak:

Klare rutiner for oppfølging av elever. Identifisering, Kartlegging og Oppfølging (IKO). Tiltak settes inn tidlig ved fare for 1/IV (karakteren 1/ikke vurdert). Plan for tiltak skal være konkret. Skole-hjemsamarbeid forbedres; lav terskel for å ta kontakt, f.eks. ved fravær.

Kvalitet i opplæringen. Jobbe for bedre vurderingspraksis. Konkrete læringsmål og vurderingskriterier i forkant av vurderingssituasjoner, og elevene skal involveres. Det er utviklet indikatorer for god undervisning i samarbeid med lærerne. Undervisningsevaluering gjennomføres i alle klasser av lærer. Resultater og tiltak drøftes sammen med elevene.

Trygt og godt skolemiljø. Kontaktlærer jobber for å etablere et godt læringsmiljø i klassen fra skolestart. Elevene skal involveres i arbeidet. Miljøarbeider jobber i og for elevmiljøet og motiverer til et aktivt elevråd. Helsepsykeleierressurs benyttes også til

forebyggende arbeid. Alle elever skal få mulighet til å oppnå sitt potensial, og få utfordringer de kan mestre.

Mandal videregående skole

Utdanningsprogram: ST, ID, BA, EL, FBI, RM, SSR, TIF
800 elever inkl. voksne. 170 ansatte. I tillegg kommer Vg3 fagopplæring.

Mandal videregående skole er en «snittskole», med omtrent like mange elever på yrkesfag som studieforbereidende. Skolen har hatt stort fokus på gjennomføring, som har resultert i en veldig bra utvikling i forhold til å få elevene til å fullføre og bestå (90 prosent fullført og bestått). Skolen har også hatt fokus på karakternivået i flere fag. Dette har resultert i en bedring i karaktersnittet, selv med relativt stabile grunnskole-/inntakspoeng. Skolens mål for 2021 er å opprettholde 90 prosent fullført og bestått skoleår.

Skolens resultater viser en positiv utvikling for elevenes læringsutbytte. Vi mener det vil være mulig å øke karaktersnittet ytterligere for standpunkt og eksamen. Spesielt har vi satset på norskfaget, hvor eksamensresultatene nå ligger nær landsgjennomsnittet. Skolen har flere lærerspesialister som jobber med fagutvikling på skolen. Dette innebærer også et tettere samarbeid med grunnskolen, slik at de elevene som kommer til oss er bedre rustet til det de møter i videregående skole. Skolen søker nå om å bli dysleksivennlig skole, og jobber med å implementere gode rutiner og holdninger blant personalet, slik at alle elever får best mulig læringsutbytte.

Mandal videregående skole har som mål at alle elever som velger yrkesfag skal få læreplass og skolens formidlingskoordinator jobber med karrierekompetanse for alle. Vårt mål er at alle som får læreplass eller Vg3 fagopplæring skal få bestått fag- eller svennebrev innenfor normert tid.

Risør videregående skole

Utdanningsprogram: ST, MK, EL, SSR, TIF
214 elever, 56 ansatte

Vurderingspraksis. Skolen skal utvikle en felles vurderingspraksis for å bidra til økt lærelyst, motivasjon og gjennomføring.

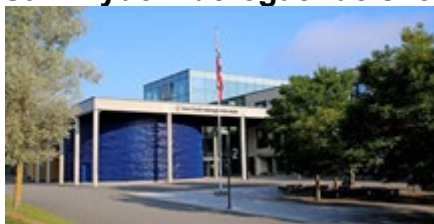
Digital mestringsevne. Gjennom økt kvalitet og omfang av pedagogisk bruk av IKT og dysleksivennlige verktøy, skal skolen øke elevenes digitale mestringsevne, slik at

de blir rustet til å møte fremtidige utfordringer.

BærekraftLAB. Gjennom satsingen «BærekraftLAB» skal skolen utvikle en prosjektorientert, praktisk og tverrfaglig læringsarena, og et regionalt senter for undervisningskompetanse innen bærekraft.

Tallmål for fullført og bestått: 85 %. Det er svært vanskelig å sette tallmål på grunnskolebidraget, da forutsetningene på ungdomsskolekullene varierer fra år til år. Det samme gjelder karaktersnittet.

Sam Eyde videregående skole

Utdanningsprogram: ST, ID, MK, BA, HDP, EL, FBI, HO, IM, RM, TIF
1 500 elever, 350 ansatte

Elevenes grunnskolepoeng viser en fremgang de siste årene. Samtidig viser skolebidraget en svakt økende tendens over samme periode. Skolen har over tid hatt et positivt skolebidrag. Tall for fullført og bestått følger også en positiv utvikling, og det er her vi ønsker å satse enda sterkere. Vi anser at dette er vårt største område, der skolen kan bidra til levekår på Agder.

For inneværende år er tallmaterialet noe usikkert, og dette skyldes i vesentlig grad at skoleåret er sterkt preget av koronasituasjonen. Koronapandemien, og endring i krav til tilstedeværelse og eksamen, kan gi et noe skjevt bilde av virkeligheten. Siste år var resultatet for fullført og bestått på 84,3 prosent, noe vi mener er urealistisk, blant annet fordi eksamen ikke ble gjennomført. Skoleåret 2018/19 viser resultatet 79,9 prosent. 80 prosent som et snitt målt over siste tre år, er nok mer i tråd med en normalsituasjon for skolen.

Vi ser at skoler med hovedsakelig yrkesfag ofte ligger under studieforberevende skoler i prosentuelle sammenligninger. Vårt langsiktige mål er derfor satt til 85 prosent gjennomføring etter fem/seks år, og 82 prosent for skoleåret. Realisme i målsettingen gir at 90 prosent ikke er realiserbart i løpet av et år for vår skole, som har hovedvekt på yrkesfag.

Et rammeverk for hva vår skole skal stå for, både med tanke på elevsyn og undervisningsmetodikk, vil være positivt for skolens læringsmiljø. Vi ønsker derfor å arbeide med utvikling av et slik rammeverk for vår skole.

Vi vil øke andelen elever som fullfører og består skoleår

- for yrkesfag: 80 prosent
- for studieforberevende fag: 87 prosent
- for påbygg: 70 prosent

Vi vil, i samarbeid med skoleledere og lærere, utarbeide et rammeverk for god undervisning og ledelse.

- vi tenker oss at her skal fylkeskommunens organisasjonsstrategi og regionplan Agder 2030 være premisssettende
- vi ønsker å utvikle klare rammer for hva vår skole skal ha av strategisk og etisk ståsted

Setesdal vidaregåande skule

Utdanningsprogram: ST, BA, HO, TI F
305 elever, 85 ansatte

Setesdal vidaregåande skule er midt i ein strategiprosess, og har nyleg utarbeidd sin visjon for åra framover: «Vi vil vere ei drivkraft for kunnskap, utvikling og mangfald». Denne visjonen kan knyttast opp til tre spesifikke utviklingsmål for skulen som alle er knytt til hovedmåla for vidaregåande opplæring:

Mål 1: Vere ei drivkraft for kunnskap: Elevar og lærlingar skal ha med seg kunnskap, ferdigheiter og holdningar som gjer dei i stand til å mestre vidare utdanning/arbeidsliv. Elevar og lærlingar som er i stand til det skal gjennomføre vidaregåande skole med kompetansebevis.

Mål 2: Vere ei drivkraft for utvikling: Elevar og lærlingar skal utvikle sin identitet i eit inkluderande og mangfoldig fellesskap som pregast av kritisk tenking, skaperglede, engasjement, deltakelse og respekt for naturen og klima- og miljøbevissthet.

Mål 3: Vere ei drivkraft for mangfald: Elevar og lærlingar skal inkluderast, trivast, oppleve meistring og få faglege utfordringar i eit skulemiljø som har nulltoleranse for mobbing.

Alle tre måla er knytta til dei ulike hovedområda «gjennomføring», «læringsutbytte», «læringsmiljø».

Tiltak: Tre satsingsområde er bestemt i samband med visjonen som er utarbeidd: 1) rekruttering, 2) miljø og 3) samhandling. Meir spesifikke tiltak og mål knytt til dei tre satsingsområda vil bli utarbeidd i vidare arbeid med strategien til skulen fram mot komande årsskifte.

Sirdal videregående skole

Utdanningsprogram: ID
52 elever, 20 ansatte

Sirdal videregående skole har nedfelt følgende fire målsettinger:

- elevene skal fullføre og få studiekompetanse
- elevene skal ha minst like god karakterutvikling som på sammenlignbare skoler
- skolen skal gi elevene muligheten til å nå sine idrettslige mål
- elevene skal oppleve sportslig utvikling, samhold og glede, slik at de fortsetter i idretten etter fullført videregående skole

Motivasjon for skolefagene – tiltak:

Elevmedvirkning i evalueringsarbeidet: Forskning viser at elevenes evne til å bedømme egne prestasjoner og egne forventninger er sentralt i læringsarbeidet. Sirdal videregående skole vil videreføre arbeidet med "Vurdering for læring", og legge spesiell vekt på at elevene, i samarbeid med lærer, får være med å vurdere eget arbeid ut fra egne målsettinger, kompetansemål og vurderingskriterier.

Dialogbasert vurdering i orden og atferd: Vi viderefører arbeidsmåten der vi ikke setter anmerkninger, men fokuserer på dialog med elevene i forhold til orden og atferd. Elevene vurderer sin egen orden og atferd i dialog med kontaktlærer, ut fra gitte vurderingskriterier.

Elevene skal inkluderes, trives og oppleve mestring - tiltak:

VIP makkerskap (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse): Fra skolestart 2020 bruker vi opplegget VIP makkerskap som verktøy i arbeidet med elevmiljøet i alle klassene. Det sikrer at alle elever har en makker som de blir kjent med umiddelbart etter at skolen starter, og som de samarbeider med i skolehverdagen. Elevene bytter makker ca. hver tredje uke.

Søgne videregående skole

Utdanningsprogram:
NA
88 elever, 42 voksne, 43 ansatte

Skolens utviklingsmål er å oppnå et best mulig utvikling- og læringsutbytte for hver

enkelt elev. For å nå dette målet skal vi utvikle en VI-skole der den enkelte elev kan få best mulig tilpasset opplæring, etter sine behov og forutsetninger. Eleven skal oppleve å være inkludert, vite vet hva som forventes av dem faglig og sosialt, mestre skolen, og ha stor grad av gjennomføring.

Alle ansatte ved Søgne videregående skal oppleve at de er en del av et godt profesjonsfelleskap som drar i samme retning. Vi-skolen betyr at eleven er i sentrum, alle elevene er VÅRE elever, kollektiv tenkning på hva er best for elevene våre. I tillegg er det en god kultur for deling og samarbeid blant både elever og ansatte.

Tiltak som settes i gang for å nå målene er:

- Personalmøtene skal være lærende møter, hvor ansatte må komme forberedt. Ledelsen forventer at ansatte deler «best practice» med hverandre, og løser pedagogisk utviklingsarbeid gjennom samhandling.
- Å utarbeide standardisering av blant annet rutiner, retningslinjer, systemer og struktur, slik at elever og ansatte opplever en forutsigbar hverdag der de vet hva, hvordan, hvorfor og når.
- Det legges til rette timeplanmessig for at ansatte får tid til å samarbeide på tvers av fag. Her skal også skolen bruke nye skjema for fag- og timeplanlegging hos pedagogene.
- Et siste tiltak vi vil ha fokus på er trygt og godt skolemiljø der vi sier «hei» til hverandre og ha stor grad av humor for å skape et godt arbeids- og læringsmiljø for elever og ansatte.

Tangen videregående skole

Utdanningsprogram: ST, KDA, MK, BA, FBI, IM, RM
1050 elever, 150 ansatte

Skolen fortsetter utviklingsarbeidet basert på våre to bærebjelker *høy undervisningskvalitet* og *tett elevoppfølging*. Tangen videregående skole skal fortsette å være et spennende og interessant lærested. I verkstedene og i klasserommene skal elevene møte lærere som formidler kunnskaper og ferdigheter på engasjerende og varierende måter. Alle våre elever skal oppleve at de utfordres og stilles krav til, uavhengig av kunnskaper og ferdigheter fra før. Vi skal være noe for alle våre elever, og alle våre elever skal oppleve at vi er noe for dem.

Arbeidet med god kvalitet i undervisning og elevoppfølging videreføres i 2021, med særlig vekt på følgende målsetninger:

- våre lærere har den kompetansen de trenger for å undervise og følge retningslinjene i de nye læreplanene (Fagfornyelsen).

- skolen har rutiner og retningslinjer for å følge opp elevene gjennom hele opplæringsløpet.

Flere elever får fullført og bestått. For 2021 skal vi ha nådd en gjennomføringsprosent på 80.

Tvedestrand videregående skole

Utdanningsprogram: ST, ID, BA, HO, NA
550 elever, 126 ansatte

Skolens hovedsatsningsområde er *økt læringsutbytte, økt gjennomføring og økt livsmestring*. Gjennom de siste årene har skolen jobbet målrettet med elevens skolemiljø, og etableringen av trygge og gode klassemiljø. Arbeidet med tett oppfølging av eleven, og kontaktlærers sentrale plass i dette arbeidet, er styrket og systematisert gjennom kvalitetsdokumentet «Tett på».

Skolens resultater gjennom de siste årene viser en svært positiv utvikling i andelen elever som fullfører og består. Resultatene viser også at elevene avslutter med et bedre karaktersnitt enn de hadde når de startet som elever ved skolen. Den positive utviklingen er et godt utgangspunkt for å fortsette arbeidet med å øke andelen elever som fullfører og består, og arbeidet for at den enkelte elev skal ha best mulig karakterer for videre studier/arbeid. Resultater fra elevundersøkelsen viser at skolen har potensial for forbedring på faktoren undervisvurdering.

Læringsfremmende vurderingsarbeid er en viktig del av Kunnskapsløftet 2020. Skolen skal legge til rette for læring for alle elever, stimulere til motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.

På bakgrunn av dette setter skolens seg disse utviklingsmålene:

1. skolens mål er å skape gode vurderingssituasjoner som fremmer motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring
2. skolens mål er å skape trygge og varierte vurderingssituasjoner slik at flere elever gjennomfører med bedre karaktersnitt og færre stryk

Vennesla videregående skole

Utdanningsprogram: ST, MK, EL, HO, SSR, TIF
480 elever, 100 ansatte

Gjennomføring

Vi velger å fokusere på Venneslabrua som er et av våre og fylkets prosjekter, som vi har stor tro på. Venneslabrua handler om å gi et tilrettelagt og individ-basert tilbud til de unge som ikke takler skolen, og som forsvinner ut. Vi kobler ungdom med fagpersonell som lærer, sosionom, psykologisk ekspertise, aktiviteter i regi av Vennesla frivilligsentral og Moonlight (ungdomsklubb) osv.

Noen trenger hjelp til å stå opp om morgenen. Andre har angst for å gå ut. Noen trenger å få troa på seg selv. I Venneslabrua kan de ta fag når det passer og når de er motivert, eller en kan lage et skreddersydd yrkesfaglig løp, der store deler eller alt kan tas i bedrift. Målet er å få flere fram til studiekompetanse eller fagbrev. Det jobbes også aktivt med å fange opp de som allerede på ungdomsskolen viser tegn til å falle ut. Etter 15 måneders drift er det nå 54 ungdommer som følges tett opp av Venneslabrua. Av disse er fire i ungdomsskolen og syv i OT. De øvrige er i videregående skole.

Gjøre elevene i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv

Skolen er i gang med en større tverrfaglig teknologi- og innovasjonssatsing. I denne forbindelse har skolen utviklet flere undervisningsrom utstyrt med det siste av teknologi og en egen «Makerspace» til ideutvikling, kreative prosesser, tverrfaglighet og teknologi. Emner som er sentrale er kunstig intelligens, programmering, 3D-printing, prosessstyring, e-helse, fornybar energi og robotteknologi. Aktuelle fagområder som er med på satsingen er: realfag på Studiespesialiserende, Teknologi- og industrifag, Elektro og datateknologi samt Helse- og oppvekstfag. Satsningen og metodeutvikling er i samarbeid med Yrkesfagsenteret på UiA.

Vågsbygd videregående skole

Utdanningsprogram: ST, MDD
650 elever, 110 ansatte

Vågsbygd videregående er en bydelsskole i Vågsbygd, den største bydelen i Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune, med naturlig tilhørighet for over 50 000 mennesker på vestsiden av byen. Skolen har gode resultater over tid både i forhold til gjennomføring, og resultatene elevene oppnår. Kombinasjonsklassene gir skolen et større mangfold av elever, og vår satsing framover er å utvikle en skole for alle. I framtiden er det derfor naturlig å også tilføre yrkesfag ved skolen.

Skolens utviklingsmål:

1. Alle elever skal inkluderes og bli sett. Trivsel, opplevelse av mestring og faglige utfordringer skal stå i sentrum. Vi har nulltoleranse for alle former for mobbing og diskriminering.
2. Alle ansatte ved skolen skal jobbe aktivt for å skape et godt læringsmiljø tilpasset hver enkelt elev. Eleven skal kunne prestere maksimalt ut fra egne forutsetninger, med mål om å fullføre og bestå med best mulig resultat.

3. Skolen skal utforske bruk av digitale verktøy, og være framoverlent teknologisk i undervisning og arbeidsprosesser.

Tiltak:

1. Elevene skal bidra til et godt skolemiljø gjennom et aktivt elevdemokrati. Elevene skal påvirke sin egen skolehverdag gjennom innsats, inkludering og samarbeid.
2. Ansatte på skolen skal bidra positivt i arbeidsmiljøet ved aktiv innsats, høy kvalitet på arbeidet, og arbeidsglede.
3. Gjennom systematisk arbeid i klasselærerråd, skal læringsmiljøet i klassen ha høyt fokus, og enkeltelevers skolesituasjon skal drøftes. Tiltakene klasselærerrådet blir enige om, skrives i referat, og det utarbeides en oppfølgingsplan/tiltakskort for den enkelte elev.
4. Ansatte har en delingskultur om undervisningsopplegg, vurderingssituasjoner, fagdager og andre aktiviteter.

SMI-skolen Arendal

Antall elever varierer, 65 i okt. 2020
28 ansatte

Vi vil sikre at elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø ivaretas.

- Vi har null-toleranse i forhold til mobbing, jmfør opplæringslova § 9 A.
- Alle ansatte ved SMI-skolen i Arendal har plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Trivsel og trygghet må være tema i undervisningen, i utviklingssamtaler, i elevsamtaler og i foreldremøter.

Vi vil arbeide for at elevene skal utvikle sin kompetanse og oppleve mestring.

- Vi tar hensyn til elevenes behov, og møter dem med konstruktive tilbakemeldinger.
- Lærerne kjenner sine elever, viser omsorg for den enkelte, og bidrar til at elevene opplever anerkjennelse og respekt.
- Vi skaffer oss kunnskap om hvilke typer læringsstrategier som er best for elevenes opplevelse av mestring og motgang. Dette brukes i planlegging og gjennomføring av undervisningen.
- Vi viser at vi har forventninger til elevene og vi bygger opp deres kompetanse ved å ha tro på elevene, og gi elevene realistiske utfordringer som de må strekke seg etter.
- Vi hjelper elevene med å knytte det nye og ukjente til det elevene kan i fra før.

- Lærerne må ha god kunnskap om elevene, slik at de kan hjelpe dem videre i læreprosessene i jakten på å nå kompetansemålene.

SMI-skolen Kristiansand

Antall elever varierer. Normalt ca. 70 elever samtidig, totalt ca. 400 per år
34 ansatte

Elevene utnytter sitt læringspotensial og oppnår målene i egen plan, både faglig og sosialt.

Dette er et overordnet mål som samtlige avdelinger på SMI-skolen i Kristiansand jobber mot. Veien til målet vil være ulik, alt etter som hvilke muligheter og utfordringer den enkelte elev har.

Alle elever kartlegges, og de som kan være med på å sette egne mål deltar i planprosessen. Alle elever har egne planer, hvor faglige og sosiale mål beskrives. Planene evalueres jevnlig, og justeres hvis aktuelt. Den enkelte elev får tett oppfølging og individuell tilpassing. For videregående elever kan det faglige målet være fullført og bestått, mens elever fra Lillebølgen bo- og behandlingshjem har undervisningsopplegg hvor sansestimulering og kommunikasjon er det sentrale.

Det er svært tett samarbeid rundt eleven. Det er gode og formaliserte samarbeidsrutiner, også med de eksterne aktørene. Samtykke må være på plass slik at nødvendig informasjon kan utveksles. Slik sikrer skolen at miljøet på skolen blir trygt på tross av enkelte elevers utfordringer i forhold til atferd. Det arbeides med holdninger slik at alle skal føle seg velkommen og inkludert i miljøet. Det er tett voksendekning på alle arenaer.

SMI-skolen ønsker å øke de ansattes kompetanse. Dette gjøres ved å sette av to timer ukentlig til skoleutviklingsarbeid. Inneværende år vil mye av denne tiden bli brukt til felles arbeid med fagfornyelsen. I tillegg ønsker skolen til enhver tid å ha deltakere på UDIRs (Utdanningsdirektoratets) *Videreutdanning for lærere*.

AGDER
fylkeskommune

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

Org.nr. 921 707 134
Bank: 3207 28 74993

For mer informasjon:
www.agderfk.no

Agder fylkeskommune
Postboks 788 – Stoa
4809 Arendal